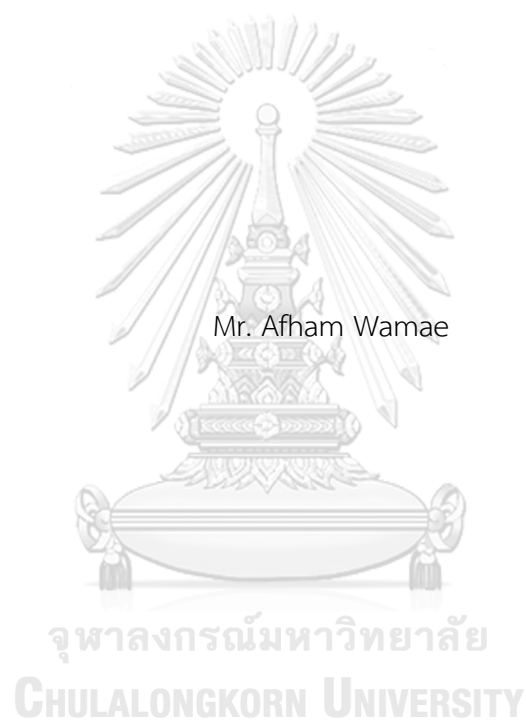

การบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัด
ชายแดนภาคใต้

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2565
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

PUBLIC PARTICIPATION MANAGEMENT OF THE LOCAL GOVERNMENT ORGANIZATION IN
THE THREE SOUTHERN BORDER PROVINCES OF THAILAND

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Public Administration in Public Administration

Department of Public Administration

FACULTY OF POLITICAL SCIENCE

Chulalongkorn University

Academic Year 2022

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การบริหารจัดการแบบประชารชนมีส่วนร่วมขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้
โดย	นายอัฟฮัม วาแม
สาขาวิชา	รัฐประศาสนศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุธรรมา ปริพนธ์เอื้อสกุล

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

..... คณบดีคณะรัฐศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.ปกรณ์ ศิริประกอบ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์วันชัย มีชาติ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุธรรมา ปริพนธ์เอื้อสกุล)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุนิสา ช่อแก้ว)

CHULALONGKORN UNIVERSITY

อัฟฮัม วาแม : การบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ . (PUBLIC PARTICIPATION
MANAGEMENT OF THE LOCAL GOVERNMENT ORGANIZATION IN THE THREE
SOUTHERN BORDER PROVINCES OF THAILAND) อ.ที่ปรึกษาหลัก : ผศ. ดร.สุธรรม
มา ปรีพันธ์เอื้อสกุล

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษารูปแบบและกระบวนการของการบริหาร
จัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้
2) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมขององค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ 3) เพื่อเสนอแนะแนวทางการบริหาร
จัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้
ซึ่งการศึกษาค้นคว้านี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างและทำการ
เลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง มีจำนวนทั้งสิ้น 30 คน

โดยผลการศึกษา พบว่า รูปแบบการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมขององค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบไปด้วย ด้านการตัดสินใจ ด้าน
การดำเนินงาน ด้านการรับผลประโยชน์และด้านการประเมินผล ในขณะเดียวกันกระบวนการ
บริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดน
ภาคใต้ ประกอบไปด้วย การให้ข้อมูลข่าวสาร การรับฟังความคิดเห็น การเข้ามามีบทบาท การ
สร้างความร่วมมือ และการเสริมอำนาจแก่ประชาชน นอกจากนี้ ยังพบปัญหาและอุปสรรคในการ
บริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดน
ภาคใต้หลายมิติ ซึ่งสามารถที่จะนำไปปรับใช้ในการพัฒนารูปแบบและกระบวนการการบริหาร
จัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้
ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์
ปีการศึกษา 2565

ลายมือชื่อนิสิต
ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก

6380159624 : MAJOR PUBLIC ADMINISTRATION

KEYWORD:

Afham Wamae : PUBLIC PARTICIPATION MANAGEMENT OF THE LOCAL GOVERNMENT ORGANIZATION IN THE THREE SOUTHERN BORDER PROVINCES OF THAILAND. Advisor: Asst. Prof. SUTHAMMA PARIPONTUEASAKUL, Ph.D.

The objectives of this study were 1) to study the model and process of public participation management of local government organizations in the three southern border provinces 2) to study the problems and obstacles of public participation management of local government organizations in the three southern border provinces and 3) To suggest a public participation management approach for local governments in the three southern border provinces. This study is qualitative research and uses a semi-structured interview and selective purposive sampling. There are a total of 30 participants.

According to the research, it was found that the model of public participation management of local government organizations in the three southern border provinces consisted of decision-making, implementation, benefits, and evaluation at the same time, the process of public participation management of local government organizations in the three southern border provinces consisted of inform, consult, involve, collaborate, and empower. In addition, there are many problems and obstacles in public participation management in the three southern border provinces. This can be applied in developing models and processes of public participation management of local government organizations in the three southern border provinces to be more efficient.

Field of Study: Public Administration

Student's Signature

Academic Year: 2022

Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

อัลฮัมดุลิลลาฮฺ บรรดาการสรรเสริญเป็นเอกสิทธิ์ของอัลลอฮฺ (ศุบหฺ) ผู้ทรงเมตตาและกรุณา
ปราณีให้บ่าวของพระองค์ได้จัดทำวิทยานิพนธ์เรื่องการบริหารจัดการแบบประชานิยมมีส่วนร่วมของ
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ในเนื้อหาตามหลักวิชาการและสำเร็จลุล่วงไปด้วยความ
เมตตากรุณาและการให้ความสนับสนุนจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุ
ธรรมา ปริพันธ์เอื้อสกุล ที่ได้ให้คำปรึกษา คำแนะนำ ตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่อง ข้อเสนอแนะอย่างลุ่ม
ลึก รวมถึงคอยให้กำลังใจในการทำวิทยานิพนธ์นี้ให้แก่ผู้ศึกษาในระหว่างการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้
ทำให้ผู้ศึกษาสามารถเขียนผลงานออกมาได้อย่างสมบูรณ์

ขอขอบคุณ ประธานกรรมการวิทยานิพนธ์ คือ รองศาสตราจารย์วันชัย มีชาติ และกรรมการ
วิทยานิพนธ์ คือ รองศาสตราจารย์ ดร.สุนิสา ซ่อแก้ว ที่ได้เกียรติในการให้ข้อมูลและคำแนะนำแนวทาง
ที่เป็นประโยชน์ต่อการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ตลอดจนได้ให้การชี้แนะข้อบกพร่องในระหว่างการทำ
วิทยานิพนธ์ด้วยความเมตตาตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ไม่อาจสำเร็จลุล่วงไปได้ หากปราศจากการสนับสนุนจากครอบครัวที่คอยเป็น
กำลังใจ มอบความรักและความห่วงใยอย่างสุดซึ้ง ตลอดจนการให้ความสนับสนุนในการศึกษาเล่าเรียน
ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

อัฟฮัม วาแม

สารบัญ

	หน้า
.....	ค
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ง
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ฌ
สารบัญรูปภาพ.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ในการศึกษา.....	5
1.3 ขอบเขตในการศึกษา.....	5
1.4 นิยามศัพท์.....	6
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม.....	8
2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	8
2.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่น.....	8
2.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน.....	18
2.1.3 กฎหมายที่ตราขึ้นตามรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน.....	27
2.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	30
2.3 กรอบแนวคิด.....	36

บทที่ 3	วิธีการศึกษา	37
3.1	รูปแบบการศึกษา.....	37
3.2	กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	38
3.3	การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล.....	40
3.4	การเก็บรวบรวมข้อมูล	41
3.5	การวิเคราะห์ข้อมูล	43
3.6	แผนการศึกษา.....	44
บทที่ 4	ผลการศึกษา.....	45
4.1	สภาพทั่วไปของการบริหารจัดการองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้	45
4.2	รูปแบบการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้.....	56
4.2.1	การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ.....	56
4.2.2	การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน.....	60
4.2.3	การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	64
4.2.4	การมีส่วนร่วมในการประเมินผล	69
4.3	กระบวนการการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้.....	77
4.3.1	การให้ข้อมูลข่าวสาร.....	77
4.3.2	การรับฟังความคิดเห็น.....	81
4.3.3	การเข้ามามีบทบาท	85
4.3.4	การสร้างความร่วมมือ.....	91
4.3.5	การเสริมอำนาจแก่ประชาชน	95
บทที่ 5	สรุป อภิปรายผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ.....	114
5.1	สรุปผลการศึกษา	114

5.2 อภิปรายผลการศึกษา	119
5.3 ข้อเสนอแนะในการศึกษา.....	136
บรรณานุกรม.....	2
ประวัติผู้เขียน.....	5

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 แสดงจำนวนกลุ่มเป้าหมายในการศึกษาของเทศบาลนครยะลา.....	39
ตารางที่ 2 แสดงจำนวนกลุ่มเป้าหมายในการศึกษาของเทศบาลเมืองนราธิวาส.....	39
ตารางที่ 3 แสดงจำนวนกลุ่มเป้าหมายในการศึกษาของเทศบาลตำบลรือเสาะ	40
ตารางที่ 4 แสดงระยะเวลาในการศึกษา.....	44
ตารางที่ 5 แสดงรูปแบบการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมของเทศบาลนครยะลา.....	74
ตารางที่ 6 แสดงรูปแบบการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมของเทศบาลเมืองนราธิวาส.....	75
ตารางที่ 7 แสดงรูปแบบการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมของเทศบาลตำบลรือเสาะ	76
ตารางที่ 8 แสดงกระบวนการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมของเทศบาลนครยะลา.....	102
ตารางที่ 9 แสดงกระบวนการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมของเทศบาลเมืองนราธิวาส .	103
ตารางที่ 10 แสดงกระบวนการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมของเทศบาลตำบลรือเสาะ	104
ตารางที่ 11 ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบและกระบวนการการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมของเทศบาลนครยะลา	106
ตารางที่ 12 ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบและกระบวนการการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมของเทศบาลเมืองนราธิวาส	109
ตารางที่ 13 ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบและกระบวนการการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมของเทศบาลตำบลรือเสาะ.....	112

สารบัญรูปร่าง

	หน้า
รูปที่ 1 โครงสร้างการบริหารจัดการของเทศบาลนครยะลา	48
รูปที่ 2 โครงสร้างการบริหารจัดการของเทศบาลเมืองนราธิวาส	52
รูปที่ 3 โครงสร้างการบริหารจัดการของเทศบาลตำบลรือเสาะ.....	55

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา เกิดกระบวนการปฏิรูปการบริหารราชการแผ่นดินครั้งสำคัญ ส่งผลให้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้ตระหนักถึงการให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมการกระจายอำนาจการปกครองให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น โดยการลดอำนาจรัฐและเพิ่มอำนาจประชาชน รวมถึงการเปิดพื้นที่ให้แก่ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการบริหารกิจการท้องถิ่น ร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งได้ปรากฏอย่างชัดเจนในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้กำหนดเงื่อนไข หลักเกณฑ์ และแนวทางเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการแผ่นดิน ดังปรากฏในหมวด 5 ว่าด้วยแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ซึ่งเป็นการกำหนดให้ส่วนราชการ ข้าราชการที่จะดำเนินกิจกรรมของทางราชการอย่างใดอย่างหนึ่งต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม โดยในมาตรา 76 ระบุไว้ว่า **“รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบาย การตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง รวมทั้งการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ”** จึงเห็นได้ว่ากระบวนการปฏิรูปการบริหารราชการแผ่นดินได้ให้ความสำคัญในการเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมกันในการปกครอง เพื่อที่จะสามารถกำหนดทิศทางและรูปแบบในการปกครองตนเองให้มีความสอดคล้องกับวิถีชุมชนของคนในท้องถิ่นอีกด้วย ด้วยเหตุนี้ส่งผลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกลายเป็นหน่วยการปกครองตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญที่เข้ามามีบทบาทในการตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง

ซึ่งการกระจายอำนาจการปกครองถือเป็นรากฐานของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่แท้จริง โดยมีความต้องการให้ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่นั้น ๆ ได้เข้ามามีบทบาทในการปกครองท้องถิ่นของตนเอง เพื่อที่จะสามารถร่วมกันแก้ไขปัญหาหรือบริหารจัดการท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพผ่านกระบวนการตัดสินใจ การดำเนินการ การรับผลประโยชน์ และการประเมินผลการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกันของประชาชนภายในท้องถิ่นด้วยตนเอง (ถวิลวดี บุรีกุล, 2548)

แต่ในทางกลับกันการปกครองท้องถิ่นไทยกลับประสบแต่ปัญหาสะสมมากมาย ไม่ว่าจะเป็นปัญหาาระบบราชการรวมศูนย์ ระบบการเมืองท้องถิ่น กลุ่มผลประโยชน์ และปัญหาในท้องถิ่นอีกมากมาย จนกลายเป็นว่าการปกครองท้องถิ่นกลับไม่มีความอิสระในการบริหารจัดการตนเองตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนุญ ซึ่งส่งผลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังคงต้องมีการพึ่งพาอำนาจการกำกับดูแลจากรัฐบาลส่วนกลางในการบริหารจัดการท้องถิ่นมากขึ้นและทำให้การเข้าไปมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองตนเองตั้งแต่ระดับการกำหนดนโยบายจนถึงการนำไปสู่การปฏิบัตินั้นไม่ได้ก่อให้เกิดความเป็นเอกภาพและประสิทธิภาพในการบูรณาการการบริหารจัดการท้องถิ่น รวมถึงการขาดความต่อเนื่องในการปฏิบัติงานของท้องถิ่นเพื่อการตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นอีกด้วย

ทั้งนี้การปกครองท้องถิ่นในประเทศไทยจึงขาดการตระหนักรู้ถึงความสำคัญของกลไกทางสังคมซึ่งมีอยู่แล้วในพื้นที่ผ่านการมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น เมื่อพิจารณาในมิติของการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่เองก็จะเห็นได้ว่าประชาชนไม่อาจเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท้องถิ่นร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้มากนัก เนื่องจากรัฐบาลส่วนกลางมีการผูกขาดอำนาจและบทบาทในการกำหนดนโยบายการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงทำให้การกระจายอำนาจการปกครองท้องถิ่นมีลักษณะเป็นการปกครองโดยรัฐมากกว่าเป็นการปกครองโดยประชาชนในพื้นที่ (เสาวลักษณ์ ปิติ, 2556) ที่กล่าวมานี้ จึงกลายเป็นกีดกันการพัฒนาและยกระดับท้องถิ่นในการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง โดยการรวมศูนย์อำนาจไว้ที่ส่วนกลางเพียงอย่างเดียวไม่สามารถจัดการแก้ไขปัญหาที่มีความแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ได้เนื่องจากประชาชนในแต่ละพื้นที่อาจมีความต้องการในระดับของท้องถิ่นที่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นผลที่ทำให้ปัญหาของการปกครองท้องถิ่นในแต่ละพื้นที่ไม่ได้รับการแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของประชาชนในทุกมิติอย่างครอบคลุม

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ถือเป็นพื้นที่ที่ประสบปัญหาความไม่สงบเกิดขึ้น เป็นปัญหาที่มีความละเอียดอ่อนและซับซ้อนที่เชื่อมโยงหลายมิติ ทั้งเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา วัฒนธรรม และความมั่นคง ซึ่งปัญหาความไม่สงบที่เกิดขึ้นได้สร้างความเดือดร้อนในการดำรงชีวิต และส่งผลให้เกิดความสูญเสียในกลุ่มประชาชนและเจ้าหน้าที่ของรัฐทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ ชีวิต และทรัพย์สิน รวมถึงส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองในภาพรวม (วีชราภรณ์ จุ้ยลำเพ็ญ, 2560) จึงทำให้รูปแบบและกระบวนการในการบริหารจัดการเพื่อแก้ไขปัญหาในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้มีความสำคัญเป็นอย่างมาก ซึ่งการแก้ไข

ปัญหาด้วยการใช้มาตรการด้านความมั่นคงหรือการบังคับใช้กฎหมายที่ถูกกำหนดมาจากรัฐบาล ส่วนกลางเพียงอย่างเดียวอาจจะไม่เพียงพอต่อการแก้ปัญหา เพราะอาจจะก่อให้เกิดความผิดพลาด และเกิดการแก้ไขปัญหาที่ไม่ตรงจุด (สุรวุฒน์ ช่อไม้ทอง, 2563) ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคได้จึงเป็นหน่วยงานระดับท้องถิ่นที่เข้ามามีบทบาทในการบริหารจัดการ ตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีหรือเรียกว่า หลักธรรมาภิบาล ซึ่งได้ให้ความสำคัญกับ หลักการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการท้องถิ่นให้เข้มแข็ง อีกทั้งเป็นกระบวนการให้ ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การดำเนินการ การรับผลประโยชน์ และการประเมินผล การดำเนินงานของท้องถิ่น รวมถึงการใช้ความคิดสร้างสรรค์ของประชาชนร่วมกับการใช้วิทยาการ ของท้องถิ่นในการบูรณาการบริหารจัดการอย่างเหมาะสม เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน ในพื้นที่ได้จริง

ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 (แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 8 พ.ศ. 2553) ในมาตรา 4 ได้มีการจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดินเป็น 3 ส่วน ได้แก่ การบริหารราชการ ส่วนกลาง การบริหารราชการส่วนภูมิภาค และการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น โดยการบริหารราชการ ส่วนท้องถิ่นถือเป็นรากฐานของระบอบประชาธิปไตยที่ให้ประชาชนมีอำนาจในการตัดสินใจเกี่ยวกับ กิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นสาระสำคัญของท้องถิ่น ซึ่งในปัจจุบันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สาม จังหวัดชายแดนภาคได้มีจำนวนทั้งสิ้น รวมทั้งสิ้น 267 แห่ง (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2563) ประกอบไปด้วย

1.) องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) ซึ่งเป็นหน่วยบริหารราชการส่วน ท้องถิ่นที่มีพื้นที่ครอบคลุมทั้งจังหวัด ภายใต้พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 (แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 5 พ.ศ. 2562) มีจำนวนทั้งสิ้น 3 แห่ง

2.) เทศบาล ซึ่งเป็นหน่วยบริหารราชการส่วนท้องถิ่นที่จัดตั้งขึ้นในเขต ชุมชนที่มีความเจริญและใช้ในการบริหารเมืองเป็นหลัก ภายใต้พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 (แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 14 พ.ศ. 2562) มีจำนวนทั้งสิ้น 49 แห่ง ประกอบไปด้วย เทศบาลนคร 1 แห่ง เทศบาลเมือง 7 แห่ง เทศบาลตำบล 41 แห่ง

3.) องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ซึ่งเป็นหน่วยบริหารราชการส่วน ท้องถิ่นในพื้นที่ตำบลต่าง ๆ นอกเหนือจากเขตเทศบาล ภายใต้พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การ บริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 (แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 7 พ.ศ. 2562) มีจำนวนทั้งสิ้น 215 แห่ง

ซึ่งการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นถือเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญในการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นนั้นได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท้องถิ่นของตนเอง ดังปรากฏในพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 (แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 8 พ.ศ. 2553 มาตรา 69 ได้บัญญัติไว้ว่า **“ท้องถิ่นใดที่เห็นสมควรจัดให้ราษฎรมีส่วนในการปกครองท้องถิ่น ให้จัดระเบียบการปกครองเป็นราชการส่วนท้องถิ่น”**

จึงเห็นได้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่จะส่งเสริมและสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการสร้างวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนให้เกิดขึ้น รวมถึงการสร้างประสิทธิภาพด้านการสื่อสารและกลไกการแก้ปัญหาาร่วมกันของคนในท้องถิ่นด้วยตนเอง โดยมีเป้าหมายร่วมกันเพื่อให้บรรลุผลการตัดสินใจที่ดีและเป็นที่ยอมรับในทั้งภาครัฐและประชาชนในท้องถิ่นเอง ซึ่งเป็นการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท้องถิ่นที่เกิดขึ้นโดยสาธารณชนอย่างแท้จริง หรือเรียกว่า การบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วม (Pypers & Bassuday, 2016) สิ่งเหล่านี้จะทำให้ปัญหาและความต้องการได้รับการตอบสนองอย่างเหมาะสม อีกทั้งยังเป็นการบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุดอีกด้วย และการมีส่วนร่วมของประชาชนยังถือเป็นรูปแบบหนึ่งของแนวคิดในการกระจายอำนาจในการปกครองท้องถิ่น ซึ่งการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท้องถิ่นเป็นการเปิดกว้างในการร่วมกันแสดงความคิดเห็นและการสื่อสารประเด็นปัญหาของท้องถิ่นบนพื้นฐานความเป็นประชาธิปไตย เพื่อแก้ไขปัญหาและสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น จึงทำให้ผู้ศึกษามีความสนใจที่จะศึกษาประเด็นเรื่องการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อที่จะศึกษารูปแบบและกระบวนการของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นอย่างไร และทราบถึงความคิดเห็นของประชาชนต่อองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วม โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนในพื้นที่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท้องถิ่นในรูปแบบใดบ้าง กระบวนการเป็นอย่างไร รวมถึงทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อที่จะนำไปปรับใช้ในการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

1.2 วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1.2.1 เพื่อศึกษารูปแบบและกระบวนการของการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

1.2.2 เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

1.2.3 เพื่อเสนอแนะแนวทางการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

1.3 ขอบเขตในการศึกษา

ในการศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งผู้ศึกษาได้แบ่งขอบเขตการศึกษาไว้ ดังนี้

1.3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ขอบเขตด้านเนื้อหาในการศึกษา ผู้ศึกษาได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและหนังสือในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น ตลอดจนศึกษากฎระเบียบข้อบังคับ และอำนาจหน้าที่ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบตามวัตถุประสงค์เกี่ยวกับการศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

1.3.2 ขอบเขตทางด้านพื้นที่

สำหรับการศึกษาเรื่องการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งผู้ศึกษาได้กำหนดขอบเขตการศึกษาด้านพื้นที่ คือ ผู้ศึกษาจะศึกษาในพื้นที่เขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบเทศบาล ประกอบไปด้วย เทศบาลนครยะลา เทศบาลเมืองนราธิวาส และเทศบาลตำบลรือเสาะ

1.3.3 ขอบด้านประชากร

สำหรับการศึกษาเรื่องการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้ศึกษากำหนดขอบเขตด้านประชากรในการศึกษา โดยผู้ศึกษาจะทำการลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์และเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากบุคลากรที่เป็นผู้มีส่วนได้เสียในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ ข้าราชการการเมือง ข้าราชการประจำ ผู้นำชุมชน และประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อได้มาซึ่งคำตอบตามวัตถุประสงค์ในการศึกษาครั้งนี้

1.4 นิยามศัพท์

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง รูปแบบของหน่วยการปกครองตนเองในระดับท้องถิ่น เพื่อเปิดโอกาส ให้ประชาชนที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นนั้นได้มีส่วนร่วมในการการปกครองร่วมกันหรือมีอำนาจในการตัดสินใจร่วมกันของคนในท้องถิ่นเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวมตามหลักการกระจายอำนาจ

การบริหารจัดการ หมายถึง การดำเนินกิจกรรมบางอย่างขององค์กรให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีทรัพยากรมนุษย์เป็นกำลังหลักในการการดำเนินงานแลบูรณาการกับทรัพยากรต่าง ๆ ในสภาพแวดล้อมขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่ประชาชนหรือผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ การดำเนินการ การรับผลประโยชน์ และการมีประเมิณผลในการบริหารจัดการชุมชนหรือท้องถิ่นของตนเอง

พื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ หมายถึง เป็นพื้นที่ทางภาคใต้ตอนล่างของประเทศไทย ซึ่งที่เป็นพื้นที่มีลักษณะที่แตกต่างไปจากพื้นที่อื่น ๆ ในประเทศไทย โดยเฉพาะวัฒนธรรม ประเพณี ภาษา และความเชื่อของประชากรในพื้นที่มีความหลากหลายและแตกต่างกัน ซึ่งประกอบไปด้วย จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลาและจังหวัดนราธิวาส

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 ทำให้ทราบถึงรูปแบบและกระบวนการของการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

1.5.2 ทำให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคของการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

1.5.3 ทำให้ทราบถึงข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มุ่งศึกษารูปแบบและกระบวนการการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วม อีกทั้งศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้ศึกษาจึงได้ทบทวน แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาประกอบและเป็นกรอบในการศึกษาครั้งนี้ให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

สำหรับการศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้ศึกษาได้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องทั้งหมด 2 แนวคิด ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน และกฎหมายที่ตราขึ้นตามรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งประกอบไปด้วย ดังนี้

2.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่น

จากแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่น พบว่า สามารถอธิบายความหมาย รูปแบบ ภารกิจ และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการปกครองท้องถิ่น ซึ่งประกอบไปด้วย ดังนี้

(1) ความหมายของการปกครองท้องถิ่น

การปกครองท้องถิ่นนั้นเป็นหน่วยการปกครองที่เป็นผลผลิตของการกระจายอำนาจทางปกครอง เกิดจากการที่รัฐส่วนกลางกระจายอำนาจการปกครองให้แก่ส่วนท้องถิ่นเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการและเป็นการมอบบทบาทให้แก่ท้องถิ่นหรือชุมชนให้อำนาจในการตัดสินใจและการปกครองตนเองภายในท้องถิ่น เรียกว่า การปกครองท้องถิ่น โดยมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของการปกครองท้องถิ่นไว้ ดังนี้

Daniel Wit (1967) (อ่างใน โกวิทย์ พวงงาม, 2549) ได้ให้คำอธิบายความหมายของการปกครองท้องถิ่นไว้ว่า เป็นกระจายอำนาจไปสู่การปกครองท้องถิ่น เพื่อถ่ายทอดบทบาทให้กับประชาชนในท้องถิ่นได้มีอำนาจการปกครองร่วมกัน ซึ่งจะเป็นการครอบคลุมในการบริหารท้องถิ่นตามหลักการกระจายอำนาจ ฉะนั้นท้องถิ่นจึงเป็นหน่วยการปกครองของตนเองที่เกิดจากการกระจายอำนาจจากส่วนกลางและอำนาจการปกครองนั้นมาจากประชาชนในท้องถิ่น โดยให้องค์กรนั้นไม่ได้ขึ้นอยู่กับอำนาจของส่วนกลาง จึงจะมีอำนาจในการตัดสินใจและบริหารงานภายในท้องถิ่นเองได้

William V. Holloway (1959) (อ่างใน โกวิทย์ พวงงาม, 2549) ได้ให้คำอธิบายความหมายของการปกครองท้องถิ่นไว้ว่า เป็นหน่วยการปกครองที่มีอาณาเขตการรับผิดชอบแน่นอน มีประชากรที่เป็นพลเมืองในท้องถิ่น อีกทั้งมีอำนาจการตัดสินใจในการปกครองตนเอง มีระบบการบริหารการคลังภายในท้องถิ่น และมีสภาท้องถิ่นที่สมาชิกได้รับการเลือกตั้งอย่างชอบธรรมจากประชาชน

สมคิด เลิศไพฑูรย์ (2547) (อ่างใน เอกลักษณ์ อุปรีรัตน์, 2552) ได้ให้คำอธิบายความหมายของการปกครองท้องถิ่นไว้ว่า การปกครองท้องถิ่นเป็นการให้คนในท้องถิ่นมีอิสระในการปกครองตนเอง กล่าวคือ เป็นการปกครองตนเองโดยประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งแนวคิดนี้เป็นแนวคิดหลักในการกระจายอำนาจองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่รัฐส่วนกลางมอบอำนาจในการปกครอง ในการจัดทำบริการสาธารณะภายใต้การกำกับดูแลของรัฐส่วนกลาง

จากการศึกษามาข้างต้น สามารถกล่าวโดยสรุปได้ว่า การปกครองท้องถิ่นเป็นหน่วยการปกครองเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีอำนาจการปกครองร่วมกัน โดยรัฐส่วนกลางได้มอบอำนาจอิสระนี้ไว้แก่ท้องถิ่นเพื่อให้สามารถมีอำนาจอิสระในการตัดสินใจและปกครองตนเองในเรื่องการบริหารจัดการภายในท้องถิ่น รวมถึงการกำหนดนโยบายและจัดทำบริการสาธารณะบางอย่างภายในท้องถิ่นเพื่อตอบสนองความเป็นอยู่ที่ดีของคนในท้องถิ่น ซึ่งรัฐส่วนกลางมีหน้าที่ในการกำกับดูแลเท่านั้น

(2) รูปแบบการปกครองท้องถิ่น

อำนาจในการปกครองนั้นมีแนวคิดที่แตกต่างกันในเรื่องที่มาของอำนาจรัฐ ทั้งแนวคิดที่เชื่อว่าการปกครองท้องถิ่นเป็นผลผลิตของรัฐสมัยใหม่หรือเชื่อว่าการปกครองท้องถิ่นเป็นผลผลิตของพัฒนาการมาแต่โบราณ (ภิรมย์พร ไชยยนต์, 2557) ซึ่งหากพิจารณาจากแนวความคิดทั้งสองนี้จะเห็นได้ว่าการปกครองท้องถิ่นนั้นมีสองรูปแบบ ดังต่อไปนี้

(2.1) การปกครองท้องถิ่นในรูปแบบที่เป็นทางการ คือ เป็นการปกครองท้องถิ่นที่ได้รับการยอมรับให้มีสถานะตามกฎหมาย ซึ่งเป็นการรับรองจากพระราชบัญญัติหรือรัฐธรรมนูญของประเทศ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย กล่าวคือ มีการจัดองค์กร มีการบริหารงาน มีงบประมาณ มีบุคลากรและมีความเป็นอิสระในการตัดสินใจและการบริหารท้องถิ่นของตนได้ และรัฐจะคอยกำกับดูแลตามที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น จึงส่งผลให้องค์กรปกครองท้องถิ่นมีฐานะเป็นนิติบุคคล โดยสมคิด เลิศไพฑูรย์ (อ้างใน จุฑาทิพย์ สุจริตกุล, 2563) ได้ถึงอธิบายถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นทางการไว้ว่า รูปแบบการจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดินตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดินตามหลักการกระจายอำนาจการปกครอง คือ รัฐบาลกลางได้กระจายอำนาจทางการปกครองและการบริหารให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบต่าง ๆ เพื่อดำเนินการจัดทำบริการสาธารณะให้แก่ประชาชนภายใต้ขอบเขตของกฎหมาย ซึ่งสามารถจำแนกได้ 2 รูปแบบ ดังนี้

(2.1.1) การปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบทั่วไป เป็นการปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบทั่วไปที่มีอยู่ทุกจังหวัดของประเทศ ซึ่งมีอยู่ 3 ประเภทด้วยกัน ได้แก่ เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.)

(2.1.2) การปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ เป็นการบริหารจัดการที่แตกต่างกับรูปแบบทั่วไป โดยจะมีขึ้นเป็นกรณีเฉพาะในบางพื้นที่ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นเขตเมืองใหญ่ เช่น เมืองหลวงหรือเมืองท่องเที่ยว ซึ่งไม่เหมาะสมที่จะใช้รูปแบบทั่วไปมาใช้ในการปกครอง ปัจจุบันยังมี 2 ประเภท ได้แก่ กรุงเทพมหานครและเมืองพัทยา

(2.2) การปกครองท้องถิ่นแบบไม่เป็นทางการ หรือเรียกได้ว่าเป็นการปกครองตนเอง กล่าวคือ เป็นการเมืองชุมชนแบบธรรมชาติหรือสังคม ซึ่งมีลักษณะสำคัญขึ้นกับโครงสร้างอำนาจทางการเมืองของชุมชนนั้น ๆ ว่ามีสังคมและวัฒนธรรมของการรวมกลุ่ม นอกจากนี้มีการนับถือเครือญาติ มีการประกอบอาชีพการงาน มีระบบการกระจายความมั่งคั่ง มีโครงสร้างทางชนชั้น มีกลุ่มสถานภาพและมีลักษณะของผู้นำ เป็นต้น เป็นการปกครองแบบธรรมชาติที่ไม่มีการกำหนดกฎเกณฑ์ที่ชัดเจนแน่นอน อีกทั้งอาจมีลักษณะเป็นประชาธิปไตยหรือเผด็จการขึ้นอยู่กับบริบทของสังคมนั้น ๆ

จากการศึกษาข้างต้น พบว่า การปกครองท้องถิ่นมีการปรากฏรูปแบบที่แตกต่างกันออกไป ทั้งรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยทั้งสองรูปแบบถือเป็นลักษณะของการ

ปกครองท้องถิ่นที่มีการปกครองตนเองภายในท้องถิ่น มีอำนาจในการตัดสินใจภายในท้องถิ่น รวมถึง การที่ไม่ขึ้นกับอำนาจอื่น ๆ จากภายนอกอย่างเช่นรัฐส่วนกลาง โดยท้องถิ่นจะมีอำนาจในการบริหาร ตนเองอย่างอิสระและจะต้องเป็นการปกครองที่เป็นที่ยอมรับของคนในท้องถิ่นอีกด้วย

(3) ภารกิจของการปกครองท้องถิ่น

ภารกิจของการปกครองท้องถิ่นเป็นการกำหนดภารกิจในการทำงานขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น โดยส่วนใหญ่ภารกิจของการปกครองท้องถิ่นจะออกมาในรูปแบบของการบริการ สาธารณะในการจะมอบหมายภารกิจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือกระจายอำนาจให้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดทำบริการสาธารณะนั้น ทั้งนี้เพื่อเกิดความเข้าใจจะสามารถ จำแนกภารกิจของการปกครองท้องถิ่น ดังต่อไปนี้ (ภิรมย์พร ไชยยนต์, 2557)

(3.1) ภารกิจหน้าที่ตามบทบัญญัติของกฎหมาย หมายถึง การบริหารจัดการ ขององค์กรปกครองท้องถิ่นที่มีหน้าที่ตามบทบัญญัติของกฎหมาย กล่าวคือ ท้องถิ่นจะมี ขอบเขตมากหรือน้อยในการครอบคลุมกิจการการบริหารจัดการท้องถิ่นนั้น จะต้องมียกกฎหมายให้ อำนาจจึงจะถือเป็นการรองรับหรือกำหนดเป็นหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยท้องถิ่นจะ ไม่สามารถกระทำการใดได้ถ้าหากไม่มีกฎหมายให้อำนาจไว้ หากการมีกระทำจะถือเป็นการละเมิดต่อ กฎหมาย ฉะนั้นจึงทำให้ภารกิจหน้าที่ของท้องถิ่นถูกจำกัดเป็นภารกิจภายใต้กฎหมายเท่านั้น

(3.2) ภารกิจหน้าที่ตามหลักความสามารถทั่วไป หมายถึง องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถจัดทำภารกิจได้อย่างครอบคลุมกิจการของท้องถิ่นตราบใดที่ไม่ได้มีการ ละเมิดต่อหลักกฎหมายที่กำหนดหรือกระทบต่ออำนาจของหน่วยการปกครองอื่น ๆ โดยต้องยึดหลัก ความจำเป็นและความต้องการของท้องถิ่นอย่างแท้จริง อีกทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถ ดำเนินการได้ตามความประสงค์ที่เรียกร้องของท้องถิ่น เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน อย่างแท้จริง นอกจากนี้กฎหมายจะให้อำนาจแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินการต่าง ๆ ตามความเหมาะสม ซึ่งเป็นการกำหนดที่จะทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ในการกิจ การบริการสาธารณะที่มีอยู่ รวมถึงภารกิจต่าง ๆ อาจเกิดขึ้นอีกได้ในอนาคตหากท้องถิ่นมีความ ต้องการหรือมีความจำเป็นต้องกระทำ

(3.3) ภารกิจหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย หมายถึง การจัดการกิจหน้าที่ ตามที่ได้รับมอบหมายเป็นหลักการที่ปรากฏในลักษณะของการทับซ้อนอยู่ในสองระบบที่ได้กล่าวมา ข้างต้น ซึ่งโดยทั่วไปแล้วมักมีการใช้สองระบบเท่านั้นโดยหลักการนี้หมายถึง การกำหนดภารกิจหน้าที่

นี้เป็นภารกิจของรัฐ ซึ่งรัฐมีหน้าที่ต้องจัดทำเอง แต่รัฐได้มอบหมายให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำแทน ซึ่งไม่ใช่ภารกิจของท้องถิ่นโดยแท้ แต่ท้องถิ่นต้องจัดทำเพราะได้รับมอบหมายหรือได้รับมอบอำนาจให้ต้องจัดทำ ซึ่งรัฐจะเป็นผู้กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการในการจัดทำให้ดำเนินการตามที่รัฐกำหนดไว้

จากการศึกษาเบื้องต้น พบว่า การมอบหมายภารกิจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนี้ เนื่องจากว่าภารกิจบางอย่างท้องถิ่นสามารถทำได้ดีกว่ารัฐส่วนกลางจัดทำเอง อีกทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความใกล้ชิดกับประชาชนในท้องถิ่นและมีความคล่องตัวในการดำเนินการมากกว่า จึงทำให้บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการมีหน้าที่รับผิดชอบบริหารจัดการภายในท้องถิ่นหรือชุมชน ดังนั้นรัฐจะกำหนดให้ภารกิจดังกล่าวเป็นภารกิจที่รัฐมอบหมายให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำแทนภายใต้แบบแผนและนโยบายตามที่รัฐส่วนกลางกำหนดไว้

(4) ลักษณะของการปกครองท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นพื้นที่ที่มีประวัติศาสตร์มาอย่างยาวนาน ซึ่งมีลักษณะที่แตกต่างไปจากพื้นที่อื่นในประเทศไทย โดยเฉพาะวัฒนธรรม ประเพณี ภาษา และความเชื่อของประชากรในพื้นที่ที่มีความหลากหลายและแตกต่างกัน ซึ่งประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวมลายูที่นับถือศาสนาอิสลาม และมีประชากรชาวไทยพุทธอาศัยอยู่เป็นส่วนน้อยกระจายอยู่ทั่วไปทั้งในเขตเมืองและชนบทของพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งนี้การบริหารจัดการในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้จึงมีลักษณะของการปกครองท้องถิ่นในแต่ละยุคสมัยที่มีความซับซ้อนและแตกต่างกันไป (ครองชัย หัตถา, 2551) โดยสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

(4.1) สมัยปกครองเจ็ดหัวเมือง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2351 สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ได้นำนโยบายการปฏิรูปแนวใหม่ไปใช้ในหัวเมืองทั้งเจ็ดได้มีการแบ่งการปกครองออกเป็น 7 เมือง ได้แก่ เมืองปัตตานี หนองจิก ยะหริ่ง ยะลา รามันห์ ระแงะ และสายบุรี ซึ่งแต่ละเมืองมีเจ้าเมืองที่ได้รับการแต่งตั้งจากรัฐบาลสยามที่กรุงเทพฯ เป็นผู้ปกครอง โดยยึดหลักที่ว่าเมืองที่มีผู้นับถือศาสนาใดจำนวนมากก็ให้มีการแต่งตั้งเจ้าปกครองเมืองที่นับถือศาสนานั้นมาปกครอง แต่ในทางปฏิบัติกลับประสบปัญหาระหว่างเจ้าเมืองกับรัฐสยาม รวมถึงประชาชนในเมืองต่าง ๆ ที่มีข้อขัดแย้งอันเนื่องจากการปกครองอยู่บ่อยครั้ง จึงทำให้ต้องยกเลิกการปกครองรูปแบบนี้ไปในปี พ.ศ. 2445

(4.2) สมัยมณฑลเทศาภิบาล ในปีพ.ศ. 2449 ได้มีการแก้ไขปรับปรุงวิธีการบริหารราชการใหม่ด้วยการจัดตั้งมณฑลปัตตานีขึ้นและกำหนดนโยบายการปกครองบริเวณหัวเมืองให้รัดกุมยิ่งขึ้น รัฐบาลสยามประกาศตั้งมณฑลปัตตานีมีสมุหเทศาภิบาลที่ได้รับการแต่งตั้งจากสยามเป็นผู้ปกครอง ซึ่งมีเมืองเข้าร่วมอยู่ในมณฑลปัตตานี 4 เมือง คือ เมืองปัตตานี (รวมเมืองหนองจิกยะหริ่งและปัตตานี) เมืองยะลา (รวมเมืองรามันห์และยะลา) เมืองสายบุรีและเมืองระแงะ เมืองสายบุรีและเมืองระแงะ ต่อมาได้ยกฐานะให้ปัตตานี ยะลา สายบุรีและนราธิวาสเป็นจังหวัดตั้งแต่ พ.ศ. 2465 เป็นต้น ในสมัยมณฑลเทศาภิบาลเจ้าเมืองในระบบเดิมมีอำนาจและบทบาทของสิ้นสุดลง ทำให้มีข้อขัดแย้งหลายกรณีเกิดขึ้นนำไปสู่การเคลื่อนไหวการจัดตั้งองค์กรเพื่อเรียกร้องอิสรภาพปัตตานีในเวลาต่อมา

(4.3) สมัยสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในปี พ.ศ. 2474 สมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 รัฐบาลสยามประกาศยกเลิกมณฑลปัตตานีและยุบจังหวัดสายบุรี ลดฐานะเป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดปัตตานี โดยรวมจังหวัดทั้งสามไว้ในกาปกครองของมณฑลนครศรีธรรมราช ต่อมาในปี พ.ศ. 2476 รัฐบาลได้ออกพระราชบัญญัติว่าด้วยระเบียบราชการบริหารส่วนภูมิภาคแบ่งการปกครองออกเป็นจังหวัดและอำเภอ ทำให้จังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ ปัตตานี ยะลาและนราธิวาส มีฐานะเป็นจังหวัดในระบบราชการบริหารส่วนภูมิภาค และมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้บริหารการปกครอง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2476 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน

อย่างไรก็ตามการบริหารราชการของไทยในปัจจุบันนั้น ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 (แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 8 พ.ศ. 2553) ในมาตรา 4 ได้มีการจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดินเป็น 3 ส่วน ได้แก่ การบริหารราชการส่วนกลาง การบริหารราชการส่วนภูมิภาค และการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น โดยในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้เน้นการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นถือเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญในการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนมีอำนาจในการตัดสินใจเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นสาธารณะของท้องถิ่นด้วยตนเอง โดยจะต้องดำเนินตามภารกิจหน้าที่ที่ระบุให้ดำเนินการอย่างชัดเจน กล่าวคือ มีพื้นที่รับผิดชอบชัดเจน มีผู้บริหารที่ได้รับการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนหรืออาจจะได้รับความเห็นชอบจากสภาท้องถิ่นเป็นการกระจายอำนาจให้กับประชาชนโดยตรง โดยท้องถิ่นในฐานะผู้รับมอบอำนาจจะต้องมีความรับผิดชอบต่อการดำเนินการและการตัดสินใจของตนเอง ดังปรากฏในพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 (แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 8 พ.ศ. 2553 มาตรา 69 ได้บัญญัติไว้ว่า “ท้องถิ่นใดที่เห็นสมควรจัดให้ราษฎรมีส่วนในการปกครองท้องถิ่น ให้จัดระเบียบการปกครองเป็นราชการส่วน

ท้องถิ่น” ซึ่งการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นจึงมีความสำคัญต่อการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในการดำเนินภารกิจท้องถิ่นต่าง ๆ ให้เกิดประโยชน์กับประชาชนในท้องถิ่นสูงสุด

โดยจำนวนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งรวบรวมโดยกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวนทั้งสิ้น รวมทั้งสิ้น 267 แห่ง (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2563) ประกอบไปด้วย

1.) องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) ซึ่งเป็นหน่วยบริหารราชการส่วนท้องถิ่นที่มีพื้นที่ครอบคลุมทั้งจังหวัด ภายใต้พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 (แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 5 พ.ศ. 2562) มีจำนวนทั้งสิ้น 3 แห่ง

2.) เทศบาล ซึ่งเป็นหน่วยบริหารราชการส่วนท้องถิ่นที่จัดตั้งขึ้นในเขตชุมชนที่มีความเจริญและใช้ในการบริหารเมืองเป็นหลัก ภายใต้พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 (แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 14 พ.ศ. 2562) มีจำนวนทั้งสิ้น 49 แห่ง ประกอบไปด้วย เทศบาลนคร 1 แห่ง เทศบาลเมือง 7 แห่ง เทศบาลตำบล 41 แห่ง

3.) องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ซึ่งเป็นหน่วยบริหารราชการส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ตำบลต่างๆ นอกเหนือจากเขตเทศบาล ภายใต้พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 (แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 7 พ.ศ. 2562) มีจำนวนทั้งสิ้น 215 แห่ง

จากการศึกษาข้างต้น พบว่า การปกครองท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้นมีพัฒนาการมาอย่างยาวนาน โดยมีลักษณะในการปกครองท้องถิ่นในแต่ละยุคสมัยที่มีความสลับซับซ้อนและแตกต่างกันไป ตั้งแต่สมัยการปฏิรูปการปกครองแบ่งเป็นเจ็ดหัวเมือง สมัยการแก้ไขปรับปรุงวิธีการบริหารราชการใหม่ด้วยการจัดตั้งมณฑลปัตตานี จนถึงสมัยสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 และในปัจจุบันได้มีการจัดระเบียบการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นในการกระจายอำนาจสู่การปกครองท้องถิ่น ประกอบไปด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมต่าง ๆ ของท้องถิ่น ซึ่งประชาชนถือว่ามีอำนาจและเป็นเจ้าของท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างแท้จริง (ราชกิจจานุเบกษา, 2553)

(5) ปัญหาและข้อจำกัดในการปกครองท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

หากกล่าวถึงพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้นเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางอัตลักษณ์ วัฒนธรรม ความเชื่อและประเพณี สิ่งเหล่านี้ถือเป็นเสน่ห์ในการอยู่ร่วมกันในสังคมประชาธิปไตย โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถือเป็นหน่วยงานระดับท้องถิ่นในการยกระดับการบริหารจัดการที่มีความเป็นอิสระจากรัฐส่วนกลาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างรูปแบบการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมเพื่อให้คนในท้องถิ่นที่มีความหลากหลายได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและพัฒนาท้องถิ่นเพื่อผลประโยชน์ของคนในท้องถิ่นด้วยตนเอง ตลอดจนการสร้างสันติสุขของท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ด้วยการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมผ่านช่องทางที่หลากหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการเปิดเวทีประชาพิจารณ์เพื่อรับฟังความต้องการของประชาชน การจัดพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นสำหรับประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับวิถีชุมชนสังคมประชาธิปไตย

สำหรับประเด็นเรื่องของการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น ศุภสวัสดิ์ ชัชวาลย์ (2556) ได้กล่าวโดยสรุปไว้ว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรที่จะได้รับความเป็นอิสระในการบริหารจัดการเพิ่มขึ้น เพื่อมีความคล่องตัวและยืดหยุ่นในการบริหารจัดการ รวมถึงการดำเนินการสู่การสร้างความสุขในมิติทางด้านต่าง ๆ เช่น การศึกษา การจัดการสิ่งแวดล้อม การดูแลสุขภาพอนามัย ชนบทธรรมนิยมและศิลปวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่น ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องมีการพัฒนานโยบายและแผนในการผลักดันการบริหารจัดการ ซึ่งถือเป็นกลไกที่สำคัญในการลดความขัดแย้งและความแปลกแยกของประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งหากท้องถิ่นได้รับมีการจัดการอย่างถูกต้องอย่างสมเหตุสมผล ก็ส่งผลต่อกระบวนการสร้างความสงบสุขในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ถึงแม้้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้จะเป็นหน่วยงานที่สามารถเข้าถึงความต้องการที่จำเป็นของประชาชนในท้องถิ่นและสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่นำไปสู่การพัฒนาของท้องถิ่นได้ ซึ่งเป็นการทำหน้าที่ในการเป็นสื่อกลางที่ประสานงานระหว่างชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐบาลกลาง การมีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ การให้บริการแก่ประชาชนในชุมชนและการจัดสรรทรัพยากรที่ขาดแคลนในพื้นที่ต่าง ๆ แต่ในทางกลับกันการดำเนินกระบวนการเกี่ยวกับการบริการจัดการและเสริมสร้างสันติสุขขององค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ก็ไม่ได้สำเร็จได้อย่างราบรื่นโดยปราศจากปัญหา เนื่องจากในการดำเนินแผนงานโครงการยังประสบกับปัจจัยอุปสรรคหลายประการ เช่น การรวมศูนย์อำนาจในการกำหนดนโยบายจากส่วนกลาง การปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ได้แสดงถึงความเป็นตัวแทนของประชาชน รวมทั้งความสามารถที่ไม่เพียงพอขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเองในการจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ (ศุภสวัสดิ์ ชัชวาลย์, 2556)

ซึ่งประเด็นการรวมศูนย์อำนาจทำให้การตัดสินใจจากรัฐบาลกลางอาจจะไม่เข้าใจบริบทในท้องถิ่นได้อย่างชัดเจน อีกทั้งหน่วยงานที่มีความสำคัญและมีความใกล้ชิดกับปัญหามากที่สุดก็คือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงส่งผลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีปัญหาและข้อจำกัดในการบริหารจัดการหลายประการ (สถาบันพระปกเกล้า, 2553) ดังนี้

(5.1) ปัญหาเรื่องอุปสรรคเรื่องระเบียบ กฎเกณฑ์ คำสั่งในการดำเนินงาน เนื่องจากต้องดำเนินการตามกฎหมายระเบียบของราชการส่วนกลางมากเกินไป หน่วยงานส่วนกลางจึงควรเพิ่มบทบาทและอิสระให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการขับเคลื่อนการดำเนินงาน รวมถึงลดบทบาทการกำกับดูแลของส่วนกลางจะเป็นหนทางหนึ่งในการที่จะทำให้การแก้ปัญหาของท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานที่สำคัญในการเชื่อมระหว่างรัฐกับประชาชนในการที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน

(5.2) ปัญหาเรื่องการขาดงบประมาณในการดำเนินงาน แม้ว่าจะมีความพยายามในการจัดเก็บเองหรือได้รับการจัดสรรมาจากหลายหน่วยงานก็ตาม แต่ปัจจุบันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีงบประมาณไม่เพียงพอในการพัฒนาคุณภาพชีวิต หน่วยงานภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องร่วมกันส่งเสริมและกระตุ้นให้มีการจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอ รวมถึงเป็นหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ต้องจัดสรรงบประมาณให้กับประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ

(5.3) ปัญหาเรื่องการขาดความชัดเจนในการกำหนดทิศทางของการกระจายอำนาจเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมทั้งการเมืองระดับชาติที่มีลักษณะผูกขาดทำให้การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนสามจังหวัดภาคใต้ไม่ได้รับการพัฒนาเทียบเท่ากับภาคอื่น ๆ เพราะอำนาจของรัฐบาลกลางที่ไม่มีความจริงจังในการ

บริหารจัดการ รัฐบาลจึงควรเน้นเรื่องทิศทางของการพัฒนาคุณภาพชีวิตแก่ประชาชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้มีความชัดเจนและดำเนินการด้วยความจริงใจ

(5.4) ปัญหาเรื่องกระบวนการมีส่วนร่วมที่ต้องปลูกฝังกระบวนการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนในการดำเนินงาน รวมทั้งการส่งเสริมการศึกษาในการทำวิจัย การจัดทำฐานข้อมูล เพื่อเป็นเครื่องมือให้ผู้บริหารสามารถตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง เหมาะสมกับบริบทของท้องถิ่น และกระตุ้นให้ภาคประชาชนตรวจสอบการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงถือเป็นการปลูกฝังและสร้างวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมให้กับประชาชน รวมทั้งต้องสร้างจิตสำนึกของความรับผิดชอบให้เกิดขึ้นแก่ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(5.5) ปัญหาเรื่องผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังขาดทักษะในการบริหารงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิสัยทัศน์ของการพัฒนาองค์ความรู้เพื่อแก้ไขปัญหาการพัฒนาคุณภาพชีวิตในระยะยาว รวมทั้งเปิดโอกาสให้มีการศึกษาหาความรู้แก่ตนเองและบุคลากรในหน่วยงาน ที่สำคัญต้องส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรของท้องถิ่นเพื่อรองรับการแก้ไขปัญหาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการเร่งขจัดปัญหาความขัดแย้งในองค์กรระหว่างฝ่ายข้าราชการการเมืองและข้าราชการประจำในพื้นที่

(5.6) ปัญหาเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่มีข้อเสนอแนะให้ยุบรวมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อผลประโยชน์ของคนในท้องถิ่นและช่วยทำให้มีฐานทรัพยากรในการบริหารงานมากขึ้น โดยกำหนดเป็นมาตรฐานในการให้บริการสาธารณะภายใต้ประโยชน์ของคนในท้องถิ่นร่วมกัน อีกทั้งการที่ท้องถิ่นยุบรวมกันจะเป็นการรวมพลังกันท้องถิ่นให้เกิดความเข้มแข็ง และจะไม่สามารถเข้มแข็งได้หากยังอยู่ภายใต้การพึ่งพิงจากรัฐส่วนกลาง การยุบรวมจึงเป็นข้อเสนอที่สำคัญในการฉีกกำลังเพื่อยกระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

จากการศึกษาข้างต้น พบว่า ปัญหาและข้อจำกัดในการปกครองท้องถิ่นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ คือการที่ท้องถิ่นเองถูกมองข้ามถึงบทบาทในการจัดการกับปัญหาเหล่านี้ทั้ง ๆ ที่เป็นหนึ่งในบทบาทขององค์กรที่มีความสำคัญอย่างมากต่อการบริหารจัดการท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรวมศูนย์อำนาจและการผูกขาดอำนาจในการกำหนดนโยบายต่าง ๆ ทำให้การตัดสินใจจากรัฐบาลกลางอาจจะไม่เข้าใจบริบทในท้องถิ่นได้อย่างชัดเจน อีกทั้งยังทำให้ท้องถิ่นขาดความยืดหยุ่นในการบริหารจัดการ ทั้งนี้การปกครองท้องถิ่นจึงมีความสำคัญต่อการบริหารจัดการแบบประชานิยม

ส่วนร่วมเป็นอย่างมาก เนื่องจากท้องถิ่นเป็นหน่วยการปกครองที่จะสามารถสร้างวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมและได้รับการยอมรับจากกลุ่มต่าง ๆ ในพื้นที่ รวมถึงการเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการกับปัญหาในท้องถิ่นที่มีอยู่ ซึ่งในประเด็นนี้จะนำไปสู่กระบวนการการมีส่วนร่วมในการสร้างสันติสุขของท้องถิ่นได้

ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงได้นำแนวคิดเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่นใช้ประกอบการศึกษาการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อเกิดความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดการปกครองท้องถิ่นและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการประกอบการอธิบายในการศึกษาได้ เพราะการปกครองท้องถิ่นถือเป็นหน่วยการปกครองที่เป็นรากฐานของการส่งเสริมระบบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง เนื่องจากมีความใกล้ชิดกับประชาชนที่จะจูงใจประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายภาคใต้ ทำให้ประชาชนรู้สึกเป็นเจ้าของท้องถิ่นร่วมกัน รวมถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็มีดำเนินภารกิจในการตอบสนองความต้องการของคนในท้องถิ่นได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมที่สุด

2.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

จากแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่า สามารถอธิบายความหมาย ลักษณะ รูปแบบ กระบวนการ ปัจจัย ประโยชน์ของการมีส่วนร่วม และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งประกอบไปด้วย ดังนี้

(1) ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมของประชาชนถือเป็นแนวคิดที่มีความสำคัญต่อการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นอย่างมาก เนื่องจากการพัฒนาท้องถิ่นผ่านการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นการสร้างโอกาสให้คนในท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมต่อกระบวนการบริหารจัดการในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง รวมถึงการได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาท้องถิ่นอย่างเท่าเทียมกัน โดยมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ ดังนี้

ปิยธิดา ปาลรังษี (2554) ได้อธิบายความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ว่า เป็นการมอบบทบาทให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในขั้นตอนของกระบวนการดำเนินงาน เช่น การวางแผน การดำเนินการ การใช้ประโยชน์และการประเมินผล โดยเน้นการมีส่วนร่วมที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการระดมความคิด เพื่อแก้ไขปัญหา ร่วมกับการสนับสนุนและติดตามผลการปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

อาภรณ์พันธ์ จันทร์สว่าง (2527) ได้อธิบายความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ว่า การมีส่วนร่วมเป็นผลมาจากความเห็นพ้องต้องกันของกลุ่มคนที่จะต้องมีมากพอจนเกิดการริเริ่มดำเนินกิจกรรมเพื่อการดำเนินการและคนสามารถรวมกันได้โดยผ่านองค์การ ดังนั้น องค์การจึงเป็นเสมือนตัวที่นำเจตนาารมณ์ของกลุ่มคนนั้น ๆ ให้บรรลุถึงเป้าหมายได้

ปาริชาติ เอื้ออารีย์ (2562) ได้อธิบายความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ว่า เป็นกระบวนการที่ประชาชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีโอกาสเข้าร่วมในกระบวนการหรือขั้นตอนต่าง ๆ ของการบริหารจัดการของชุมชนตนเอง ตั้งแต่การรับรู้ข้อมูล การปฏิบัติงาน การร่วมแสดงทัศนะความคิดเห็น การร่วมเสนอปัญหาและความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น การร่วมคิดแนวทางการแก้ไขปัญหา การร่วมในกระบวนการตัดสินใจ การร่วมในการดำเนินการ และการร่วมติดตามประเมินผล รวมทั้งการร่วมรับผลประโยชน์จากการพัฒนา ซึ่งการมีส่วนร่วมดังกล่าวถือเป็น การตอบสนองประชาชน

จากการศึกษามาข้างต้น สามารถกล่าวโดยสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน ถือเป็นกลไกสำคัญของการบริหารจัดการของท้องถิ่นที่เปิดโอกาสให้ประชาชนที่เป็นเจ้าของพื้นที่ที่มีส่วนร่วมในการร่วมกันพัฒนา การคิดและตัดสินใจ การแก้ไขปัญหาของชุมชนตนเอง เพื่อเกิดแนวทางการร่วมในการแก้ปัญหาร่วมกัน โดยมีหลักการสำคัญคือรัฐจะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีอำนาจในการบริหารจัดการท้องถิ่นของตนเองผ่านกลไกของการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของประชาชน ตั้งแต่การรับรู้ข้อมูล การปฏิบัติงาน การร่วมแสดงทัศนะความคิดเห็น การร่วมเสนอปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น การร่วมคิดแนวทางการแก้ไขปัญหา การร่วมในกระบวนการตัดสินใจ การร่วมในการดำเนินการ และการร่วมติดตามประเมินผล รวมทั้งการร่วมรับผลประโยชน์จากการพัฒนา เป็นต้น

(2) ลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชน

สำหรับลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ได้มีนักวิชาการที่อธิบายเกี่ยวกับลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชน ตามแนวคิดของ Cary, Lee J. (1970) (อ้างใน เอกลักษณ์ อุบริรัตน์, 2552) โดยกล่าวไว้ในหนังสือทางวิชาการเรื่อง Community Development as a Process ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการท้องถิ่นจะต้องมีลักษณะมี 5 ประการ คือ

(2.1) การเป็นสมาชิก (Membership) กล่าวคือ ประชาชนหรือพลเมืองที่อาศัยอยู่ในพื้นที่นั้น ๆ ที่สำคัญที่สุด คือ ต้องมีความเข้าใจต่อบริบทและสภาพสังคม ประเพณี วัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้น รวมถึงทราบถึงที่มาของปัญหาที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นของตนเองและความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น เพื่อที่จะสามารถแก้ไขปัญหาและพัฒนาท้องถิ่นได้อย่างตรงจุดอย่างแท้จริง

(2.2) การเป็นผู้เข้าร่วมประชุม (Attendance at Meeting) กล่าวคือ การที่ประชาชนในท้องถิ่นมีความสนใจและให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมร่วมกันของคนในท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นการร่วมกันวางนโยบายและแผนงาน โครงการหรือกิจกรรมอื่น ๆ ภายในท้องถิ่น เพื่อที่จะสามารถรักษาผลประโยชน์ของท้องถิ่นและตอบสนองความต้องการของคนในท้องถิ่นอีกด้วย

(2.3) การเป็นผู้ออกเงิน (Financial Contribution) กล่าวคือ เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในท้องถิ่น การใช้ทรัพยากรของท้องถิ่นในการบริหารจัดการของท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพหรือการร่วมลงทุนในโครงการหรือกิจกรรมของท้องถิ่นตามขีดความสามารถของพลเมืองในท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นการระดมทุนทางสังคม ทรัพยากรมนุษย์ ตลอดจนการได้รับทุนสนับสนุนจากรัฐในการพัฒนาท้องถิ่น

(2.4) การเป็นกรรมการ (Membership on Committees) กล่าวคือ การที่ประชาชนในท้องถิ่นสามารถที่จะร่วมกันติดตาม ควบคุม และประเมินผล รวมถึงบำรุงรักษาการดำเนินกิจกรรมและโครงการร่วมกันของคนในท้องถิ่นที่ได้กำหนดไว้ เพื่อรักษาและมอบผลประโยชน์ให้กับคนในท้องถิ่นด้วยตนเอง ทั้งนี้ยังถือเป็นหน้าที่ของคนในท้องถิ่นที่จะต้องตรวจสอบการบริหารงานของท้องถิ่น

(2.5) การเป็นประธานหรือผู้นำ (Position of Leadership) กล่าวคือ เป็นการมีส่วนร่วมที่เสริมบทบาทหน้าที่ให้กับประชาชนในท้องถิ่นในระดับที่สูงขึ้น ซึ่งหมายความว่า เป็นขั้นของการตัดสินใจของท้องถิ่นในการเลือกทิศทางการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในฐานะของคนในท้องถิ่นที่ถือเป็นเจ้าของพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นการจัดลงประชามติ การรับฟังหรือสำรวจความคิดเห็นในประเด็นสาธารณะ เพื่อตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นอย่างแท้จริง

จากการศึกษามาข้างต้น พบว่า แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนได้ชี้ให้เห็นถึงลักษณะของความสัมพันธ์ของคนในท้องถิ่นในการเข้าไปดำเนินกิจกรรมในท้องถิ่นร่วมกัน รวมถึงการบริหารจัดการภายในท้องถิ่นเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของคนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง ทั้งนี้การมีส่วนร่วมของประชาชนจะเกิดขึ้นได้นั้นจะต้องมีลักษณะพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่

การเป็นสมาชิก การเป็นผู้เข้าร่วมประชุม การเป็นผู้ออกเงิน การเป็นกรรมการ การเป็นประธานหรือผู้นำ โดยที่การมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องมีลักษณะการเข้าร่วมอย่างครบวงจรตั้งแต่ต้นจนถึงสิ้นสุด

(3) รูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชน

ทั้งนี้ Cohen and Uphoff (1980) (อ้างใน ถวิลวดี บุรีกุล, 2548) ได้อธิบายถึงรูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ว่า เป็นการสร้างโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมการช่วยเหลือและเข้ามามีอิทธิพลต่อกระบวนการพัฒนาและการบริหารจัดการของท้องถิ่น รวมถึงได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนานั้นอย่างเสมอภาคกัน ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นสามารถจำแนกได้เป็น 4 รูปแบบ ดังนี้

(3.1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision making) การตัดสินใจนั้นเป็นรูปแบบของการมีส่วนร่วมประการแรกสุด คือ การกำหนดความต้องการและจัดลำดับความสำคัญ จากนั้นเลือกนโยบายและประชากรที่เกี่ยวข้อง การตัดสินใจในช่วงเริ่มต้นเป็นการตัดสินใจในช่วงดำเนินการวางแผนและการตัดสินใจในช่วงการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

(3.2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (Implementation) ในส่วนที่เป็นของการดำเนินงานนั้น จะเป็นการมีส่วนร่วมต่อการสร้างปฏิสัมพันธ์ในกิจกรรมหรือตามโครงการของท้องถิ่น ซึ่งเป็นการทำประโยชน์หรือพัฒนาท้องถิ่นร่วมกันโดยวิธีใดก็ตาม เช่น การสนับสนุนด้านทรัพยากร การบริหารงานการประสานงานและการขอความช่วยเหลือ เป็นต้น

(3.3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) ความสำคัญของการรับผลประโยชน์นั้นนอกจากผลประโยชน์ในเชิงปริมาณและคุณภาพแล้ว จะต้องคำนึงถึงการกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่มที่เป็นผลประโยชน์ของโครงการของท้องถิ่น รวมถึงผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นในทางบวกและทางลบที่จะส่งผลกระทบต่อโครงการในลักษณะที่เป็นประโยชน์และเป็นโทษต่อสังคม

(3.4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) เป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสังเกตและตรวจสอบผลการดำเนินงานของรัฐต่อความพึงพอใจของคนในท้องถิ่น ได้แก่ ความเห็น ความชอบ และความคาดหวัง ซึ่งจะมีอิทธิพลที่

สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มได้ อีกทั้งยังเป็นการการมีจิตสำนึกร่วมในการสอดส่อง และรับผิดชอบท้องถิ่น

จากการศึกษามาข้างต้น พบว่า รูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นวิธีการในการบริหารจัดการท้องถิ่นที่ดี โดยประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมกับหน่วยงานหรือองค์กรภาครัฐในลักษณะต่างๆ ที่สำคัญ ซึ่งสามารถแบ่งรูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชนได้เป็น 4 รูปแบบ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงาน ซึ่งรูปแบบของการดำเนินกิจกรรมดังกล่าวสามารถสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมของการมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่นได้ดี และยังเป็น การเสริมอำนาจให้แก่ประชาชนในการตัดสินใจในการใช้ทรัพยากร รวมถึงการร่วมมือกับภาครัฐในการต่อรองผลประโยชน์ต่าง ๆ ของท้องถิ่น

(4) กระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นสามารถกระทำได้หลายลักษณะขึ้นอยู่กับกิจกรรมใด ๆ ซึ่งหากเป็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริงแล้วก็ควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมทุกกิจกรรมและทุกขั้นตอน ทั้งนี้ The International Association for Public Participation IAP2 (2009) (อ้างใน อรรถัย ก๊กผล, 2546) ได้กล่าวโดยสรุปไว้ว่า กระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชน และผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นของตนเอง โดยได้จำแนกกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้เป็น 5 ระดับ ดังนี้

(4.1) การให้ข้อมูลข่าวสาร (Inform) เป็นระดับพื้นฐานและเป็นก้าวแรกที่จะทำให้ประชาชนเข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วมในเรื่องต่าง ๆ เป็นวิธีการที่สามารถจะเข้าถึงการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้กำหนดนโยบายกับประชาชนได้ง่าย เพื่อให้ข้อมูลแก่ประชาชนเกี่ยวกับการตัดสินใจของผู้กำหนดนโยบายในการกำหนดแผนของโครงการ แต่ยังคงปิดกั้นการแสดงความคิดเห็นหรือเข้ามาเกี่ยวข้องใด ๆ ซึ่งวิธีการให้ข้อมูลอาจกระทำได้หลายวิธี เช่น การจัดงานแถลงข่าว การจัดแสดงนิทรรศการ และการทำหนังสือพิมพ์ให้ข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดจนการใช้สื่ออื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นโทรทัศน์ วิทยุ สื่อบุคคล และหอกระจายข่าว เป็นต้น

(4.2) การรับฟังความคิดเห็น (Consult) เป็นกระบวนการที่เป็นการมีส่วนร่วมในระดับขั้นที่สูงกว่าการให้ข้อมูล กล่าวคือ เปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล

ข้อเท็จจริง และความคิดเห็นเพื่อประกอบการตัดสินใจ การกำหนดนโยบายหรือวางแผนโครงการ โดยการเชิญชวนให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นเพื่อให้ได้ข้อมูลมากขึ้น รวมถึงประเด็นในการประเมินผลได้ข้อสรุปที่มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น เช่น การรับฟังและสำรวจความคิดเห็น การแสดงความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์ การจัดเวทีสาธารณะ ตลอดจนการสำรวจความคิดเห็นของประชาชน เกี่ยวกับการริเริ่มโครงการต่าง ๆ

(4.3) การเข้ามามีบทบาท (Involve) เป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานหรือร่วมเสนอแนวทางที่นำไปสู่การตัดสินใจ และเป็นการเจรจากันอย่างเป็นทางการระหว่างผู้กำหนดนโยบายและประชาชน เพื่อประเมินความก้าวหน้าหรือระบุประเด็นหรือข้อสงสัยต่าง ๆ รวมถึงการยกระดับความไว้วางใจกับประชาชนในการนำข้อมูลความคิดเห็นและความต้องการของประชาชนไปพิจารณาเป็นทางเลือกในการบริหารงานของภาครัฐ เช่น การประชุมเชิงปฏิบัติการ การสนทนากลุ่ม การเปิดเวทีประชาพิจารณ์ การจัดตั้งคณะกรรมการทำงาน เป็นต้น

(4.4) การสร้างความร่วมมือ (Collaborate) เป็นขั้นการนำนโยบายไปปฏิบัติร่วมกันหรือดำเนินตามโครงการร่วมกันเพื่อให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ซึ่งเป็นการมีส่วนร่วมที่ให้กลุ่มประชาชนหรือผู้แทนภาคสาธารณะได้มีส่วนร่วมโดยเป็นหุ้นส่วนกับภาครัฐในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจ และมีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างเนื่อง เช่น คณะกรรมการที่มีฝ่ายประชาชนร่วมเป็นกรรมการ เป็นต้น รวมทั้งรณรงค์รวมกลุ่มตามความสนใจในลักษณะของชมรม สภาชมรม คณะกรรมการ และสมาคม รวมถึงการส่งเสริมอาสาสมัครที่มีจิตอาสาเพื่อช่วยเหลืองานท้องถิ่น เช่น ชมรมผู้สูงอายุ ชมรมคลังสมองท้องถิ่นกลุ่มออมทรัพย์หรือสหกรณ์ออมทรัพย์ เป็นต้น

(4.5) การเสริมอำนาจแก่ประชาชน (Empower) เป็นขั้นที่ให้บทบาทประชาชนในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของท้องถิ่นในระดับสูงที่สุด กล่าวคือ เป็นการมีส่วนร่วมในการให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจเพื่อแก้ปัญหาข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นในช่วงของการดำเนินการกิจกรรมภายในท้องถิ่นให้เกิดการบรรลุเป้าหมาย เช่น การลงประชามติในประเด็นสาธารณะต่าง ๆ โครงการหมู่บ้านที่มอบอำนาจให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจทั้งหมด เป็นต้น

จากการศึกษามาข้างต้น พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมทำกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ในท้องถิ่น ซึ่งเป็นแบ่งได้เป็น 5 ระดับ ได้แก่ การให้ข้อมูลข่าวสาร การรับฟังความคิดเห็น การเข้ามามีบทบาท การ

สร้างความร่วมมือ และการเสริมอำนาจแก่ประชาชน ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่เป้าหมายของการบริหารจัดการท้องถิ่นและสามารถบรรลุผลสำเร็จเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยในการเข้าร่วมทำกิจกรรมนั้น ๆ จะต้องเปิดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกระดับของกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการท้องถิ่นอย่างครอบคลุม

(5) ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน

จากการศึกษาแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน (อรทัย ก๊กผล, 2546) ได้กล่าวถึงเงื่อนไขที่มีผลต่อความสำเร็จในการบริหารการจัดการแบบมีส่วนร่วมและได้สรุปปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ ซึ่งสามารถจำแนกเป็น 3 ปัจจัย ดังนี้

(5.1) ปัจจัยด้านผู้นำองค์กร กล่าวคือ ผู้นำถือเป็นปัจจัยสำคัญของความสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งผู้นำที่กล่าวถึงคือทั้งฝ่ายการเมืองและฝ่ายประจำ เป็นผู้นำขององค์กรที่จะมีบทบาทอย่างมากในการชักจูงหรือสร้างช่องทางในการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน เช่น การเป็นผู้ดำเนินกิจกรรม การมีความคิดริเริ่มการมีส่วนร่วมของประชาชนจากผู้นำ รวมไปถึงการเป็นผู้สนับสนุนทุกกิจกรรมของประชาชน ผู้นำองค์กรจึงมีความสำคัญต่อความไว้วางใจจากประชาชน และจะส่งผลให้ประชาชนอยากเข้ามามีส่วนร่วมกับท้องถิ่นนั่นเอง

(5.2) ปัจจัยด้านทีมงานและองค์กร กล่าวคือ กระบวนการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ การเลือกระดับและรูปแบบการมีส่วนร่วมหรือการติดต่อกับประชาชนถือเป็นประเด็นสำคัญ ซึ่งทีมงานจะต้องมีทัศนคติและค่านิยมร่วมต่อกระบวนการในการมีส่วนร่วมและมีประสบการณ์ในฐานะผู้เข้าร่วมย่อมจะเข้าใจความรู้สึกของประชาชนในการจัดการมากขึ้น โดยการเปิดโอกาสให้บุคลากรขององค์กรมีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์กรถือเป็นการเพิ่มขีดความสามารถของบุคลากรในด้านการบริหารจัดการการมีส่วนร่วมของประชาชนได้ดี

(5.3) ปัจจัยด้านประชาชน กล่าวคือ การมีส่วนร่วมของประชาชนย่อมเกิดไม่ได้หากขาดประชาชน ซึ่งปัญหาที่หน่วยงานของรัฐพบในการจัดการมีส่วนร่วมประการหนึ่งคือ ประชาชนไม่ให้ความสนใจและไม่มาร่วม ส่งผลให้การจัดการมีส่วนร่วมเป็นเพียงพิธีกรรมเท่านั้น โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นภารกิจของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รับค่าจ้างหรือเงินเดือนในการทำงาน ในขณะที่ประชาชนมีรายได้จากการประกอบอาชีพของตนเอง การมีส่วนร่วมจึงเป็นงานอาสาสมัครและประชาชนอาจไม่มีเวลาสำหรับการมีส่วนร่วมตลอดเวลาหรือมีความ

สนใจในบางประเด็นเท่านั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนควรมีประชาชนเป็นหลักมากกว่าความสะดวกของหน่วยงาน

จากการศึกษามาข้างต้น พบว่า การบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมจะประสบความสำเร็จขึ้นไม่ได้หากปราศจากความร่วมมือระหว่างหน่วยงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับประชาชน ซึ่งการเกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นจะต้องมีปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่ ปัจจัยด้านผู้นำองค์กร คือ การที่ผู้นำสามารถที่จะชักจูงและสร้างพื้นที่ในการมีส่วนร่วมให้กับประชาชน ปัจจัยด้านทีมงานและองค์กร คือ ระดับของการมีส่วนร่วมที่สำคัญที่จะสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนสู่การปฏิบัติได้ดียิ่งขึ้น ปัจจัยด้านประชาชน คือ พื้นฐานสำคัญที่จะขับเคลื่อนกระบวนการประชาชนมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ

(6) ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของประชาชน

การพัฒนาท้องถิ่นโดยการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วม นั้น ถูกนำมาใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพของการบริหารจัดการท้องถิ่นบนฐานของความเป็นประชาธิปไตยโดยแท้ อีกทั้งยังเป็นรูปแบบของการการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพในการระดมทรัพยากร โดยเฉพาะอย่างยิ่งทรัพยากรมนุษย์ รวมถึงการการรักษาค่าประโยชน์ของท้องถิ่นเพื่อคนในท้องถิ่นได้รับอย่างเสมอภาคกัน ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาการบริหารจัดการท้องถิ่นได้ ดังนี้ (สถาบันพระปกเกล้า, 2552)

(6.1) การตัดสินใจในการบริหารที่มีคุณภาพ คือ การให้ประชาชนมีส่วนร่วมกับบทบาทในการให้ข้อมูลข่าวสารและแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ จะช่วยให้ได้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจที่ชัดเจนมากขึ้น นอกจากนั้นยังช่วยให้เกิดทางเลือกใหม่ ๆ ในการตัดสินใจให้รอบคอบและได้รับการยอมรับมากขึ้น โดยเฉพาะการตัดสินใจที่กระทบกับประชาชนโดยตรง

(6.2) การลดค่าใช้จ่ายและการสูญเสียเวลา คือ กระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชนย่อมมีค่าใช้จ่ายและใช้ระยะเวลา แต่เมื่อประชาชนยอมรับและร่วมกันตัดสินใจในการดำเนินงานแล้วจะส่งผลต่อการนำไปสู่การปฏิบัติจะรวดเร็วขึ้น ซึ่งเห็นได้จากโครงการของหน่วยงานรัฐที่เร่งการตัดสินใจหรือปิดกั้นกระบวนการดำเนินงาน เมื่อมีการตรวจสอบภายหลังและประชาชนไม่ยอมรับต่อการดำเนินงานนั้นจะนำไปสู่การปฏิบัติไม่ได้หรือมีความล่าช้าตามมา ทำให้

ภารกิจนั้นไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้ การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมจึงถือเป็นการตอบสนองความต้องการอย่างแท้จริง

(6.3) การสร้างฉันทามติ คือ กลไกที่ช่วยให้ความแตกต่างในสังคมได้มีการแลกเปลี่ยน กล่าวคือ กลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนช่วยลดความขัดแย้งได้ดี ดังนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงสามารถช่วยลดความขัดแย้งทางการเมืองและเกิดความชอบธรรมในการตัดสินใจของรัฐได้ เนื่องจากการมีส่วนร่วมในการกระทำใด ๆ จะเป็นแนวทางอย่างหนึ่งในการสร้างการเปลี่ยนแปลงและทำให้คนที่มีความหลากหลายและแตกต่างกันในสังคมยอมรับการเปลี่ยนแปลงนั้นได้

(6.4) การร่วมมือในการนำไปปฏิบัติ คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนเมื่อประสบความสำเร็จ จะทำให้ประชาชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและมีความกระตือรือร้นในการช่วยให้เกิดผลในทางปฏิบัติ รวมถึงการเสริมสร้างแรงจูงใจและการยอมรับในการดำเนินงานของรัฐ ทำให้ประชาชนมีความรู้สึกไว้วางใจเจ้าหน้าที่รัฐในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ

(6.5) ช่วยทำให้ผู้บริหารท้องถิ่นมีความใกล้ชิดกับประชาชน คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนช่วยทำให้ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดที่ดี สร้างความรู้สึกร่วมของประชาชนในท้องถิ่นในการเป็นเจ้าของไม่ใช่เป็นของนักการเมืองเท่านั้น ส่งผลให้ความใกล้ชิดกับประชาชนจะทำให้ผู้บริหารท้องถิ่นมีความรู้สึกเข้าใจต่อความต้องการของประชาชน จึงทำให้เกิดการตระหนักรู้ในการตอบสนองต่อความความต้องการและปัญหาของประชาชน

(6.6) ช่วยพัฒนาศักยภาพและความคิดสร้างสรรค์ของสาธารณชน คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นการให้การศึกษาแก่ประชาชนในการเรียนรู้กระบวนการตัดสินใจและเป็นเวทีฝึกผู้นำชุมชน รวมถึงเป็นการสร้างพื้นที่สาธารณะได้มีการแลกเปลี่ยนเพื่อการพัฒนาในการบริหารงานในท้องถิ่นนั้น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(6.7) ช่วยทำให้ประชาชนสนใจประเด็นสาธารณะมากขึ้น คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนถือเป็นหนึ่งใน การเสริมสร้างเพิ่มทุนทางสังคม รวมถึงทำให้ประชาชนเป็นพลเมืองที่มีความสนใจกับประเด็นสาธารณะที่มีความสอดคล้องตามหลักประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมในการปกครอง

จากการศึกษามาข้างต้น พบว่า การเปิดโอกาสให้ประชาชนมาร่วมคิด ร่วมพิจารณาในการตัดสินใจ ตลอดจนร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ เป็นรูปแบบของการบริหารจัดการที่ดีตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีหรือหลักธรรมาภิบาลที่ให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการท้องถิ่นให้เข้มแข็งอันมีผลที่ดีถึงตัวประชาชนเอง ซึ่งการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเองนั้น ยังเป็นกระบวนการที่รัฐควรส่งเสริมและสนับสนุน ตลอดจนสร้างโอกาสคนในท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาขีดความสามารถในการจัดการและกระจายทรัพยากรในท้องถิ่น เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพของตนเอง ฉะนั้นการมีส่วนร่วมจึงเป็นวิธีการที่มีประโยชน์ที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายได้

ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงได้นำแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนมาใช้ประกอบการศึกษาการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อเกิดความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการท้องถิ่น เนื่องจากการมีส่วนร่วมของประชาชนถือเป็นรูปแบบของการบริหารจัดการที่เป็นพื้นฐานของระบอบประชาธิปไตย โดยที่ประชาชนได้เข้ามามีบทบาทในการมีส่วนร่วมในขั้นตอนของการบริหารจัดการท้องถิ่นในพื้นที่ของประชาชนเอง ตั้งแต่การร่วมคิดตัดสินใจ การร่วมดำเนินการปฏิบัติ การร่วมรับผลประโยชน์ รวมถึงการตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการท้องถิ่นในทุก ๆ ขั้นตอนและกระบวนการในการดำเนินกิจกรรมของท้องถิ่น

2.1.3 กฎหมายที่ตราขึ้นตามรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

การตระหนักถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยนั้น เริ่มมีมาตั้งแต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เป็นต้นมา ส่งผลให้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้มีการกำหนดเป็นแนวทางและเจตนารมณ์ที่ชัดเจนในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ดำเนินงานให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท้องถิ่น โดยรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้มีการประกาศใช้ตั้งแต่วันที่ 6 เมษายน พ.ศ. 2560 ซึ่งได้ปรากฏการรับรองสิทธิของประชาชนและมีสิทธิในหลายประเด็นที่ได้รับการรับรองไว้มากมาย

หากกล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับท้องถิ่นแล้ว ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของการปกครองท้องถิ่น โดยการปกครองท้องถิ่นนั้นเป็นการกระจายอำนาจการปกครองและการบริหารให้คน

ในท้องถิ่นมีสิทธิในการเลือกทิศทางและบริหารจัดการ แก้ไขปัญหาภายในท้องถิ่นของตนเอง ฉะนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงไม่สามารถแยกออกจากการปกครองท้องถิ่นได้ จึงถือเป็นรากฐานสำคัญต่อการพัฒนาประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่นสู่ในระดับประเทศ (อภิชาติ สถิตนิรามัย, 2555) โดยประเด็นการมีส่วนร่วมของประชาชนได้ปรากฏอยู่ในมาตราต่าง ๆ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ซึ่งจำแนกได้ดังนี้ (คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ, 2560)

(1) รัฐธรรมนูญที่กำหนดให้ประชาชนมีส่วนร่วมได้โดยการใช้สิทธิทางตรง

มาตรา 43 บุคคลและชุมชนมีสิทธิเข้าชื่อกันเพื่อเสนอแนะต่อหน่วยงานรัฐ ให้ดำเนินการที่จะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนหรือชุมชน หรืองดเว้นไม่ดำเนินการสิ่งที่จะก่อนผลเสีย และหน่วยงานรัฐต้องพิจารณาข้อเสนอแนะโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพิจารณาด้วย

มาตรา 133 ผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่า 10,000 คนสามารถเข้าชื่อกันเพื่อเสนอกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของประชาชนและหน้าที่ของรัฐต่อสภาผู้แทนราษฎรได้

มาตรา 254 ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิเข้าชื่อกันเพื่อเสนอข้อบัญญัติหรือเพื่อถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่นได้ โดยรัฐธรรมนูญยังไม่ได้กำหนดจำนวนรายชื่อที่ต้องใช้ไว้ ซึ่งอาจแตกต่างกันไปตามท้องถิ่น และจะต้องมีกฎหมายออกมากำหนดหลักเกณฑ์ต่อไป

มาตรา 256 ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่า 50,000 คนสามารถเข้าชื่อกันเพื่อเสนอแก้ไขรัฐธรรมนูญได้

(2) รัฐธรรมนูญที่กำหนดให้รัฐมีหน้าที่ต้องจัดให้ประชาชนมีส่วนร่วม

มาตรา 57 (1) รัฐต้องอนุรักษ์ ฟื้นฟู และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และจารีตประเพณีอันดีงาม จัดให้มีพื้นที่สาธารณะสำหรับการทำกิจกรรม โดยต้องส่งเสริมให้ประชาชน ชุมชน และองค์กรท้องถิ่นมีส่วนร่วมด้วย

มาตรา 57 (2) รัฐต้องอนุรักษ์ คุ้มครอง บำรุงรักษา ฟื้นฟู ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพ โดยต้องให้ประชาชน และชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วม ดำเนินการและได้รับประโยชน์ด้วย

มาตรา 63 รัฐต้องจัดให้มีมาตรการเพื่อป้องกันและขจัดการทุจริตและประพฤติมิชอบ รวมทั้งกลไกส่งเสริมให้ประชาชนรวมตัวกันเพื่อมีส่วนร่วมในการรณรงค์ต่อต้าน หรือชี้เบาะแสการทุจริต

มาตรา 65 ในกฎหมายว่าด้วยการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ ต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมและการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนทุกภาคส่วน

มาตรา 68 รัฐต้องอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา ส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาและเผยแพร่หลักธรรม ต้องมีมาตรการป้องกันการบ่อนทำลาย และต้องส่งเสริมให้พุทธศาสนิกชนมีส่วนร่วมดำเนินการดังกล่าวด้วย

มาตรา 74 รัฐต้องจัดให้มีระบบแรงงานสัมพันธ์ หรือ ระบบความสัมพันธ์ระหว่างสหภาพลูกจ้างและนายจ้าง ที่ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม

มาตรา 78 รัฐต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศด้านต่างๆ การจัดทำบริการสาธารณะ การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ การต่อต้านการทุจริต รวมทั้งการตัดสินใจทางการเมือง และการอื่นๆ ที่อาจมีผลกระทบต่อประชาชน

มาตรา 178 รัฐต้องออกกฎหมายที่จะให้ประชาชนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น และได้รับการเยียวยาจากผลกระทบของการทำหนังสือสัญญาระหว่างประเทศ

มาตรา 252 ผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ จะมาจากการเลือกตั้งหรือมาจากความเห็นชอบของสภาท้องถิ่น หรือวิธีอื่นก็ได้แต่ต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมด้วย

มาตรา 253 ในการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้เปิดเผยข้อมูลและรายงานผลให้ประชาชนทราบ และมีกลไกให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมด้วย

มาตรา 257 (3) การปฏิรูปประเทศต้องทำให้ประชาชนมีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดี และมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศและการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

มาตรา 259 กฎหมายว่าด้วยขั้นตอนและแผนการปฏิรูปประเทศ ต้องระบุถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

(3) รัฐธรรมนูญที่กำหนดให้รัฐมีหน้าที่ต้องเปิดรับฟังความคิดเห็นของประชาชน

มาตรา 58 การดำเนินการที่อาจมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ คุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย ฯลฯ รัฐต้องจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสีย ประชาชน และชุมชนที่เกี่ยวข้องก่อน เพื่อนำมาประกอบการพิจารณาดำเนินการ

มาตรา 65 ในกฎหมายว่าด้วยการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ ต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมและการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนทุกภาคส่วน

มาตรา 77 ก่อนการออกกฎหมายทุกฉบับ รัฐต้องจัดรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมาย รวมทั้งเปิดเผยผลการรับฟังความคิดเห็นต่อประชาชน

มาตรา 178 รัฐต้องออกกฎหมายที่จะให้ประชาชนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น และได้รับการเยียวยาจากผลกระทบของการทำหนังสือสัญญาระหว่างประเทศ

ดังนั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนและการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วม โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานของภาครัฐมากขึ้น รวมถึงการได้รับรองสิทธิด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ด้วยกันหลายประเด็น ซึ่งการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท้องถิ่นเป็นประเด็นที่ได้มีการกำหนดเป็นแนวทางและเจตนารมณ์ที่ชัดเจน เพื่อให้หน่วยงานราชการปรับวิธีการดำเนินงานให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ โดยให้ความสำคัญต่อการบริหารจัดการอย่างโปร่งใส สุจริต เปิดเผยข้อมูล และเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนด และตัดสินใจในนโยบายสาธารณะ รวมถึงตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐในทุกระดับเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน

2.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สำหรับเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้ศึกษาได้นำมาประกอบใช้ในการศึกษาเรื่องการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งเป็นเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาในครั้งนี้ โดยมีเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

ประเด็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สิทธิธันท์ วารุณสรัชฌณ (2559) ได้ศึกษาเรื่อง **การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลตลาดจินดา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม** การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานปกครองส่วนท้องถิ่น และเพื่อศึกษาแนวทางแก้ไขการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลตลาดจินดา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยกลุ่มตัวอย่างคือ ประชาชนที่อาศัยอยู่เฉพาะในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลตลาดจินดาโดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ซึ่งผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานปกครองส่วนท้องถิ่นด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติดำเนินงาน และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลอยู่ในระดับน้อย นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างมีข้อเสนอแนะว่า ประชาชนต้องการเสนอแนะการทำงานขององค์การบริหารส่วนตำบลและร้องทุกข์เรื่องราวต่าง ๆ ได้หลากหลายช่องทาง ในขณะเดียวกันต้องการให้องค์การบริหารส่วนตำบลชี้แจงผลการร้องทุกข์ ชี้แจงการใช้งบประมาณผ่านสื่อประชาสัมพันธ์ขององค์การบริหารส่วนตำบลให้มากขึ้นและประชาชนต้องการให้องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นผู้ทำหน้าที่ประสานงานกลุ่มประชาชน เพื่อเข้าร่วมกิจกรรมสามารถแสดงความคิดเห็น และข้อเสนอแนะเพื่อใช้เป็นแนวทางวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อประโยชน์ด้านความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตของประชาชน ควรเปิดโอกาสเข้าร่วมควบคุมตรวจสอบการปฏิบัติงานตามแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลและการบริหารให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด โดยใช้จ่ายเงินงบประมาณอย่างคุ้มค่าและสำหรับการพัฒนาท้องถิ่นให้มากที่สุด

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เอกลักษณ์ อุปรรัตน์ (2552) ได้ศึกษาเรื่อง **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำบริการสาธารณะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น** การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาถึงลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเพื่อหาแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีมากยิ่งขึ้น โดยผู้ศึกษาได้ใช้กรณีศึกษา คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบเทศบาลจำนวน 2 แห่ง ได้แก่ เทศบาลตำบลท่าศาลา จังหวัด

ลพบุรี และเทศบาลเมืองสิงห์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี ผู้ศึกษาได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการศึกษา ข้อมูลทุติยภูมิ การสำรวจพื้นที่ การสังเกตการณ์และการสัมภาษณ์เชิงลึก

ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ส่วนแรก ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดบริการ สาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมี 5 ลักษณะ ได้แก่ การรับทราบข้อมูลข่าวสาร การเสนอ ข้อมูล การเข้าร่วม การประชุม การเข้าร่วมดำเนินงาน และการเข้าร่วมตรวจสอบการดำเนินงาน ส่วน ที่สอง ปัจจัยที่มีผลต่อลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนประกอบไปด้วย ปัจจัยส่วนบุคคลของ ประชาชน ได้แก่ ทักษะคติของประชาชนที่มีต่อการมีส่วนร่วมในลักษณะต่าง ๆ ทักษะคติของประชาชน ต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ความสะดวกเรื่องเวลาของประชาชน การเป็นคนในพื้นที่องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น ความจำเป็นในการพึ่งพาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของประชาชน และ ศักยภาพของประชาชนกับปัจจัยภายนอกของประชาชน ได้แก่ บริการสาธารณะที่เป็นเรื่องใกล้ตัว ของประชาชน ลักษณะของสื่อที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์ การมีสิ่งตอบแทนที่เป็นรูปธรรมจากองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น การมีปัญหาความต้องการในชุมชน การรวมตัวกันในชุมชนและสภาพดินนฟ้า อากาศ โดยปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมจะมีความแตกต่างกันไปในแต่ละลักษณะการมีส่วนร่วม ส่วนที่สาม แนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนให้มีมากยิ่งขึ้นประกอบไปด้วยแนวทาง ที่เน้นไปที่ประชาชน แนวทางที่เน้นไปที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และแนวทางที่เน้นไปที่หน่วยงาน หรือองค์กรภายนอกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมจะมีความ แตกต่างกันไปในแต่ละลักษณะการมีส่วนร่วม

นอกจากนี้ เสาวลักษณ์ ปิติ (2556) ได้ศึกษาเรื่อง **แนวทางในการหารูปแบบขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย : ศึกษากรณีการมีส่วนร่วมของสภาองค์กรชุมชนในการ บริหารกิจการท้องถิ่น** การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาถึงข้อความคิดว่าด้วยการกระจายอำนาจ การปกครองท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการ เพื่อศึกษาถึงการมีส่วนร่วม ในการบริหารกิจการท้องถิ่นของกลไกทางสังคมผ่านทางวิถีสมาชิกที่มีอยู่ในประเทศไทย และเพื่อศึกษา กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชนในการ บริหารจัดการ โดยการเปรียบเทียบระหว่างกฎหมายของประเทศไทยและกฎหมายต่างประเทศ เพื่อ วิเคราะห์และสังเคราะห์แนวทางในการหารูปแบบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภายใต้การมีส่วน ร่วมของสภาองค์กรชุมชนในการบริหารกิจการท้องถิ่น

ซึ่งผลการศึกษาพบว่า โครงสร้างการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งองค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบลให้ความสำคัญกับตัวแทนที่มาจาก การเลือกตั้งเท่านั้น จึงทำให้ชุมชนซึ่งมีบทบาทในการพัฒนาอยู่ในพื้นที่ไม่อาจมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในทางโครงสร้างได้ ส่งผลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ได้สะท้อนตัวแทนของภาคส่วนต่าง ๆ ที่มีอยู่ในพื้นที่อย่างครบถ้วน และนำไปสู่การบริหารกิจการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่ได้อย่างชัดเจน นอกจากนี้ยังพบว่ากฎหมายได้กำหนดวิธีการมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในลักษณะการใช้สิทธิของปัจเจกบุคคล แต่เมื่อพิจารณาข้อเท็จจริงในพื้นที่กลับพบว่า เป็นลักษณะการมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นผ่านการใช้สิทธิชุมชนเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ซึ่งมีเจตนารมณ์ให้สภาองค์กรชุมชนช่วยหนุนเสริมการพัฒนาท้องถิ่น พบว่าภารกิจของสภาองค์กรชุมชนกลับไม่มีสภาพบังคับให้ท้องถิ่นนำไปปฏิบัติ

อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีความเกี่ยวข้องกับปัจจัยต่าง ๆ ปิยธิดา ปาลรังษี (2554) ได้ศึกษาเรื่อง **ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการท่องเที่ยวโดยชุมชน อำเภอนนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช** การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการท่องเที่ยวโดยชุมชน อำเภอนนอม จังหวัดนครศรีธรรมราชและเพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการท่องเที่ยวโดยชุมชน อำเภอนนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนในท้องถิ่นและเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยว ในเขตอำเภอนนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 400 คน ใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสถิติสมการถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ

ซึ่งผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการท่องเที่ยวโดยชุมชน อำเภอนนอม จังหวัดนครศรีธรรมราชโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ในการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมในการหาสาเหตุของปัญหา การมีส่วนร่วมในการวางแผนและการตัดสินใจ ประชาชนมีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นการมีส่วนร่วมในการประเมินผลซึ่งประชาชน มีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย และปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการท่องเที่ยวโดยชุมชน อำเภอนนอม จังหวัดนครศรีธรรมราชมี 3 ปัจจัย คือด้านความเข้มแข็งของชุมชน ด้านนโยบายและองค์กรภาครัฐ และด้านการสื่อสารและการ

ประชาสัมพันธ์ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการท่องเที่ยวโดยชุมชน อำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราชโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้นการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยด้านความเข้มแข็งของชุมชน ปัจจัยด้านนโยบายและองค์การภาครัฐ และปัจจัยด้านการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการท่องเที่ยวโดยชุมชน อำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิชญ์ หยกจินดา (2557) ได้ศึกษาเรื่อง **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนหมู่บ้านทุ่งกร่าง ตำบลทับไทร อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี** การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน หมู่บ้านทุ่งกร่าง ตำบลทับไทร อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี และเพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน หมู่บ้านทุ่งกร่าง ตำบลทับไทร อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี ซึ่งจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ โดยเก็บข้อมูลจากประชาชนในหมู่บ้านทุ่งกร่าง ตำบลทับไทร อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี มีกลุ่มตัวอย่าง 322 คน โดยใช้สูตรของ Yamane ทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติ t-test เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างตัวแปรอิสระที่มี 2 กลุ่ม และใช้สถิติ One-way ANOVA เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างตัวแปรอิสระที่มี 3 กลุ่มขึ้นไป และใช้ LSD (Least significant difference test) ทดสอบความแตกต่างรายคู่หากพบว่ามีค่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

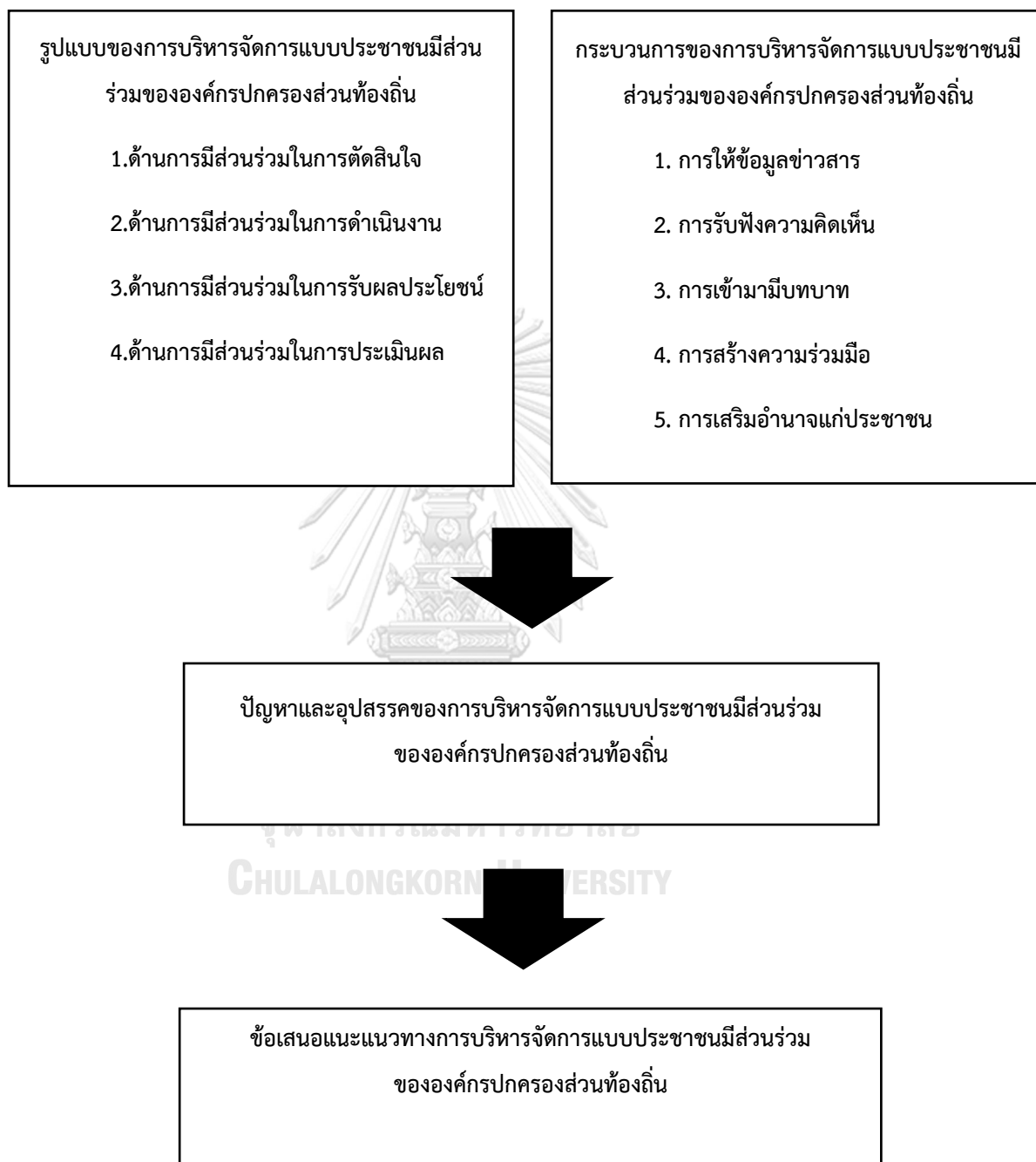
ซึ่งผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน หมู่บ้านทุ่งกร่าง ตำบลทับไทร อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยอันดับแรกด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์มีส่วนร่วมในระดับมาก อันดับสองด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมีส่วนร่วมในระดับมาก อันดับสามด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานมีส่วนร่วมในระดับมาก และสุดท้ายด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย ดังนั้นผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพต่างกันมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน หมู่บ้านทุ่งกร่าง ตำบลทับไทร อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรีแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

สำหรับประเด็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ สุรวุฒน์ ช่อไม้ทอง (2563) ได้ศึกษาเรื่อง **องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในกระบวนการสร้างสันติสุขชายแดนใต้** การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัจจัยที่

ส่งผลต่อการดำเนินโครงการที่นำไปสู่การสร้างสันติสุขขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อเสนอแนะแนวทางที่ช่วยส่งเสริมศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดชายแดนภาคใต้ต่อการดำเนินโครงการที่นำไปสู่การสร้างสันติสุข การศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ใช้ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยทำการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจงจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รับรางวัลด้านการเสริมสร้างสันติสุขที่อยู่ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้และมีจำนวนผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยทั้งสิ้น 51 คน

ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยขับเคลื่อนมีหลายประการ เช่น ความตั้งใจของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การมีเครือข่ายการทำงานและการสร้างการมีส่วนร่วมกับประชาชนในการดำเนินกิจกรรม อย่างไรก็ตามยังมีปัจจัยอุปสรรคที่ส่งผลต่อการขับเคลื่อนโครงการ เช่น ความไม่เข้าใจกันระหว่างผู้บริหารท้องถิ่นและพนักงานส่วนท้องถิ่น ปัญหาการใช้ดุลพินิจของหน่วยตรวจสอบภายนอก การขาดองค์ความรู้ในเชิงวิชาการของบุคลากรและความหวาดระแวงของเจ้าหน้าที่รัฐส่วนกลาง สำหรับข้อเสนอแนะที่จะช่วยเพิ่มศักยภาพในการดำเนินโครงการเสริมสร้างสันติสุข ได้แก่ การนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการจัดการโครงการ การใช้ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการในองค์กร การเสริมทักษะเชิงวิชาการให้บุคลากรของท้องถิ่นและการเพิ่มความไว้วางใจต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น

2.3 กรอบแนวคิด

บทที่ 3 วิธีการศึกษา

การศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มุ่งศึกษารูปแบบและกระบวนการการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วม อีกทั้งศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งประกอบไปด้วย รูปแบบการศึกษา กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อเป็นกรอบและแนวทางการศึกษาค้นคว้านี้ให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

3.1 รูปแบบการศึกษา

สำหรับการศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้ศึกษาเลือกใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งมีลักษณะสำคัญของการศึกษาที่เน้นการมองปรากฏการณ์ให้เห็นภาพรวมจากหลายแง่มุม เพื่อทำความเข้าใจการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่มีความเป็นพลวัตและเป็นการศึกษาเจาะลึกเพื่อให้เข้าใจสิ่งที่ศึกษาอย่างลึกซึ้ง มีการศึกษาสภาพแวดล้อมในพื้นที่จริงโดยการศึกษาในพื้นที่จริง เพื่อเข้าใจปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นและสามารถนำมาอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมได้

ทั้งนี้การได้มาซึ่งข้อมูลในการศึกษาค้นคว้านี้มีความเหมาะสมที่จะใช้รูปแบบวิจัยเชิงคุณภาพ เนื่องจากการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบและกระบวนการการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วม อีกทั้งศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในการศึกษาจำเป็นต้องเข้าไปเป็นส่วนร่วมในพื้นที่การศึกษาจริงเพื่อทำความเข้าใจบริบทของปัญหาอย่างลึกซึ้ง ผู้ศึกษาจึงเลือกรูปแบบการศึกษาเชิงคุณภาพในการศึกษา

3.2 กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้เลือกใช้วิธีการเลือกกลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษาโดยเลือกวิธีการสุ่มกลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อให้ได้มาซึ่งกลุ่มเป้าหมายที่มีความแม่นยำและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา

3.2.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวนทั้งสิ้น รวมทั้งสิ้น 267 แห่ง องค์กรบริหารส่วนจังหวัด 3 แห่ง เทศบาล 49 แห่ง ประกอบไปด้วย เทศบาลนคร 1 แห่ง เทศบาลเมือง 7 แห่ง เทศบาลตำบล 41 แห่ง องค์กรบริหารส่วนตำบล 215 แห่ง (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2563) ทั้งนี้ ผู้ศึกษาได้เลือกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบเทศบาล ได้แก่ เทศบาลนครยะลา เทศบาลเมืองนราธิวาส และเทศบาลตำบลรือเสาะ

สำหรับการเลือกที่ตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบเทศบาลที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบเทศบาลเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จัดตั้งขึ้นในเขตชุมชนที่มีการขยายตัวของความเจริญทางการเมือง สังคม เศรษฐกิจ รวมถึงมีการบริหารจัดการที่มีภารกิจเกี่ยวกับสาธารณะมากยิ่งขึ้น ซึ่งในปัจจุบันพบว่าเทศบาลมีแนวโน้มที่จะมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจากการได้รับการยกฐานะขึ้นมาจากองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) อันเนื่องมาจากสภาพสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเป็นเมืองขยายเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ

ซึ่งจะเห็นได้จากข้อมูลจำนวนเทศบาลที่รวบรวมโดยกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย พบว่า เทศบาลในประเทศไทยมีจำนวนเพิ่มขึ้น โดยข้อมูล ณ 20 ธันวาคม พ.ศ. 2562 มีเทศบาลจำนวนทั้งสิ้น 2,456 แห่ง และได้เพิ่มขึ้นมามีจำนวนทั้งสิ้น 2,472 แห่ง ณ วันที่ 9 กันยายน พ.ศ. 2563 จึงเป็นการสะท้อนได้ว่าเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบเทศบาลมีความสำคัญทั้งในปัจจุบันและในอนาคต ซึ่งมีความน่าสนใจที่จะทำการศึกษาในครั้งนี้ อีกทั้งจากที่ผู้ศึกษาได้ทำการทบทวนมาพื้นที่ดังกล่าวยังเป็นพื้นที่ที่ยังไม่เคยมีการเลือกเป็นพื้นที่ในการศึกษามาก่อน ทำให้การศึกษาข้อมูลในพื้นที่ดังกล่าวจะได้แหล่งข้อมูลใหม่ที่แตกต่างจากการศึกษาอื่นที่ผ่านมา

3.2.3 กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายในการศึกษาคั้งนี้ผู้ศึกษาได้เลือกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบทั่วไป ซึ่งได้ทำการกำหนดกลุ่มเป้าหมายโดยเลือกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบเทศบาล ประกอบไปด้วย เทศบาลนครยะลา เทศบาลเมืองนราธิวาส และเทศบาลตำบลหรือเสาะ จึงทำให้ได้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดังกล่าวได้มาเป็นกลุ่มเป้าหมายในการศึกษา โดยการศึกษาคั้งนี้ผู้ศึกษาจะทำการเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งสามารถจำแนกกลุ่มเป้าหมายที่จะการศึกษาได้ ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนกลุ่มเป้าหมายในการศึกษาของเทศบาลนครยะลา

กลุ่มตัวอย่าง	จำนวน
ข้าราชการการเมือง	2
ข้าราชการประจำ	2
ผู้นำชุมชน	1
ประชาชน	5
รวม	10

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนกลุ่มเป้าหมายในการศึกษาของเทศบาลเมืองนราธิวาส

กลุ่มตัวอย่าง	จำนวน
ข้าราชการการเมือง	2
ข้าราชการประจำ	2
ผู้นำชุมชน	1
ประชาชน	5
รวม	10

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนกลุ่มเป้าหมายในการศึกษาของเทศบาลตำบลหรือเสาะ

กลุ่มตัวอย่าง	จำนวน
ข้าราชการการเมือง	2
ข้าราชการประจำ	2
ผู้นำชุมชน	1
ประชาชน	5
รวม	10

3.3 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

ในการสร้างเครื่องมือการศึกษา ผู้ศึกษาได้กำหนดให้ใช้วิธีการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-Depth Interview) เป็นวิธีการหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิจากกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi - Structured Interview) ซึ่งประกอบด้วยแนวทางคำถามที่ได้กำหนดไว้ล่วงหน้าตามกรอบแนวความคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษาเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล แม้ว่าเครื่องมือดังกล่าวจะเป็นการใช้คำถามตามที่กำหนดไว้ล่วงหน้า แต่ก็ยังเปิดโอกาสให้ผู้สัมภาษณ์สามารถให้ข้อมูลอื่นเพิ่มเติมได้ในประเด็นที่เกี่ยวข้องตามที่ต้องการ ซึ่งอาจจะทำให้ผู้ทำการศึกษาได้ข้อมูลเชิงลึกหรือในประเด็นอื่น ๆ ที่สามารถนำมาประกอบการวิเคราะห์ได้ โดยการสัมภาษณ์จะประกอบไปด้วย 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนแรก คำถามเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ส่วนที่สอง คำถามเกี่ยวกับรูปแบบและกระบวนการการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยแนวคำถามจะยึดกรอบแนวคิดในการศึกษา ดังต่อไปนี้

(1) รูปแบบการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 4 ด้าน ประกอบด้วย

(1.1) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

(1.2) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

(1.3) ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์

(1.4) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

(2) กระบวนการการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 5 ระดับ ประกอบด้วย

(2.1) การให้ข้อมูลข่าวสาร

(2.2) การรับฟังความคิดเห็น

(2.3) การเข้ามามีบทบาท

(3.4) การสร้างความร่วมมือ

(4.5) การเสริมอำนาจแก่ประชาชน

ส่วนที่สาม คำถามเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคของการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ส่วนสุดท้าย คำถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะต่อการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้กำหนดช่วงเวลาการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งสิ้น 3 เดือน ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม 2565 - เดือนกรกฎาคม 2565 โดยได้แบ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน คือ การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Review data) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

3.4.1 การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Review data)

การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องจะประกอบไปด้วยการศึกษาจากตำราวิชาการ กฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เอกสารทางวิชาการที่ความเกี่ยวข้อง บทความวิชาการ และค้นคว้าข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการศึกษาครั้งนี้ เพื่อใช้ในการศึกษาทบทวนแนวทางการศึกษา ตลอดจนเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการศึกษาและอ้างอิงให้เห็นถึงการศึกษาระดับเรื่องการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

3.4.2 การสำรวจพื้นที่ (Area survey)

การสำรวจพื้นที่การศึกษาจะเป็นการลงไปสำรวจชุมชนต่าง ๆ ในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ๆ ในพื้นที่จริง ซึ่งผู้ศึกษาจะทำการเก็บข้อมูลสภาพทั่วไปของท้องถิ่นที่ไปทำการสำรวจ ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลด้านกายภาพ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นต้น โดยการสำรวจพื้นที่การศึกษาจะทำให้ผู้ศึกษาสามารถมองเห็นภาพรวมของโครงสร้างทางสังคมในท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี รวมถึงเป็นข้อมูลสำคัญที่จะทำความเข้าใจพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นได้ด้วย เพื่อเป็นข้อมูลประกอบในการศึกษาในครั้งนี้อีกด้วย

3.4.3 การสังเกตการณ์ (Observation)

ผู้ศึกษาจะทำการลงพื้นที่จริงในการศึกษา เพื่อสังเกตการณ์ทุกความสัมพันธ์ของชุมชนต่าง ๆ ในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ศึกษา รวมไปถึงปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในท้องถิ่น ซึ่งผู้ศึกษาจะไม่เข้าไปควบคุมหรือกำหนดกิจกรรมใด ๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ แต่จะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นและดำเนินไปตามธรรมชาติของวิถีชีวิตชุมชนในทุก ๆ กิจกรรมของชุมชน เพื่อเห็นภาพรวมของสัมพันธ์ในการดำเนินการของคนในพื้นที่และได้นำซึ่งข้อมูลในการประกอบการวิเคราะห์การศึกษาได้

3.4.4 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

การสัมภาษณ์ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาได้มีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ซึ่งใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) เป็นการสัมภาษณ์ที่ถือเป็นการสร้างกระบวนการได้ข้อมูลรูปแบบหนึ่ง ซึ่งทั้งผู้สัมภาษณ์และผู้ให้สัมภาษณ์มีบทบาทในการให้ข้อมูลและเรียบเรียงข้อมูล โดยข้อมูลเหล่านี้จะได้มาจากประสบการณ์ ความคิดเห็น ความรู้ของตนเองในรูปแบบการสัมภาษณ์ เพื่อได้มาซึ่งข้อมูลในการนำไปตอบคำถามและอธิบายประเด็นที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ประเด็นเรื่องการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อที่จะเข้าใจสภาพปัญหาจากการสังเกตการณ์มาช่วยในการตอบคำถามในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาจึงเลือกข้อมูลที่ได้จากวิธีการสัมภาษณ์มาเป็นวิธีการเพื่อได้มาซึ่งคำตอบการศึกษา

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมจากแหล่งข้อมูลทั้งหมด ผู้และนำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยการวิเคราะห์เป็นรูปแบบพรรณนาและอภิปรายข้อมูลที่ได้มา ซึ่งมีกรอบแนวคิดที่เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนที่จะศึกษา ได้แก่

ส่วนการศึกษารูปแบบและกระบวนการการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยศึกษาข้อมูลจากการทบทวนวรรณกรรมในส่วนแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อทราบถึงรูปแบบและกระบวนการการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและยึดเป็นแนวทางในการการศึกษการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ว่าเป็นอย่างไร โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

ส่วนการศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยจะทำการลงพื้นที่ภาคสนามในการศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งจะเป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นผู้ที่มีความเกี่ยวข้อง ได้แก่ ข้าราชการการเมือง ข้าราชการประจำ ผู้นำชุมชน และประชาชน เนื่องจากเป็นผู้ที่เป็นตัวแทนของผู้ตัวอย่างในครั้งนี้

จึงอาจกล่าวได้ว่าในส่วนการดำเนินวิธีการศึกษาในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้เลือกใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยทำการศึกษาในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบเทศบาล ได้แก่ เทศบาลนครยะลา เทศบาลเมืองนราธิวาส และเทศบาลตำบลรือเสาะ ซึ่งผู้ศึกษาได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีต่าง ๆ ได้แก่ ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสังเกตการณ์ และการสัมภาษณ์เชิงลึก จึงจะได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหาตามกรอบแนวคิด โดยยึดกรอบแนวคิดในการศึกษาเพื่อได้มาซึ่งคำตอบตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

3.6 แผนการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาใช้ระยะเวลาในการศึกษาตั้งแต่เดือนมกราคม 2565 ไปจนถึงเดือนธันวาคม 2565 ระยะเวลารวมทั้งหมด 12 เดือน โดยผู้ศึกษากำหนดแผนการดำเนินงาน ดังนี้

ตารางที่ 4 แสดงระยะเวลาในการศึกษา

ระยะเวลา	การดำเนินการ
มกราคม	กำหนดหัวข้อวิทยานิพนธ์
กุมภาพันธ์ - เมษายน	จัดทำโครงร่างวิทยานิพนธ์ บทที่ 1-3
พฤษภาคม	นำเสนอโครงร่างวิทยานิพนธ์ บทที่ 1-3
มิถุนายน - กรกฎาคม	ลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนาม ครั้งที่ 1
สิงหาคม	ลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนาม ครั้งที่ 2
กันยายน - พฤศจิกายน	นำข้อมูลมาวิเคราะห์ รวบรวม เรียบเรียง และอภิปรายผลการศึกษา
ธันวาคม	นำเสนอวิทยานิพนธ์ฉบับสมบูรณ์

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มุ่งศึกษารูปแบบและกระบวนการการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วม อีกทั้งศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งลำดับแรกผู้ศึกษาจะนำเสนอข้อมูลทั่วไปขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้ทำการศึกษา และลำดับต่อมาจะทำการนำเสนอผลการศึกษิตตามวัตถุประสงค์ในการศึกษา ดังนี้

4.1 สภาพทั่วไปของการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

4.1.1 เทศบาลนครยะลา

เทศบาลนครยะลาได้รับการจัดตั้งตามพระราชกฤษฎีกาการจัดตั้งเทศบาลเมืองยะลาจังหวัดยะลา เมื่อวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2479 โดยสำนักงานเทศบาลเดิมตั้งอยู่ที่หมู่บ้านสะเตงอันเป็นบริเวณที่ตั้งของตัวจังหวัดยะลาเดิม ต่อมาย้ายที่ทำการมาอยู่ที่โรงเรียนที่เทศบาลและได้ปลูกสร้างขึ้นมาใหม่ใกล้ถนนสุขยางค์ (สโม่สรข้าราชการจังหวัดเดิมและถูกรื้อสร้างเป็นอาคารศูนย์เยาวชนเทศบาลในปัจจุบัน) เพื่อความสะดวกต่อการเป็นศูนย์กลางการติดต่อกับประชาชนทั่วไป เนื่องจากตั้งอยู่ใกล้ที่ทำการศาลากลางจังหวัดยะลาและใกล้ที่ทำการอำเภอเมืองยะลา ซึ่งเป็นบริเวณที่เรียกกันว่า “ตลาดนิบง” มีพื้นที่ตอนแรกเริ่มประมาณ 16 ตารางกิโลเมตร

ในปี พ.ศ.2501 คณะผู้บริหารได้กู้เงินจากกองทุนส่งเสริมกิจการเทศบาล เป็นเงิน 1,200,000 บาท เมื่อวันที่ 10 มีนาคม พ.ศ. 2501 จัดสร้างอาคารสำนักงานเทศบาลถาวรขึ้นเป็นอาคารตึก 2 ชั้น ขนาดใหญ่แบบพิเศษของกรมโยธาเทศบาล เป็นเงิน 1,174,921 บาท สร้างเสร็จเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2502 ได้ประกอบพิธีเปิดอาคาร เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2502 ทั้งได้ย้ายสำนักงานจากอาคารเรียนสู่อาคารหลังใหม่ ซึ่งเป็นอาคารหลังหน้าสุดที่ใช้อยู่ในสำนักงานเทศบาลปัจจุบัน ต่อมาในปี พ.ศ. 2509 ได้ขยายเขตเทศบาลเป็น 19.4 ตารางกิโลเมตร ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ตำบลสะเตงทั้งหมด

จึงได้มีการขยายเขตอำนาจการปกครองจากเทศบาลเมืองยะลาเป็นเทศบาลนครยะลาตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งเทศบาล นครยะลา เมื่อวันที่ 24 กันยายน พ.ศ. 2538 และยกฐานะเทศบาลเมืองยะลาเป็นเทศบาลนครยะลา โดยมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 25 กันยายน 2538 เป็นต้นมา

(1) ที่ตั้งและอาณาเขต

เทศบาลนครยะลาอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครโดยทางรถไฟประมาณ 1,039 กิโลเมตร หรือ โดยถนนเพชรเกษมสายเก่าประมาณ 1,395 กิโลเมตร หรือสายใหม่ประมาณ 1,084 กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งสิ้น 19.4 ตารางกิโลเมตร ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ตำบลสะเตงทั้งหมด มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ใกล้เคียง คือ

ทิศเหนือ	ติดต่อกับตำบลลุโป อำเภอมือเมืองยะลา จังหวัดยะลา โดยมีแม่น้ำปัตตานีกั้นอยู่และติดต่อกับอำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับตำบลสะเตงนอก อำเภอมือเมืองยะลา จังหวัดยะลา
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับตำบลท่าสาป อำเภอมือเมืองยะลา จังหวัดยะลา
ทิศใต้	ติดต่อกับตำบลสะเตงนอก อำเภอมือเมืองยะลา จังหวัดยะลา

(2) ด้านสังคม

เทศบาลนครยะลาเป็นเทศบาลขนาดใหญ่ มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 59,983 คน ได้จัดแบ่งโซนพื้นที่ต่าง ๆ เพื่อให้สามารถดูแลและให้บริการแก่ประชาชนได้อย่างทั่วถึง โดยแบ่งพื้นที่ออกเป็นชุมชนแต่ละชุมชนจะมีคณะกรรมการชุมชนบริหารจัดการภายในชุมชน และมีเจ้าหน้าที่ช่วยเหลือชุมชนติดต่อประสานงาน แจ้งข่าวสารต่าง ๆ ระหว่างเทศบาลกับประชาชน โดยมีชุมชนในเขตเทศบาลนครยะลาทั้งสิ้น 42 ชุมชน ประกอบด้วย ชุมชนเมืองทอง ชุมชนหลังโรงเรียนจีน ชุมชนวัดยะลาธรรมาราม ชุมชนจารูพัฒนา ชุมชนร่วมใจพัฒนา ชุมชนสามัคคี ชุมชนเวฬุวัน ชุมชนบ้านชุมชนโรงเรียนเทศบาล 5 ชุมชนตลาดเก่าซอย 8 ชุมชนประชาชนกุล ชุมชนหัวสะพานสะเตง ชุมชนคูหา मुख ชุมชนห้าแยกกำบังบาโงย ชุมชนคุปตาสา ชุมชนสันติสุข ชุมชนจารุนอก ชุมชนหลังวัดเมืองยะลา ชุมชนมุสลิมสัมพันธ์ ชุมชนวิฑูรอุทิศ ชุมชนอุตสาหกรรมสามหมอ ชุมชนเบอร์สี่นอก ชุมชนดารุสลาม ชุมชนตลาดเกษตร ชุมชนธนวิถี ชุมชนหลังกองร้อย ชุมชนธนวิถีพัฒนา ชุมชนการเคหะ ชุมชนมะลิสัมพันธ์ ชุมชนอยู่ดีมีสุข ชุมชนคนรักถิ่น ชุมชนหน้าศูนย์แม่และเด็ก ชุมชนพิทยนิโรธ ชุมชน

ชนมฉโต 18 ชุมชนผังเมือง 4 ชุมชนเสรี ชุมชนประชารัฐ ชุมชนตลาดเมืองใหม่ ชุมชนเบญจมิตร สัมพันธ์ ชุมชนสะพรั่ง ชุมชนภุมาริรมย์ ชุมชนหลัง วค.

(3) ด้านเศรษฐกิจ

เศรษฐกิจในเขตพื้นที่เทศบาลนครยะลา มีขยายตัวและมีความเจริญในหลาย ๆ ด้าน ทำให้ประชาชนมีประกอบอาชีพที่หลากหลาย ได้แก่ การค้าขายและธุรกิจการให้บริการ การอุตสาหกรรมและการเกษตรกรรม ซึ่งการประกอบอาชีพในเขตเทศบาลนครยะลาสามารถจำแนกได้ดังต่อไปนี้

การค้าและการพาณิชย์ เทศบาลนครยะลาเป็นเทศบาลขนาดใหญ่ที่มีความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเป็นศูนย์กลางทางการค้าและการลงทุนขนาดใหญ่ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบไปด้วย กลุ่มธุรกิจการค้า กลุ่มการบริการ กลุ่มการจัดการขนส่งมวลชน และอื่นๆ จึงเป็นแหล่งที่เอื้อต่อการสร้างรายได้และผลผลิตแก่ประชาชนในพื้นที่ใกล้เคียง

การอุตสาหกรรม การที่เทศบาลนครยะลา มีขยายตัวของตัวเมืองขนาดใหญ่ ทำให้การประกอบกิจการขนาดใหญ่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง จึงเป็ยยุทธศาสตร์ที่สำคัญในการที่จะส่งเสริมทางด้านเศรษฐกิจในพื้นที่อีกด้วย ไม่ว่าจะเป็นการเกิดขึ้นขิงโรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ ได้แก่ การเกษตร อาหารและเครื่องดื่ม การแปรรูปไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม เคมีภัณฑ์ และพลาสติก เป็นต้น

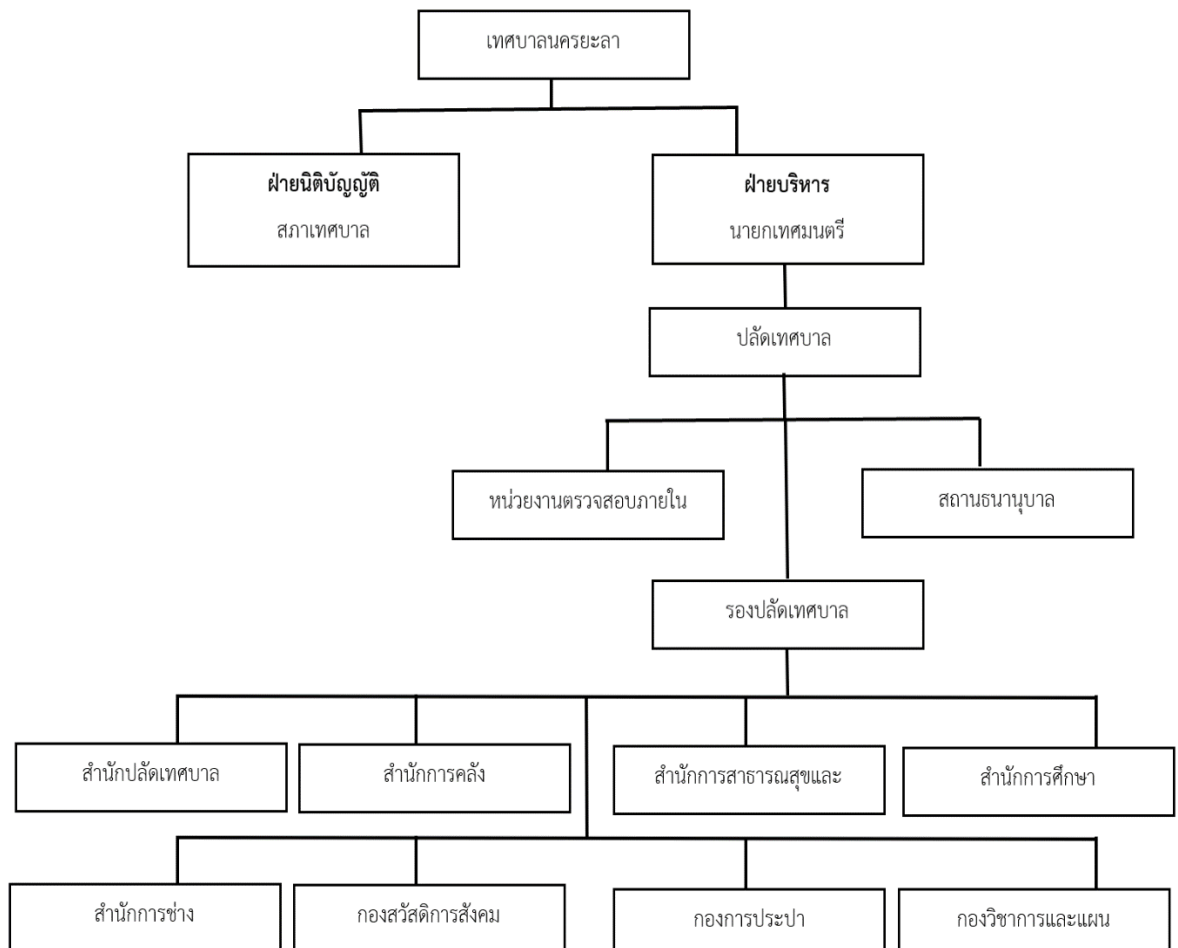
การเกษตรกรรม ประชาชนในเขตพื้นที่เทศบาลนครยะลาบางส่วนก็ยังมีประกอบอาชีพการเกษตรเป็นอาชีพหลักอยู่บาง โดยมีการเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดยะลา ได้แก่ การทำสวนยางพารา การทำสวนไม้ผล เช่น ทุเรียน ส้มโชกุน และลองกอง การทำนา และการปศุสัตว์ต่างๆ ได้แก่ โคเนื้อ กระบือ ไก่เนื้อ ไก่พื้นเมือง ไก่ไข่ สุกรขุน โคนม แพะ แกะ เป็ดเทศ และนกกระทา

(4) ภาพรวมในการบริหารจัดการของเทศบาลนครยะลา

สำหรับเทศบาลนครยะลา มีการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแบ่งเป็น 2 ส่วนด้วยกัน คือ ส่วนแรกเป็นการบริหารจัดการของฝ่ายสภาเทศบาล ประกอบด้วยสมาชิกสภาเทศบาลจำนวน 24 คน และส่วนที่สองเป็นการบริหารจัดการของฝ่ายบริหาร ประกอบด้วยคณะ

ผู้บริหารของเทศบาล ได้แก่ นายกเทศมนตรีและรองนายกเทศมนตรี 2 คน นอกจากนี้จะมีส่วนงานต่าง ๆ ของเทศบาลนครยะลาแบ่งออกเป็น 5 สำนัก และ 3 กอง ได้แก่ สำนักปลัดเทศบาล สำนักการคลัง สำนักการช่าง สำนักการสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม สำนักการศึกษา กองวิชาการและแผน กองสวัสดิการ และกองประปา ซึ่งทั้งทุกส่วนจะมีการบริหารจัดการในลักษณะของการบูรณาการการดำเนินงานร่วมกันเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยเฉพาะในแง่ของการมีส่วนร่วมของประชาชนมีความจำเป็นที่จะต้องมีการบูรณาการในลักษณะของภาคีเครือข่ายกับส่วนงานต่าง ๆ ของเทศบาล เพื่อดำเนินงานร่วมกันและสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี มีโครงสร้างการบริหารจัดการของเทศบาลนครยะลา ดังนี้

รูปที่ 1 โครงสร้างการบริหารจัดการของเทศบาลนครยะลา

4.1.2 เทศบาลเมืองนราธิวาส

เทศบาลเมืองนราธิวาสได้รับการจัดตั้งตามพระราชกฤษฎีกาจัดเขตชุมชนในตำบลที่ตั้งศาลาว่าการจังหวัดนราธิวาส เป็นเทศบาลเมืองนราธิวาส จังหวัดนราธิวาส เมื่อวันที่ 28 พฤศจิกายน 2479 และได้มีการเปลี่ยนแปลงเขตเทศบาลเมืองนราธิวาส เมื่อวันที่ 3 สิงหาคม 2499 มีพื้นที่ทั้งหมด 7.5 ตารางกิโลเมตร ปัจจุบันสำนักงานเทศบาลเมืองนราธิวาส ตั้งอยู่ที่ถนนพิชิตบำรุง อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาสเทศบาลเมืองนราธิวาส

โดยเทศบาลเมืองนราธิวาสมีพื้นที่ลักษณะทางกายภาพตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำบางนราและฝั่งทะเลอ่าวไทย จึงทำให้พื้นที่ดังกล่าวมีสภาพภูมิทัศน์ที่สวยงามเป็นธรรมชาติเทศบาลเมืองนราธิวาส มีประชากรจำนวน 41,825 คน ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพหลักคือทำการประมงขนาดเล็กนอกจากนั้นยังมีการประกอบธุรกิจการค้าธุรกิจการพาณิชย์และธุรกิจการบริการ ส่วนการอุตสาหกรรมในเขตเทศบาลส่วนใหญ่จะเป็นอุตสาหกรรมขนาดเล็ก เช่น โรงงานยาง โรงงานทำผ้าบาติกและปาเต๊ะ แพลลา ซึ่งอุตสาหกรรมเหล่านี้จะเป็นการสร้างอาชีพให้กับประชาชนในชุมชน สินค้าพื้นเมืองซึ่งเป็นสินค้าที่ขึ้นชื่อและสร้างรายได้ให้ประชาชนในเขตเทศบาลได้แก่ ข้าวเกรียบปลาย น้ำบูดู ผ้าบาติก เรือกอและจำลอง และจากที่ประชาชนส่วนใหญ่ในเขตเทศบาลนับถือศาสนาอิสลาม จึงทำให้ประเพณีวัฒนธรรมที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง เช่น การแต่งกาย ศิลปะการแสดงพื้นเมือง เช่น ซีละ(ศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว) ลิเกฮูลู (การขับบทกลอนเป็นทำนองเสนาะ) รองเง็ง (การแสดงพื้นเมือง) กรือโต๊ะ (กลองที่มีลักษณะคล้ายโองังใช้ตีในงานพิธีสำคัญๆ) บานอร์ (กลองที่มีลักษณะแบน ใช้ตีในงานพิธีต่างๆ)

(1) ที่ตั้งและอาณาเขต

เทศบาลเมืองนราธิวาส มีพื้นที่ทั้งหมด 7.5 ตารางกิโลเมตรหรือ 2.9 ตารางไมล์ สภาพโดยทั่วไปเป็นพื้นที่ราบลุ่มฝั่งแม่น้ำ มีแม่น้ำบางนราเป็นแม่น้ำสายหลัก แม่น้ำโคกเคียน คลองยะกังและมีพื้นที่บางส่วนติดฝั่งทะเลอ่าวไทย มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ใกล้เคียง คือ

ทิศเหนือ	ติดกับพื้นที่ฝั่งทะเลอ่าวไทย
ทิศตะวันออก	ติดกับพื้นที่เขตองค์การบริหารส่วนตำบลลำภู อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส
ทิศตะวันตก	ติดกับพื้นที่แม่น้ำบางนรา และพื้นที่เขตองค์การบริหารส่วนตำบล กะลุวอเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส

ทิศใต้ ติดกับพื้นที่เขตองค์การบริหารส่วนตำบลโคกเคียน อำเภอเมือง
จังหวัดนราธิวาส

(2) ด้านสังคม

เทศบาลเมืองนราธิวาสเป็นเทศบาลขนาดกลาง มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 40,211 คน ซึ่งได้มีการจัดแบ่งโซนพื้นที่ต่าง ๆ เพื่อให้สามารถดูแลและให้บริการแก่ประชาชนได้อย่างทั่วถึง โดยแบ่งพื้นที่ออกเป็นชุมชนแต่ละชุมชนจะมีคณะกรรมการชุมชนบริหารจัดการภายในชุมชน และมีเจ้าหน้าที่ช่วยเหลือชุมชนติดต่อประสานงาน แจ้งข่าวสารต่าง ๆ ระหว่างเทศบาลกับประชาชน โดยมีแบ่งการปกครองออกเป็น 35 ชุมชน ประกอบไปด้วย ชุมชนกาแลตาแป ชุมชนกำปงปายง ชุมชนท่าเรือ 2000 ชุมชนพนาสนธ์ ชุมชนกาแลปาแย ชุมชนจือปอ ชุมชนบางนาค ชุมชนพิทักษ์ลิขิต ชุมชนกำปงตาโก๊ะ ชุมชนชายทะเล ชุมชนบือตง ชุมชนมัตยามัน ชุมชนกำปงบารู 1 ชุมชน ณ นคร ชุมชนบูรณะ ชุมชนเมาะสื่อแม ชุมชนกำปงบารู 2 ชุมชนตลาดเก่า ชุมชนประชาภิรมย์ ชุมชนยะกัง 1 ชุมชนกำปงบารู 3 ชุมชนโต๊ะกอดอร์ ชุมชนประชาร่วมใจ ชุมชนยะกัง 2 ชุมชนรายอปือรากะ ชุมชนร่วมอุทิศ ชุมชนละม้ายอุทิศ ชุมชนวัดบางนรา ชุมชนสมัยอาณาจักร ชุมชนหลังตลาดสด ชุมชนอตุลตานนท์ ชุมชนฮูยงตันหยง ชุมชน 912 ชุมชนกูแบบาเดาะ ชุมชนตรอกช้างสมานฉันท

(3) ด้านเศรษฐกิจ

เศรษฐกิจของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองนราธิวาสส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางด้านค้าขายและธุรกิจการให้บริการ รองลงมาการประมง การเกษตรกรรม และอื่นๆ ซึ่งการประกอบอาชีพของประชาชนในเขตเทศบาลสามารถจำแนกได้ ดังต่อไปนี้

การค้าขายและการพาณิชย์ ส่วนใหญ่ประชาชนในเขตเทศบาลที่ประกอบการค้าและพาณิชย์กรรม โดยจะอยู่ตามเขตถนนภูผากิติ ถนนพิชิตบำรุง ถนนนราธิวาส-ตากใบ ถนนระแงะ มรรคา ถนนสุริยะประดิษฐ์ ถนนสายผังเมืองรวมเมืองนราธิวาส และถนนสายอื่นๆ การประกอบการค้าจะประกอบการค้าขนาดกลาง ขนาดเล็กและอื่นๆ ส่วนใหญ่เป็นการค้าปลีกมากกว่าค้าส่ง

การเกษตรกรรม การเลี้ยงสัตว์ในเขตเทศบาลมักจะเป็นการเลี้ยงเพื่อการดำรงชีพ การเลี้ยงเพื่อการค้าจะมีไม่มากนักจำนวนที่เลี้ยงก็ไม่มาก สายพันธุ์ที่เลี้ยงจะเป็นพันธุ์พื้นเมืองทำให้ผลผลิตต่ำ ชนิดของสัตว์ที่เลี้ยงมีความผูกพันกับวิถีชีวิต ความเชื่อ และขนบธรรมเนียมประเพณีที่มีอยู่

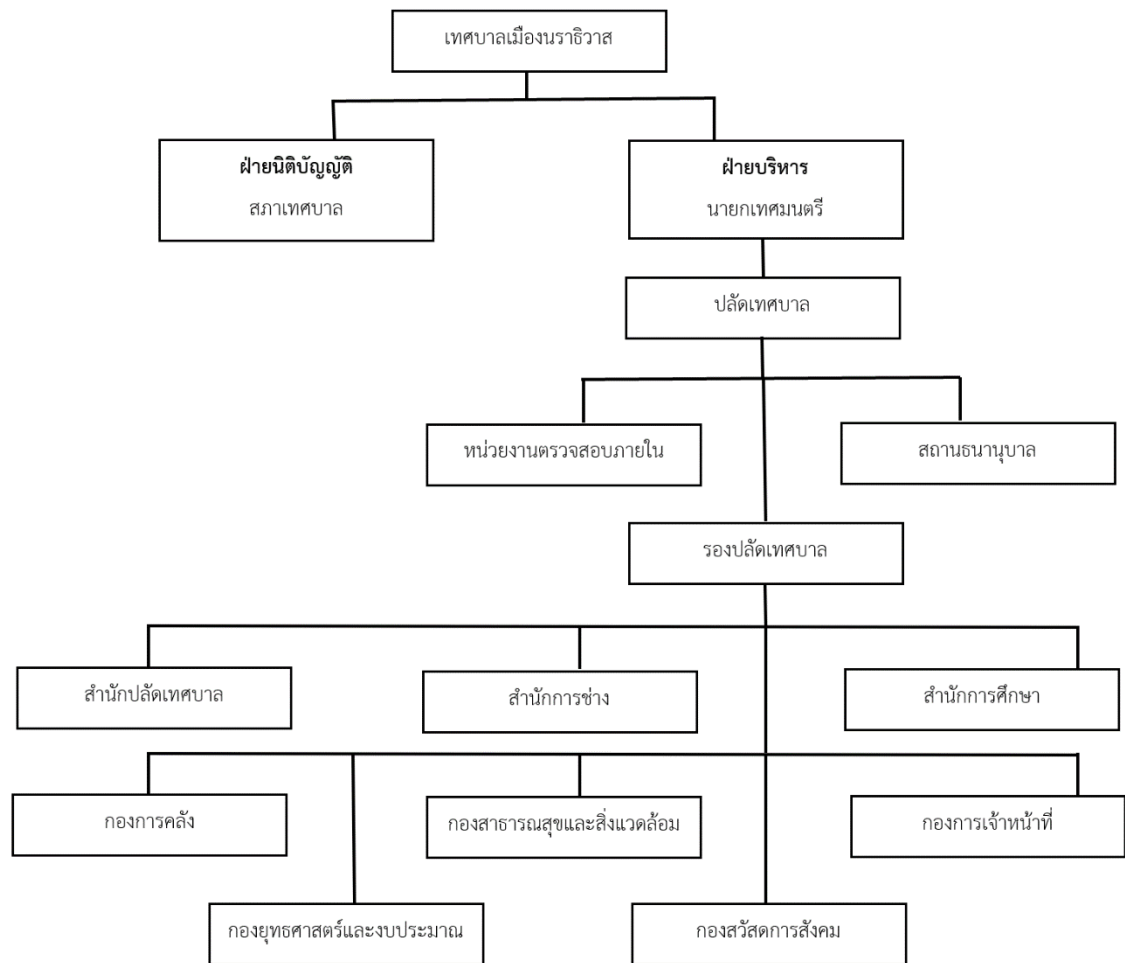
เช่น แพะ แกะ เพื่อประกอบพิธีกรรมทางศาสนา นอกจากนั้นก็มีการเปิด ไร่ ห่าน โค กระบือ เป็นต้น

การประมง การทำประมงในเขตเทศบาลเมืองนราธิวาสจะมีการทำประมงชายฝั่งทะเลและริมแม่น้ำโดยมากจะทำการประมงขนาดเล็ก การลงทุนไม่มากนัก ปริมาณและมูลค่าการจับสัตว์น้ำก็ยังมีไม่มากปัจจุบันนี้ยังมีการเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งบริเวณชุมชนริมแม่น้ำและชายทะเล มีทำเทียบเรือประมงนราธิวาส เพื่อรองรับการลงทุนในอุตสาหกรรมทางการประมง

(4) ภาพรวมในการบริหารจัดการของเทศบาลเมืองนราธิวาส

สำหรับการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของเทศบาลเมืองนราธิวาสมี 2 ส่วนหลัก ๆ ด้วยกัน คือ ส่วนของฝ่ายสภาเทศบาล ประกอบด้วยสมาชิกสภาเทศบาล 18 คน และ ส่วนของฝ่ายบริหารของเทศบาล ประกอบด้วยคณะผู้บริหารของเทศบาล ได้แก่ นายกเทศมนตรี รองนายกเทศมนตรี 3 คน เลขานุการนายกเทศมนตรี 2 คน และที่ปรึกษานายกเทศมนตรี 1 คน อีกทั้งยังมีส่วนงานของเทศบาลเมืองนราธิวาสที่มีการดำเนินงานร่วมกันแบ่งออกเป็น 3 สำนัก และ 5 กอง ได้แก่ สำนักปลัดเทศบาล สำนักการช่าง สำนักการศึกษา กองการคลัง กองการสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม กองยุทธศาสตร์และงบประมาณ กองสวัสดิการสังคม และกองการเจ้าหน้าที่ โดยส่วนต่าง ๆ ของเทศบาลเมืองนราธิวาสจะมีการบริหารจัดการร่วมกันของทุกส่วนงานในลักษณะภาคีเครือข่ายเพื่อดำเนินงานร่วมกันที่จะตอบสนองความต้องการของประชาชนและให้เกิดการบรรลุผลของโครงการต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีโครงสร้างการบริหารจัดการของเทศบาลเมืองนราธิวาส ดังนี้

รูปที่ 2 โครงสร้างการบริหารจัดการของเทศบาลเมืองนราธิวาส

4.1.3 เทศบาลตำบลเรือเสาะ

เทศบาลตำบลเรือเสาะได้มีการยกฐานะจากสุขาภิบาล เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2542 ซึ่งมีพื้นที่ประมาณ 3.1 ตารางกิโลเมตร โดยพื้นที่เขตเทศบาลตำบลเรือเสาะมีรูปร่างคล้ายไม้เทนนิส ซึ่งส่วนที่เป็นหน้าไม้ คือพื้นที่ในเขตชุมชนตลาด และส่วนที่เป็นด้ามไม้เรียวยาวไปสิ้นสุดที่บ้านท่าเรือ อีกทั้งเขตของเทศบาลตำบลเรือเสาะยังครอบคลุมพื้นที่ 2 ตำบล ได้แก่ ตำบลเรือเสาะและตำบลเรือเสาะออก

โดยพื้นที่เขตเทศบาลตำบลเรือเสาะมีลักษณะทางกายภาพที่เป็นที่ราบเชิงเขา ซึ่งตัวเมืองถูกแบ่งโดยเส้นทางรถไฟเป็น 2 ส่วน ด้านเหนือของทางรถไฟเป็นชุมชนค้าขายและที่ตั้งสถานที่ราชการต่าง ๆ ส่วนด้านใต้ของทางรถไฟเป็นที่ต่ำเป็นที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรมและชุมชนที่ทำงานเกี่ยวเนื่องกับโรงงานอุตสาหกรรมยาง ความเจริญของชุมชนเมืองมีแนวโน้มขยายไปทางด้านเหนือของทางรถไฟ บนทางหลวงที่มุ่งสู่จังหวัดยะลา ถึงแม้เรือเสาะจะมีสถานีรถไฟเป็นศักยภาพที่โดดเด่น แต่ขณะเดียวกันเส้นทางรถไฟที่พาดผ่านกลางเมืองก็เป็นอุปสรรคอันสำคัญในการขยายตัวของชุมชนเมือง อีกทั้งยังเป็นปัญหาสำคัญในการระบายน้ำเพราะเส้นทางรถไฟเปรียบเสมือนคันเขื่อนขวางกั้นการระบายน้ำทำให้เกิดปัญหาน้ำท่วมขังในเมืองด้านเหนือของทางรถไฟ

(1) ที่ตั้งและอาณาเขต

เทศบาลตำบลเรือเสาะ มีพื้นที่ประมาณ 3.11 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 1,943.75 ไร่ มีลักษณะเป็นที่ราบและภูเขาและมีต้นน้ำสายเล็ก ๆ บางส่วนเป็นที่ราบลุ่ม ซึ่งพื้นที่ทำการเกษตรและเป็นที่อยู่อาศัย โดยมีอาณาเขตติดกับพื้นที่ตำบลต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดกับองค์การบริหารส่วนตำบลสามัคคี อำเภอเรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส
ทิศตะวันออก	ติดกับองค์การบริหารส่วนตำบลเรือเสาะ อำเภอเรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส
ทิศตะวันตก	ติดกับองค์การบริหารส่วนตำบลสาวอ อำเภอเรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส
ทิศใต้	ติดกับองค์การบริหารส่วนตำบลศรีสาคร อำเภอศรีสาคร จังหวัดนราธิวาส

(2) ด้านสังคม

เทศบาลตำบลรือเสาะเป็นเทศบาลขนาดเล็ก มีประชากรทั้งสิ้น จำนวน 7,716 คน ซึ่งได้มีการจัดแบ่งโซนพื้นที่ต่าง ๆ เพื่อให้สามารถดูแลและให้บริการแก่ประชาชนได้อย่างทั่วถึง โดยแบ่งพื้นที่ออกเป็นชุมชนแต่ละชุมชนจะมีคณะกรรมการชุมชนบริหารจัดการภายในชุมชนและมีเจ้าหน้าที่ช่วยเหลือชุมชนติดต่อประสานงาน แจ้งข่าวสารต่าง ๆ ระหว่างเทศบาลกับประชาชน โดยเทศบาลตำบลรือเสาะ มีทั้งหมด 21 ชุมชน ประกอบไปด้วย ชุมชนท่าเรือ ชุมชนยาแลเบา ชุมชนกำแพงยะบะ ชุมชนตลาดนัดเก่า ชุมชนวัดราษฎร์ฯ ชุมชนบาละ ชุมชนปราลี ชุมชนหลังสถานีรถไฟ ชุมชนหน้าสถานีรถไฟ ชุมชนมัธยมกลาง ชุมชนยี่อแรตัง ชุมชนตลาด ชุมชนสันติสุข ชุมชนนະห์ภูอร์ ชุมชนรือเสาะวิทยา ชุมชนปลายนา ชุมชนบือแนนากาเดร์ ชุมชนบือแนยาโมง ชุมชนชุมสายโทนศัพท์ ชุมชนโรงฆ่าสัตว์ ชุมชนราแม

(3) ด้านเศรษฐกิจ

เศรษฐกิจในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลรือเสาะประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่จะมีการประกอบอาชีพทำการเกษตรกรรม รองลงมาจะเป็นการค้าขายและธุรกิจบริการ ซึ่งการประกอบอาชีพของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลรือเสาะจะสามารถจำแนกได้ ดังต่อไปนี้

การเกษตรกรรม การเกษตรกรรมในเขตเทศบาลตำบลรือเสาะเป็นการสะท้อนรูปแบบการดำรงชีพของประชาชนในท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี โดยการทำเกษตรส่วนมากจะเป็นการทำเชิงพาณิชย์และเพื่อดำรงชีพ ได้แก่ ทำนา ไร่ข้าวโพด ทำสวนยางพารา สวนผลไม้ สำหรับการปศุสัตว์ในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลรือเสาะมีการปศุสัตว์ ได้แก่ การเลี้ยงโค สุกร ปลาตุ๊ก ไก่ เป็นต้น

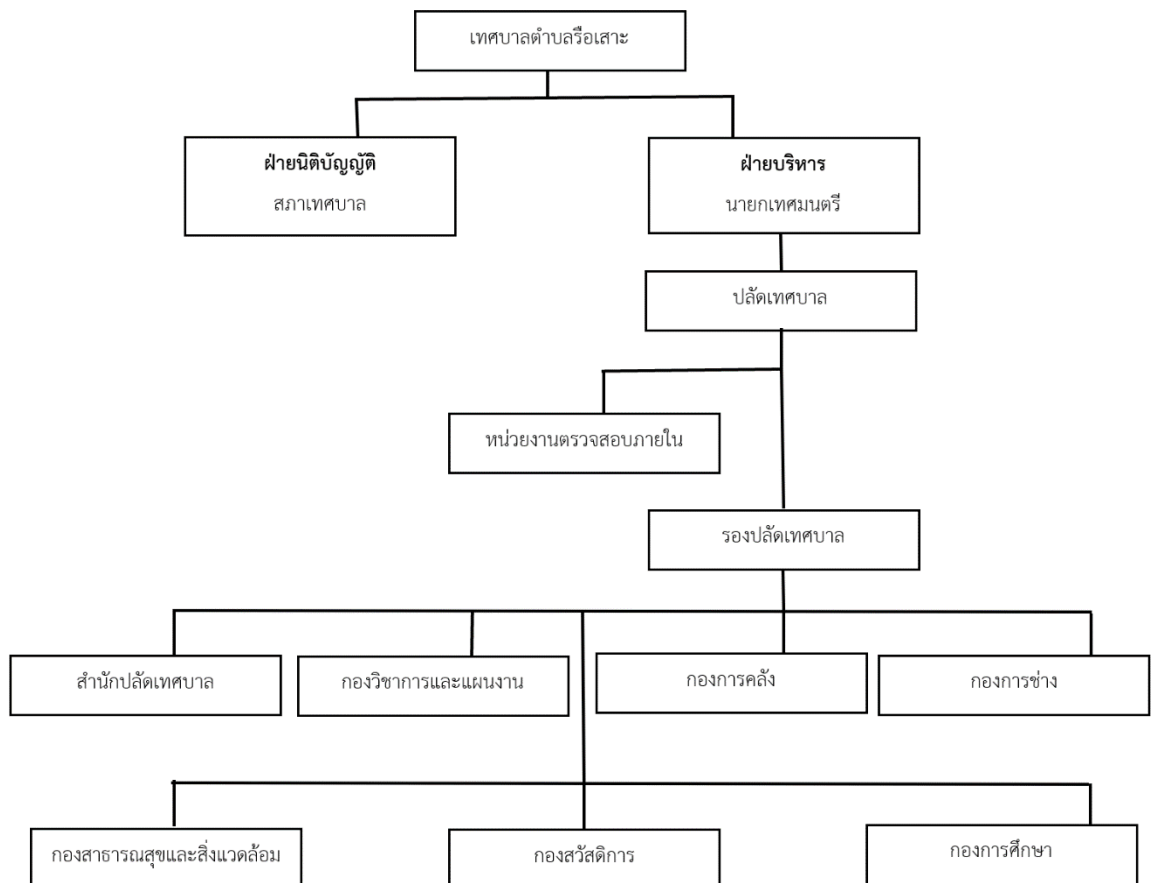
การค้าขายและการพาณิชย์ ส่วนใหญ่จะอยู่ในพื้นที่ที่มีความเจริญของเศรษฐกิจ คือ ด้านเหนือของทางรถไฟเป็นแหล่งชุมชนค้าขายและที่ตั้งสถานที่ราชการต่าง ๆ ส่วนด้านใต้ของทางรถไฟเป็นที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรมและชุมชนที่ทำงานเกี่ยวข้องกับโรงงานอุตสาหกรรม ความเจริญของชุมชนเมืองจึงมีแนวโน้มขยายไปทางด้านเหนือของทางรถไฟบนทางหลวงที่มุ่งสู่จังหวัดยะลา

(4) ภาพรวมในการบริหารจัดการของเทศบาลตำบลรือเสาะ

สำหรับการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของเทศบาลตำบลรือเสาะนั้นมีส่วนสำคัญ ๆ อยู่ 2 ส่วน คือ ส่วนของฝ่ายสภาเทศบาลตำบลรือเสาะ ประกอบด้วยสมาชิกสภา

เทศบาล 12 คน อีกส่วนคือส่วนของฝ่ายบริหารของเทศบาลตำบลเรือเสาะ ประกอบด้วยคณะผู้บริหารของเทศบาล ได้แก่ นายกเทศมนตรี 1 คน รองนายกเทศมนตรี 2 คน เลขานุการนายกเทศมนตรี 1 คน และที่ปรึกษานายกเทศมนตรี 1 คน และยังมีส่วนการดำเนินงานของเทศบาลที่มีการแบ่งออกเป็น 1 สำนัก และ 6 กอง ได้แก่ สำนักปลัดเทศบาล กองวิชาการและแผนงาน กองการคลัง กองการช่าง กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม กองสวัสดิการ และกองการศึกษา ซึ่งเทศบาลตำบลเรือเสาะจะมีบูรณาการการบริหารจัดการส่วนงานต่าง ๆ ร่วมกัน เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนและให้การดำเนินงานต่าง ๆ ที่เทศบาลได้จัดทำให้กับชุมชนและประชาชนเกิดการบรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีโครงสร้างการบริหารจัดการของเทศบาลเมืองนราธิวาส ดังนี้

รูปที่ 3 โครงสร้างการบริหารจัดการของเทศบาลตำบลเรือเสาะ

4.2 รูปแบบการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มเป้าหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ เทศบาลนครยะลา เทศบาลเมืองนราธิวาส และเทศบาลตำบลรือเสาะ ซึ่งได้รูปแบบการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

4.2.1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

(1) เทศบาลนครยะลา

จากการให้สัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายของเทศบาลนครยะลา ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่ารูปแบบการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ คือ มีการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับชุมชนและเป็นการสะท้อนความต้องการของชุมชนอย่างเต็มที่

“เพราะฉะนั้นการมีส่วนร่วมของเรา คือ การให้เขาได้สะท้อนปัญหาและความต้องการ”

(นายกเทศมนตรีเทศบาลนครยะลา)

เทศบาลนครยะลาถือเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายของกลุ่มคนในลักษณะของสังคมพหุวัฒนธรรม การบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงมีความจำเป็นอย่างมากที่จะต้องใช้กระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในการบริหารจัดการท้องถิ่นร่วมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจนั้นมีความสำคัญอย่างมาก ซึ่งเทศบาลนครยะลาได้มีรูปแบบการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมในด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจผ่านหลายช่องทางด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นการจัดทำประชาคม การจัดสภาประชาชน เป็นการเปิดให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจระดับใหญ่ของท้องถิ่น โดยมีการเรียกประชุมประชาชน ประธานชุมชน กลุ่มกิจกรรมในชุมชน รวมไปถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ มาร่วมเสนอแนะความคิดเห็นต่อผู้บริหารเทศบาลนครยะลาเพื่อบริหารจัดการท้องถิ่นร่วมกัน อีกทั้งการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในระดับเล็กในพื้นที่ชุมชนต่าง ๆ เทศบาลนครยะลาได้มีการลงพื้นที่พบปะประชาชนเพื่อที่จะรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ปัญหาและความต้องการของประชาชนในการที่จะสะท้อนประเด็นต่าง

ๆ ของท้องถิ่นกลับมาจัดการบริหารงานเทศบาล ไม่ว่าจะเป็นการจัดเทศบาลสัญจร การพบปะประชาชน การจัดสภากาแฟ เพราะบางครั้งการที่ประชาชนร้องเรียนผ่านประธานชุมชนก็อาจมีความล่าช้าอยู่บ้าง การเปิดพื้นที่ในระดับชุมชนจึงเป็นอีกโอกาสหนึ่งที่ประชาชนจะสามารถเสนอเรื่องราวต่าง ๆ ให้กับผู้บริหารเทศบาลได้รับรู้ว่าคุณภาพประชาชนต้องการอะไร สิ่งเหล่านี้เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจเชิงพื้นที่อย่างแท้จริง เพื่อนำไปเติมเต็มในการบริหารจัดการของเทศบาลนครยะลาต่อไป

“มีการประชุมรับฟังความคิดเห็นว่าชอบหรือไม่ชอบ จะมีตัวเล็อกมาให้ว่าต้องการใหม่”

(ประชาชนคนที่ 5 เทศบาลนครยะลา)

นอกจากนี้ สิ่งหนึ่งที่เทศบาลนครยะลาได้มีเติมเต็มไปในการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมในด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ก็คือการบริหารจัดการท้องถิ่นในโลกยุคโลกาภิวัตน์ที่เป็นโลกเสมือนจริงในการเชื่อมโยงระหว่างประชาชนกับผู้บริหารท้องถิ่นให้สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมในการบริหารจัดการท้องถิ่นได้สะดวกมากยิ่งขึ้น กล่าวคือ เรื่องของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์กับการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีช่องทางในการเปิดพื้นที่ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการบริหารจัดการท้องถิ่นที่หลากหลายด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นผ่านทาง Facebook page, Website, Line, Application ของเทศบาลนครยะลา ซึ่งถือเป็นการเปิดพื้นที่การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและให้ประชาชนเข้าไปนำเสนอปัญหาและความต้องการ นำเสนอความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการของเทศบาลนครยะลาเพื่อผู้บริหารของเทศบาลได้นำข้อมูลสะท้อนจากช่องทางดังกล่าวไปใช้ประกอบการบริหารจัดการท้องถิ่นในการตอบสนองความต้องการของประชาชน

(2) เทศบาลเมืองนราธิวาส

จากการให้สัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายของเทศบาลเมืองนราธิวาส ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไว้ว่า การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของประชาชนมักจะมีส่วนร่วมมาในรูปแบบทางอ้อมผ่านเป็นตัวแทนประชาชนเป็นหลัก กล่าวคือ การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น การจัดทำโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ของเทศบาลเมืองนราธิวาสนั้นจะมีการเชิญตัวแทนประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ไม่ว่าจะผ่านประธานชุมชน คณะกรรมการชุมชน โดยตัวแทนประชาชนเหล่านี้จะได้เข้า

มาร่วมเสนอแนะแนวทางในการบริหารจัดการต่อโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ในลักษณะของการบูรณาการทุกชุมชนเป็นวาระการของประชุมตามที่เทศบาลเมืองนราธิวาสได้จัดขึ้นมา รวมถึงการเป็นตัวแทนของประชาชนในการสะท้อนปัญหาและความต้องการของชุมชนส่งไปยังผู้บริหารของเทศบาล รับทราบถึงความเดือดร้อนหรือความต้องการของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของไฟฟ้า น้ำประปา ถนนหนทาง เป็นต้น อีกทั้งยังมีเรื่องของการจัดทำประชาคมท้องถิ่น การจัดทำประชาพิจารณ์ และการจัดทำแบบสอบถามความพึงพอใจ ซึ่งการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจส่วนใหญ่จะมีการจัดทำต่อเมื่อโครงการหรือกิจกรรมนั้น ๆ ที่เทศบาลจะจัดทำขึ้นมา เพื่อให้ประชาชนได้รับทราบและเป็นส่วนหนึ่งในการมีส่วนร่วมจัดทำโครงการหรือกิจกรรมแต่ละกิจกรรม

“การบูรณาการทุกชุมชนในการร่วมตัดสินใจ ทั้งหมด 35 ชุมชน ผ่านประธานชุมชน”

(นายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองนราธิวาส)

“บางช่วงในวาระการประชุมของสภาเทศบาลก็จะมีการถ่ายทอดสดการประชุมผ่าน Facebook page ของเทศบาลเพื่อให้ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็น”

(ประชาชนคนที่ 4 เทศบาลเมืองนราธิวาส)

ดังนั้น การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจต่อการบริหารจัดการของเทศบาลเมืองนราธิวาสส่วนใหญ่ก็จะผ่านตัวแทนประชาชนเป็นหลัก ซึ่งถือเป็นกลไกที่สำคัญที่ทางเทศบาลเมืองนราธิวาสได้มอบบทบาทและอำนาจหน้าที่เป็นตัวแทนในการเชื่อมโยงระหว่างประชาชนกับผู้บริหารเทศบาล เพื่อให้ผู้บริหารเทศบาลเกิดความใกล้ชิดกับชุมชนและเป็นการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ผ่านประธานชุมชนทั้ง 35 ชุมชน และอีกหนึ่งกลไกสำคัญของการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ก็คือสมาชิกเทศบาลตามเขตที่รับผิดชอบต่าง ๆ ก็ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของประชาชนเช่นเดียวกัน กล่าวคือ เมื่อชาวบ้านมีความต้องการบางอย่างเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน ชาวบ้านก็จะนำเรื่องมาแจ้งกับสมาชิกเทศบาลให้รับทราบและนำไปพิจารณาความต้องการหรือประเด็นปัญหาชุมชนเข้าสู่การประชุมสภาเทศบาล เพื่อที่จะกำหนดร่วมหารือและเสนอในจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นและเทศบัญญัติของเทศบาล ในขณะที่เดียวกันหากชาวบ้านไม่ได้เรียกร้องถึงความต้องการในการพัฒนาชุมชน สมาชิกเทศบาลเองก็ต้องทำหน้าที่ตัวแทนประชาชนในการสอดส่องภายในชุมชนที่ตนรับผิดชอบ เพื่อที่จะนำประเด็นปัญหามาที่ชุมชนประสบบอยู่มาเสนอในการประชุมสภาเทศบาลต่อไป อีกทั้งการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจอีกช่องทางหนึ่งที่ปรากฏขึ้นในปัจจุบันคือช่องทางในการให้ข้อมูลข่าวสาร ไม่ว่าจะเป็น

Facebook page, Website, Line หรือรูปแบบการกระจายข่าวสารอื่น ๆ ก็เป็นอีกหนึ่งพื้นที่ที่เปิดให้ประชาชนได้เข้าเป็นส่วนหนึ่งในการมีส่วนร่วมตัดสินใจการบริหารจัดการของเทศบาลเมืองนราธิวาสอีกด้วย ซึ่งประชาชนสามารถที่จะเข้ามาร้องเรียน เสนอแนะ หรือสะท้อนปัญหาต่าง ๆ ของชุมชนให้เทศบาลรับทราบและไปดำเนินการได้หลากหลายช่องทาง

(1) เทศบาลตำบลหรือเสาะ

จากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายของเทศบาลตำบลหรือเสาะได้มีความเห็นตรงกันว่าเทศบาลตำบลหรือเสาะมีรูปแบบการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่คำนึงถึงประชาชนเป็นหลัก ซึ่งการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจนั้นทางเทศบาลตำบลหรือเสาะมีความพยายามกระจายบทบาทและหน้าที่ไปยังชุมชนทั้ง 21 ชุมชน เพื่อที่จะดึงทุกภาคส่วนต้องท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ปรีกษาหารือกับผู้บริหารเทศบาลที่จะกำหนดแนวทางในการดำเนินการพัฒนาชุมชนร่วมกัน

“เราจะไม่ดำเนินการเป็นการตัดสินใจเพียงแค่คณะผู้บริหาร สมาชิกสภา หรือพนักงานเทศบาล แต่เราจะใช้ประชาชนเป็นศูนย์กลาง”

(รักษาการปลัดเทศบาลตำบลหรือเสาะ)

โดยการพิจารณาในการบริหารจัดการขึ้นอยู่กับนายกเทศมนตรีที่เป็นผู้บริหาร ซึ่งมีสภาเทศบาลในการร่วมกันจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ทั้งนี้ภาพรวมและแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นก็จะต้องนำมาจากประเด็นปัญหาและความต้องการของประชาชนในชุมชนเป็นหลัก กล่าวคือ สมาชิกเทศบาล ประธานชุมชนและคณะกรรมการชุมชนต่าง ๆ จะนำปัญหาและความต้องการของประชาชนในชุมชนทั้ง 21 ชุมชน เพื่อมาร่วมบูรณาการในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น เนื่องจากบางครั้งชาวบ้านอาจจะไม่สะดวกที่จะเข้ามาร้องเรียนหรือแสดงความคิดเห็นด้วยตนเองที่เทศบาล ประธานชุมชนจึงเป็นกลไกหนึ่งของเทศบาลในการประสานและเป็นสื่อกลางระหว่างประชาชนกับเทศบาลตำบลหรือเสาะได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ เทศบาลตำบลหรือเสาะยังมีการจัดประชุมภาคีเครือข่ายที่มีเกี่ยวข้องในเรื่องต่าง ๆ กับชุมชน เช่น การศึกษา (โรงเรียน) เศรษฐกิจ (ผู้ประกอบการ) สุขภาพ (สถานพยาบาล) เป็นต้น เพื่อบูรณาการองค์ความรู้ร่วมกับผู้บริหารเทศบาลตำบลหรือเสาะในการรับฟังความคิดเห็นความต้องการของแต่ละชุมชน ซึ่งทางเทศบาลจะมีการเชิญประธานชุมชน คณะกรรมการชุมชน และประชาชนมาร่วมพูดคุยกัน เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมี

ส่วนร่วมในการที่จัดเสนอความคิดและร่วมจัดทำเป็นแผนพัฒนาท้องถิ่นที่จะนำไปสู่การพัฒนาเชิงพื้นที่ในอนาคต

“มีการเปิดให้มีส่วนร่วมตัดสินใจในบางส่วนที่มีความเกี่ยวข้องกับชุมชนโดยตรง”

(ประชาชนคนที่ 1 เทศบาลตำบลเรือเสาะ)

ในการจัดทำโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ของเทศบาลตำบลเรือเสาะจะเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม โดยการจัดประชาคมที่ให้ประชาชนแต่ละชุมชนได้เข้ามาร่วมแสดงความคิดเห็นในเรื่องของการบริหารจัดการท้องถิ่นในแต่ละปีงบประมาณ ประชาชนมีความคิดเห็นหรือมีความต้องการที่อยากให้ทางเทศบาลดำเนินการตอบสนองความต้องการและแก้ไขปัญหาของประชาชนอย่างไร ซึ่งประเด็นปัญหาที่ประชาชนได้สะท้อนเหล่านี้ก็จะได้นำมาเป็นนโยบายหลักในการกิจต่าง ๆ ในจัดสรรงบประมาณของการบริหารจัดการท้องถิ่นในแต่ละปีงบประมาณ ซึ่งมีประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนหลายด้านด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นด้านคุณภาพชีวิต ด้านสาธารณสุข ด้านการส่งเสริมอาชีพ ด้านการศึกษา เป็นต้น โดยแต่ละด้านจะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน ฉะนั้นหนึ่งในภารกิจหลักของการบริหารจัดการท้องถิ่นของเทศบาลตำบลเรือเสาะก็จะเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนด้วย

4.2.2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

(1) เทศบาลนครยะลา

จากการให้สัมภาษณ์เป้าหมายของเทศบาลนครยะลา ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวถึงรูปแบบการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อย่างชัดเจนว่า **การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน**เป็นการส่งเสริมในการบริหารจัดการท้องถิ่นร่วมกันระหว่างประชาชนกับเจ้าหน้าที่เทศบาล โดยการเปิดโอกาสให้ชุมชนมีการบริหารจัดการตนเอง กล่าวคือ ทางเทศบาลนครยะลา มีความพยายามสร้างค่านิยมความเป็นเจ้าของชุมชนผ่านการบริหารจัดการตนเองของชุมชน ตั้งแต่เรื่องของการตั้งงบประมาณอุดหนุนของเทศบาล การร่วมจัดทำแผนพัฒนาชุมชน และการจัดทำโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งโครงการหรือกิจกรรมที่เห็นว่าส่งผลต่อประชาชนโดยตรง รวมถึงกิจกรรมที่มีความจำเป็นต้องระดมความร่วมมือและทรัพยากรชุมชนมาดำเนินงานร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นการจัดตั้งตัวแทนชุมชนต่าง ๆ เข้ามาร่วมพิจารณาและเป็นคณะกรรมการในการบริหารจัดการในโครงการหรือกิจกรรมนั้น ๆ เช่น การจัดจ้างสร้างสนามกีฬาชุมชน ซึ่งสำนักการช่างของเทศบาลนครยะลาจะเป็นผู้รับผิดชอบการดำเนินการ แต่จะมีการดึงชุมชน

มาร่วมเสนอแนะ รับรู้และตรวจสอบงาน ตลอดจนการบริหารจัดการโดยชุมชนหลังจากโครงการนั้นมีการดำเนินการสร้างแล้วเสร็จ

“มีการทำงานควบคู่กับทางเทศบาลทุกกิจกรรมที่จัดทำขึ้นมา แล้วให้ชุมชนมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรม”

(ประธานสภาเทศบาลนครยะลา)

“มีการบริหารจัดการในการดำเนินงานร่วมกัน ทั้งผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา คณะกรรมการชุมชน”

(ประชาชนคนที่ 3 เทศบาลนครยะลา)

เนื่องด้วยเทศบาลนครยะลาได้ให้ความสำคัญในเรื่องการอยู่ร่วมกันภายใต้การเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมจึงมีการส่งเสริมและสนับสนุนทางด้านประเพณีและวัฒนธรรมของคนในชุมชนแต่ละศาสนาและความเชื่อ กล่าวคือ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานผ่านการจัดกิจกรรมชุมชนต่าง ๆ โดยเทศบาลนครยะลาจะรับผิดชอบเป็นเจ้าของในการจัดกิจกรรมหรือเป็นผู้อำนวยความสะดวกในเรื่องต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นงบประมาณสนับสนุน วัสดุอุปกรณ์ หรือสถานที่ในกรณีที่บางชุมชนไม่มีสถานที่ในการจัดกิจกรรมได้ โดยกิจกรรมการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของชุมชนในเขตเทศบาลนครยะลา เช่น เทศกาลวันสงกรานต์ของพี่น้องชาวไทยพุทธ เทศกาลวันฮารีรายอของพี่น้องชาวมุสลิม เทศกาลวันตรุษจีนของพี่น้องชาวไทยเชื้อสายจีน เป็นต้น โดยกิจกรรมเหล่านี้จะเป็นการส่งเสริมประเพณีและวัฒนธรรม รวมอัตลักษณ์ท้องถิ่นเพื่อให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการสร้างปฏิสัมพันธ์ร่วมกันผ่านในการจัดกิจกรรมดังกล่าว

(2) เทศบาลเมืองนราธิวาส

จากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายของเทศบาลเมืองนราธิวาส ซึ่งได้มีความเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่า การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของเทศบาลเมืองนราธิวาสเป็นลักษณะของการสร้างความร่วมมือในการดำเนินงานต่าง ๆ ของท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับสิทธิประโยชน์ของประชาชนทั้งสิ้น

“จะเป็นในเรื่องการจัดกิจกรรมที่ส่วนมากจะต้องเปิดให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วม เพราะว่าเราไม่อาจให้เจ้าหน้าที่หรือเทศบาลทำงานเพียงฝ่ายเดียว”

(หัวหน้ากองยุทธศาสตร์ฯ)

การบริหารจัดการของเทศบาลเมืองนราธิวาสในการดำเนินงานลักษณะต่าง ๆ จะยึดความต้องการและประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นต่อชุมชนเป็นหลัก เห็นได้จากกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นมีการเปิดโอกาสให้ตัวแทนชุมชน ไม่ว่าจะเป็นประธานชุมชน คณะกรรมการชุมชนได้เข้ามาเป็นคณะกรรมการในการทำหน้าที่สนับสนุน พิจารณา ติดตามและประเมินผลในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ส่งผลให้กิจกรรมต่าง ๆ ผ่านกองสวัสดิการที่เทศบาลได้ดำเนินการร่วมกับประชาชนจะต้องยึดแนวทางและกรอบของแผนพัฒนาท้องถิ่นที่มาจากความต้องการของประชาชน ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มผู้สูงอายุจะมีการรวมกลุ่มทำกิจกรรมอีกโครเชดเพื่อใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ กลุ่มสตรีจะมีการทำกิจกรรมทำอาหารและขนมเพื่อส่งเสริมอาชีพให้กับคนในชุมชน กลุ่มเด็กและเยาวชนจะมีการทำกิจกรรมทางด้านกีฬาตามความสนใจ ซึ่งโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ที่เทศบาลได้ดำเนินงานร่วมกับชุมชนจะต้องยึดแนวทางและกรอบในการดำเนินงานที่กำหนดไว้แผนพัฒนาท้องถิ่น เพื่อตอบสนองความต้องการและประโยชน์ของชุมชนตามวัตถุประสงค์ของแผนพัฒนาท้องถิ่นได้กำหนดไว้

“การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมหรือโครงการที่นำมาทำที่ชุมชน เพื่อที่จะสนับสนุนชุมชน”

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ประชาชนคนที่ 3 เทศบาลเมืองนราธิวาส)

สำหรับกิจกรรมที่เกิดการมีส่วนร่วมในดำเนินงานร่วมกันส่วนใหญ่จะเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางศาสนา วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นที่ยึดโยงกับชาวบ้านในการสร้างการมีส่วนร่วม โดยทางเทศบาลจะมีการดึงทุกภาคส่วนเข้ามาบูรณาการในการดำเนินงานร่วมกัน ประกอบไปด้วย ผู้นำชุมชน ผู้นำทางศาสนาและบุคคลที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคประชาชนที่เป็นกำลังหลักในการดำเนินงานให้เกิดขึ้น เพื่อพูดคุยหารือและประชุมร่วมกันระหว่างเทศบาลที่เป็นผู้ปฏิบัติงานกับชุมชนในการสนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการดำเนินงาน เช่น การจัดงานเมาลิตชุมชน การจัดงานวันฮารีรายอ การจัดงานรดน้ำดำหัวในวันสงกรานต์ ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้เป็นการสร้างวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนให้เกิดขึ้นในท้องถิ่น โดยทางเทศบาลเมืองนราธิวาสก็เป็นหน่วยสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้กับชุมชนในการจัดกิจกรรมนั้น ๆ เช่น การสนับสนุนด้านสถานที่ การสนับสนุนด้านงบประมาณ และการสนับสนุนด้านการกระจายข้อมูลข่าวสาร เป็นต้น

นอกจากนี้ เทศบาลเมืองนราธิวาสยังได้มีโครงการและกิจกรรมที่ดำเนินงานร่วมกันกับชุมชนในเรื่องของการพัฒนาชุมชน กล่าวคือ มีการพัฒนาชุมชนที่มีสถานที่ท่องเที่ยวในการปรับปรุงทัศนียภาพและสภาพลักษณะที่ดีของชุมชน เช่น การจัดการขยะในพื้นที่หาดนราทัศน์ โดยประชาชนออกมาให้ความร่วมมือในการรักษาความสะอาดในพื้นที่ชุมชน เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนและเกิดการกระตุ้นเศรษฐกิจให้กับท้องถิ่น

(3) เทศบาลตำบลรีเเสาะ

การบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมของเทศบาลตำบลรีเเสาะต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานระหว่างเจ้าหน้าที่เทศบาลกับประชาชนนั้น กลุ่มเป้าหมายที่ผู้ศึกษาได้เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์มองว่า เป็นการบูรณาการในการบริหารจัดการในลักษณะของการสร้างภาคีเครือข่ายในท้องถิ่น กล่าวคือ เทศบาลได้มีการดำเนินการและประสานงานร่วมกับประธานคณะกรรมการชุมชน กลุ่มตัวแทนภาคีเครือข่ายในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน (อสม.) กลุ่มอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) กลุ่มสตรี กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มเด็กและเยาวชน และกลุ่มกีฬา ๆ เข้ามาร่วมระดมความคิดเห็นเพื่อหารือในการบริหารจัดการท้องถิ่นตามรูปแบบในการจัดกิจกรรมนั้น ๆ ร่วมกัน เช่น ในกรณีช่วงของการแพร่ระบาดโควิด 19 ที่จะต้องสร้างความเข้าใจต่อชุมชนในการอยู่ร่วมกัน โดยทางเทศบาลได้มอบบทบาทให้กับกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน (อสม.) ในพื้นที่รับผิดชอบเพื่อเป็นตัวแทนหลักในการสื่อสารให้ความรู้แก่ประชาชนในชุมชน โดยทางเทศบาลจะคอยสนับสนุนและอำนวยความสะดวกในเรื่องต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นหน้ากากอนามัย เจลแอลกอฮอล์ล้างมือ อาหารในช่วงกักตัว รวมไปถึงการให้ความรู้ต่อการรับมือในช่วงวิกฤติดังกล่าวแก่ประชาชน

“การจัดสรรงบประมาณในการบริหารจัดการการดำเนินงานของกลุ่มที่มีความประสงค์จะทำโครงการหรือกิจกรรมในแนวทางต่าง ๆ”

(นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลรีเเสาะ)

“การจัดกิจกรรมพหุวัฒนธรรมร่วมด้วยช่วยกัน มีการเปิดร้านออกมาขายของ เป็น การสานสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรม”

(ผู้นำชุมชนนวัตราษฎร์ เทศบาลตำบลรีเเสาะ)

นอกจากนี้ การบริหารจัดการของเทศบาลตำบลหรือเสาะยังได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการจัดซื้อจัดจ้าง ตรวจสอบงานในการดำเนินการจัดทำโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ โดยการเชิญตัวแทนชุมชนเพื่อที่จะเข้ามารับรู้ รับทราบและตรวจสอบการดำเนินงานของโครงการที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ชุมชนนั้น ๆ รวมถึงการจัดสรรงบประมาณในการดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน เช่น การสนับสนุนงบประมาณปีละ 100,000 บาท ในการสนับสนุนการจัดโครงการตาดีกาสัมพันธ์ของชมรมตาดีกา โดยมีการจัดตั้งประธานและคณะกรรมการในการดำเนินงานเพื่อบริหารจัดการงบประมาณและดำเนินการจัดกิจกรรมตามแนวทางที่วางไว้ เช่น การจัดกิจกรรมแข่งขันกีฬา การจัดกิจกรรมส่งเสริมวิชาการ เป็นต้น

อีกทั้ง มีการดำเนินงานในการจัดโครงการหรือกิจกรรมทางด้านการส่งเสริมพัฒนาวัฒนธรรม โดยทางเทศบาลตำบลหรือเสาะจะเปิดพื้นที่ให้กับประชาชนและกลุ่มกิจกรรมในชุมชนได้เข้าร่วมมือในการจัดโครงการและกิจกรรมด้วย ในบางครั้งชุมชนจะเป็นเจ้าภาพในการจัดดำเนินงานกันเอง โดยมีทางเทศบาลให้การสนับสนุนเรื่องงบประมาณ สวัสดิอุปกรณ์ สถานที่ในการดำเนินงาน จึงเป็นการดึงทุกภาคส่วนในการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้วยกัน เช่น การจัดกิจกรรมตามเทศกาลในวันสำคัญของแต่ละวัฒนธรรม ได้แก่ กิจกรรมวันฮารีรายอ กิจกรรมวันสงกรานต์ กิจกรรมวันตรุษจีน เป็นต้น ซึ่งประชาชนมีการสนับสนุนให้การช่วยเหลือและเข้าร่วมกิจกรรมของทุกวัฒนธรรมท้องถิ่นร่วมกัน

4.2.3 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์

(1) เทศบาลนครยะลา

จากการให้สัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายของเทศบาลนครยะลาได้ให้การสัมภาษณ์เกี่ยวกับการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมต่อการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ไว้ว่าการบริหารจัดการท้องถิ่นจะต้องให้ความสำคัญต่อการรับผลประโยชน์ของประชาชนเป็นหลัก กล่าวคือ เป็นผลประโยชน์ในเชิงสาธารณะที่จะต้องคำนึงถึงการกระจายผลประโยชน์ของโครงการต่าง ๆ ในท้องถิ่น รวมถึงการรักษาผลประโยชน์ต่อสิ่งที่จะส่งผลกระทบต่อโครงการในลักษณะที่เป็นโทษต่อสังคมโดยรวม

“เรามีประชาชนเป็นกลุ่มเป้าหมายในการรับผลประโยชน์ของคนในพื้นที่อยู่แล้ว”

(นักวิเคราะห์นโยบายและแผนฯ)

การตอบสนองในเรื่องของผลประโยชน์เชิงสาธารณะมีการดำเนินการเป็นไปตามระเบียบบริหารท้องถิ่น ซึ่งภารกิจหรือการกระทำใด ๆ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องดำเนินการเพื่อการตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นและเกิดขึ้นเป็นผลประโยชน์ในเชิงบวกเท่านั้น ทั้งนี้ สิ่งที่เทศบาลนครยะลาได้ดำเนินการและเป็นผลประโยชน์ในเชิงสาธารณะก็จะขึ้นอยู่กับภารกิจและวัตถุประสงค์ของโครงการ กล่าวคือ ภารกิจและโครงการที่เทศบาลได้ดำเนินการจัดทำให้กับประชาชนในท้องถิ่นจะเป็นตัวชี้วัดในเรื่องของการรับผลประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับมากน้อยแค่ไหน โดยแต่ละภารกิจและโครงการก็จะเป็นไปตามแผนการพัฒนาท้องถิ่นที่มาจากความต้องการของประชาชน ซึ่งการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์นั้นก็ขึ้นอยู่กับประชาชนด้วยเช่นกัน กล่าวคือ ประชาชนจะเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญในการทำให้ภารกิจและโครงการที่ทางเทศบาลได้จัดทำให้กับชุมชนนั้นมีประโยชน์หรือไม่ บางโครงการที่เทศบาลได้จัดขึ้นมาให้กับชุมชนแต่มีการให้ความร่วมมือหรือใช้ประโยชน์จากโครงการนั้น ๆ โดยประชาชนเพียงไม่มากก็ยิ่งถือว่าการมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์ถือว่ายังไม่เกิดผลลัพธ์ที่ดีพอ

“ทุกมุมเมืองจะมีสถานที่ออกกำลังกายหมดเลย แล้วประชาชนได้รับประโยชน์เต็ม ๆ”

(ผู้นำชุมชนฝั่งเมือง 4 เทศบาลนครยะลา)

สำหรับการบริหารจัดการของเทศบาลนครยะลา ก็ได้จัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในการจัดสรรงบประมาณประจำปีเพื่อวางแนวทางดำเนินการจัดทำโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นผลประโยชน์ส่วนรวมแก่ประชาชนเป็นหลัก โดยได้มีการดำเนินโครงการและกิจกรรมในเชิงสาธารณะที่หลากหลาย ได้แก่ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน คือ การจัดการทัศนียภาพและภาพลักษณ์ของเมือง รวมถึงการบริการสาธารณะด้านอื่น ๆ เช่น การจัดการแก้ไขไฟฟ้าหรือประปาขาดข้อง การบริหารจัดการคูน้ำและขยะชุมชน การก่อสร้างและซ่อมแซมถนนและเส้นทางจราจร เป็นต้น ด้านการสนับสนุนการศึกษา คือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถที่จะเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ในอุทยานการเรียนรู้หรือ TK Park ของเทศบาลนครยะลา ไม่ว่าจะเป็นการจัดหาวิทยากร การบริหารเรื่องหนังสือให้ความรู้แก่ประชาชน เป็นต้นด้านการส่งเสริมสุขภาพ คือ การให้ความสำคัญในเรื่องการออกกำลังกายในชุมชน ซึ่งมีการบริการสนามกีฬาและสถานที่ออกกำลังกาย รวมถึงมีการเดินแอโรบิคเพื่อสุขภาพชุมชน โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากเทศบาลในการดูแลเรื่องการบริหารจัดการทรัพยากรต่าง ๆ เช่น จ้างเทรนเนอร์ สถานที่ชุมชน เป็นต้น ด้านการกระตุ้นเศรษฐกิจ คือ การ

สนับสนุนในด้านการส่งเสริมตลาดท้องถิ่นและส่งเสริมผู้ประกอบการชุมชนในการกระจายสินค้า โดยจัดโครงการและกิจกรรมเพื่อเป็นการเปิดพื้นที่ในการค้าขาย เช่น โครงการตลาดยะลาเป็นรูปแบบของการดำเนินการตลาดออนไลน์เพื่อรวบรวมตลาดและสินค้าของคนในพื้นที่มาอยู่ในระบบออนไลน์และอำนวยความสะดวกในการเลือกซื้อสินค้าได้ในระบบออนไลน์อย่างสะดวกรวดเร็ว

(2) เทศบาลเมืองนราธิวาส

เทศบาลเมืองนราธิวาสได้มีการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมไปพร้อมกับการสนับสนุนชุมชนให้เกิดการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการพัฒนาท้องถิ่นด้วยกัน ซึ่งกลุ่มเป้าหมายในการศึกษาได้สะท้อนความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลเมืองนราธิวาสไว้ว่า เป็นการบริหารจัดการท้องถิ่นที่สร้างความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชนและชุมชน ซึ่งหมายความว่าจุดประสงค์ในการบริหารจัดการของเทศบาลคือการสร้างสิ่งที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชน รวมไปถึงการปกป้องและรักษาผลประโยชน์ที่ประชาชนพึงจะได้รับ โดยเบื้องต้นนั้นเทศบาลเมืองนราธิวาสได้มีการจัดสรรและกระจายผลประโยชน์สู่ชุมชนหลายรูปแบบด้วยกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดทำโครงการและกิจกรรมในการสร้างการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ในระดับใหญ่ ๆ หลายเรื่องด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องโครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ การสร้างถนน การซ่อมแซมถนนชำรุด การติดตั้งไฟฟ้า เป็นต้น เรื่องสาธารณสุข ได้แก่ ป้องกันและควบคุมสถานการณ์โควิด 19 การส่งเสริมกิจกรรมกีฬาเพื่อสุขภาพ การสนับสนุนโครงการตรวจมะเร็งเต้านม เป็นต้น เรื่องการศึกษา การสร้างแหล่งเรียนรู้ชุมชนหรือ TK Park การสนับสนุนระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนสังกัดของเทศบาลเมืองนราธิวาส

“ถ้าเห็นภาพชัดเจนก็จะเป็นประโยชน์จากโครงการก่อสร้างต่าง ๆ ซึ่งก็ผ่านมากจากการทำประชาคมของชาวบ้านที่ร่วมกันตัดสินใจ”

(ปลัดเทศบาลเมืองนราธิวาส)

“ในการลงพื้นที่ของเทศบาลแต่ละครั้งก็จะได้รับผลประโยชน์ในส่วนของเทศบาลในตรงนี้”

(ประชาชนคนที่ 2 เทศบาลเมืองนราธิวาส)

สำหรับการจัดทำโครงการและกิจกรรมในการสร้างการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ในระดับชุมชน เทศบาลเมืองนราธิวาสจะมีการดำเนินงานในลักษณะของการลงพื้นที่เพื่อ

สร้างประโยชน์แก่ชุมชนผ่านตัวแทนชุมชน ได้แก่ ประธานชุมชน คณะกรรมการชุมชน กลุ่มกิจกรรมในชุมชน รวมไปถึงสมาชิกเทศบาลที่รับผิดชอบในเขตชุมชนต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการสนับสนุนเรื่องการจัดสรรงบประมาณเพื่อให้ชุมชนมีการจัดโครงการหรือกิจกรรมในการบริหารจัดการด้วยตนเอง เช่น การจัดทำโครงการสนับสนุนคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนโดยการสมทบทุนแก่ผู้ยากไร้ ผู้มีรายได้น้อย เด็กกำพร้า ผู้สูงอายุ ผู้ป่วยติดเตียงในชุมชน เป็นต้น ซึ่งการสมทบทุนจะเป็นลักษณะของการมอบเงินสนับสนุน ข้าวสารและอาหารแห้ง รวมไปถึงการสร้างหรือซ่อมแซมบ้านเรือน

นอกจากนี้ สิ่งที่เทศบาลได้มีการบริหารจัดการท้องถิ่นและเกิดการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์อีกเรื่อง คือ การปรับปรุงและพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวในพื้นที่อย่างชายหาดนราทัศน์ เป็นการส่งเสริมและดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาใช้จ่ายได้ในพื้นที่มากขึ้น ส่งผลให้ประชาชนในพื้นที่ระแวกใกล้เคียงมีการประกอบอาชีพที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการค้าขาย การประมง หรือธุรกิจบริการต่าง ๆ ซึ่งทำให้สินค้าและบริการเกิดการหมุนเวียนของระบบเศรษฐกิจชุมชน รวมไปถึงการจัดโครงการและกิจกรรมอื่น ๆ อย่างเช่นโครงการ NARA Festival ถือเป็นอีกหนึ่งโครงการที่เป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจและเกิดการใช้จ่ายภายในพื้นที่เช่นเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นผู้ประกอบการ กลุ่มผู้ค้าขาย หรือประชาชนในพื้นที่ก็ได้เข้ามามีส่วนร่วมได้การสร้างการหมุนเวียนของเม็ดเงินสู่คนในท้องถิ่นด้วยตนเอง

(3) เทศบาลตำบลรีเสาะ

จากการให้สัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายของเทศบาลตำบลรีเสาะ ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่ารูปแบบการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งประชาชนจะได้รับประโยชน์ที่ได้จากการมีส่วนร่วมนั้น นำกลับไปสู่ชุมชน

“โครงการทุกอย่างที่เทศบาลได้จัดทำก็ได้ประโยชน์แก่ประชาชนทั้งหมด”

(นักวิเคราะห์นโยบายและแผนฯ)

เทศบาลตำบลรีเสาะที่ได้การดำเนินโครงการหรือกิจกรรมเป็นไปเพื่อประโยชน์ของประชาชนแทบทั้งสิ้น โดยมีโครงการและกิจกรรมที่ทางเทศบาลได้มีการดำเนินการแล้วไม่ว่าจะเป็นโครงการเกี่ยวกับโครงสร้างพื้นฐานได้ทำการพัฒนาและปรับปรุงการทำถนน การทำพื้นที่ทางเท้า

สำหรับเดินเท้า รวมไปถึงการซ่อมแซมไฟฟ้าดับตามชุมชน การแก้ปัญหาคุระบายน้ำอุดตัน เป็นต้น และโครงการส่งเสริมการกีฬาเพื่อสนับสนุนให้ประชาชนเล่นกีฬา โดยมีการจัดตั้งชมรมกีฬาที่หลากหลาย ได้แก่ ชมรมฟุตบอล ชมรมวอลเลย์บอล ชมรมแบดมินตัน ชมรมฮอกกี้ เป็นต้น ฉะนั้นชุมชนก็จะได้รับประโยชน์อย่างมากจากการมีส่วนร่วมในเรื่องราวต่าง ๆ ที่ทางเทศบาลได้มีการบริหารจัดการในรูปแบบข้างต้นกลับสู่ชุมชน

อีกทั้งยังมีโครงการส่งเสริมอาชีพที่ได้ประโยชน์แก่ประชาชนในการมีงานทำสร้างรายได้สู่ชุมชนอย่างเช่นโครงการ Hand in hand เป็นโครงการความร่วมมือทุกภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ชาวบ้านสามารถงานทำที่อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียง โดยได้รับการผลักดันงบประมาณจากกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม เทศบาลตำบลหรือเสาะได้มีการสนับสนุนพื้นที่ต่าง ๆ โดยจะอยู่ภายใต้การดูแลของกองการสวัสดิการ รวมถึงวิทยาลัยชุมชนได้มาร่วมพัฒนาให้ความรู้ทักษะฝีมือแรงงาน และภาคีเครือข่ายอื่น ๆ ในการส่งเสริมด้านการมีส่วนร่วมทางการตลาด ซึ่งจะมีการอบรมส่งเสริมอาชีพของกลุ่มสตรีในการตัดเย็บเสื้อผ้าของโรงงาน Hand in hand เพื่อเป็นแหล่งการผลิตชุมชนและการจำหน่ายสู่ตลาดสินค้าต่อไป จึงเป็นการขับเคลื่อนวิสาหกิจชุมชนในการสร้างงานสร้างรายได้แก่ชุมชน ซึ่งการขับเคลื่อนการบริหารจัดการก็จะมีที่ตั้งจัดคณะกรรมการดูแลโครงการ โดยมีเทศบาลทำหน้าที่อำนวยความสะดวกในการสนับสนุนต่างๆ เช่น การจัดหาแหล่งจำหน่ายในกระบายสินค้าสู่ตลาด จัดหาวิทยากรที่มีความรู้ในการอบรมการตัดเย็บหรือชาวบ้านที่มีความสนใจก็สามารถที่จะเข้าไปเรียนรู้ได้ส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการขับเคลื่อนด้วยกันในชุมชน

“ที่ชาวบ้านได้รับผลประโยชน์ตอนนี้ละคะ คือ เทศบาลได้สนับสนุนงบประมาณมา”

(ประชาชนคนที่ 2 เทศบาลตำบลหรือเสาะ)

อย่างไรก็ตาม เทศบาลตำบลหรือเสาะก็ยังได้มีการทำงานกับผีแทนชุมชนในการประสานกับประธานชุมชน คณะกรรมการชุมชนในการสนับสนุนชุมชนในเรื่องราวต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้การสนับสนุนชุมชนในเรื่องงบประมาณอุดหนุนจากเทศบาลในการจัดทำโครงการและกิจกรรมเพื่อเป็นการพัฒนาและสร้างความอยู่ดีมีอยู่ในชุมชน ซึ่งชุมชนได้เป็นผู้รับผิดชอบและดำเนินการโครงการและกิจกรรมนั้น ๆ เช่น การจัดกิจกรรมของกลุ่มสตรีในชุมชนจะมีการรวมกลุ่มในการทำผลิตภัณฑ์น้ำยาล้างจาน แชมพูสระผม และสบู่อาบน้ำ เป็นการจัดกิจกรรมเพื่อทำผลิตภัณฑ์ใน

การใช้สอยในครัวเรือนและโดยไม่ต้องไปซื้อผลิตภัณฑ์ตามร้านค้า อีกทั้งการที่เทศบาลได้ให้การสนับสนุนในเรื่องอุปกรณ์หรือวัสดุต่าง ๆ แก่ชุมชน เช่น ทางเทศบาลมีการซื้อเตนท์ไปวางไว้ตามวัดหรือมัสยิดชุมชนเพื่ออำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน เมื่อชาวบ้านที่ต้องการใช้ประโยชน์จากเตนท์ก็สามารถที่จะไปปรับที่จุดต่าง ๆ ของชุมชนที่วางไว้ ซึ่งถือเป็นการสร้างประโยชน์อย่างมากในการสนับสนุนและอำนวยความสะดวกแก่ชุมชน

4.2.4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

(1) เทศบาลนครยะลา

สำหรับการมีส่วนร่วมในการประเมินผลของเทศบาลนครยะลา ซึ่งจากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายได้อธิบายถึง**การมีส่วนร่วมในการประเมินผล**การบริหารจัดการของเทศบาลนครยะลาไว้ว่า เป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสังเกตและตรวจสอบผลการดำเนินงานที่มีต่อความพึงพอใจของคนในท้องถิ่น ซึ่งเทศบาลนครยะลา ก็ดำเนินการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผลอยู่หลายรูปแบบด้วยกัน โดยในเบื้องต้นเทศบาลจะมีแนวทางในการเปิดให้ประชาชนเข้ามาประเมินผลการดำเนินงานตามระเบียบท้องถิ่นที่ได้กำหนดว่าจะต้องมีการประเมินผลของดำเนินงานเพื่อเกิดความโปร่งใสของเทศบาล ซึ่งในการประเมินผลนั้นจะต้องมีการจัดตั้งคณะกรรมการในการประเมินเพื่อทำหน้าที่ในการตรวจสอบและรับรองโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ เมื่อได้ดำเนินการเสร็จสิ้นแล้ว ประกอบไปด้วย ประธานชุมชน คณะกรรมการชุมชนและประชาชนในท้องถิ่น รวมไปถึงมีการประเมินผลจากการประชุมสภาประชาชนเพื่อสะท้อนความพึงพอใจของประชาชนต่อโครงการหรือกิจกรรมที่ได้รับการบริการ โดยทางเทศบาลจะมีการให้ประชาชนเปิดให้ประเมินกรอกแบบสอบถาม เพื่อสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการทำงานการบริหารงานของเทศบาล

แต่ในขณะเดียวกันจะมีการประเมินผลในรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ กล่าวคือ โดยทุกโครงการและกิจกรรมทางเทศบาลจะมีการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผ่านช่องทางเครือข่ายสังคมออนไลน์ เช่น Facebook page, Website, Line ของเทศบาลนครยะลา ซึ่งทางเทศบาลจะนำการแสดงความคิดเห็น เสนอแนะหรือการติชมผ่านช่องทางดังกล่าวมาเป็นการประเมินอย่างหนึ่งที่ประชาชนมีมุมมองต่อโครงการนั้น ๆ ซึ่งความคิดเห็น ความพึงพอใจของประชาชนต่อโครงการและกิจกรรมที่เทศบาลได้ดำเนินการก็จะมีในการนำเข้ามาที่ประชุมผู้บริหารใน

การสรุปผลการดำเนินงาน เพื่อนำมาพูดคุยและหารือถึงแนวทางในการปรับปรุงการบริหารจัดการ
วาระต่อไป

“ประเมินตามระเบียบกำหนดว่าต้องมีการประเมิน การบริหารราชการเทศบาล
ประกอบด้วยตัวแทนของประชาชน มีคณะกรรมการประเมินอยู่แล้วในทุกโครงการ”

(รองปลัดเทศบาลนครยะลา)

“มีการตรวจสอบว่าดำเนินการเสร็จเรียบร้อยตามที่เราแจ้งหรือร้องเรียนไปไหม”

(ประชาชนคนที่ 2 เทศบาลนครยะลา)

ในการจัดทำโครงการและกิจกรรมของเทศบาลนครยะลา เมื่อได้ดำเนินโครงการ
หรือกิจกรรมสิ้นสุดลงแล้ว ถ้าหากไม่มีการตรวจสอบและประเมินผลในการดำเนินงานของโครงการ
ต่าง ๆ ก็จะไม่สามารถต่อยอดเป็นโครงการอื่น ๆ ต่อไปได้ ฉะนั้นโครงการและกิจกรรมที่ทางเทศบาล
ได้ดำเนินการจัดขึ้นไม่ว่าจะเป็นโครงการเกี่ยวกับการก่อสร้าง เช่น การสร้างสนามกีฬาชุมชน การ
สร้างอาคาร การสร้างถนน หรือจะเป็นกิจกรรมเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม เช่น กิจกรรมส่งเสริมประเพณี
และวัฒนธรรม กิจกรรมวันปีใหม่หรือวันเด็กก็จะต้องมีการประเมินผลเมื่อเสร็จสิ้นของโครงการหรือ
กิจกรรมนั้น ๆ โดยจะมีกองวิชาการและกองยุทธศาสตร์ของเทศบาลนครยะลาในการออกสำรวจ
ความคิดเห็น สำรวจความพึงพอใจของประชาชนในการเข้าร่วมทุกโครงการหรือกิจกรรม เป็นการดึง
ภาคประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผลเพื่อสะท้อนความสำเร็จและบรรลุตาม
วัตถุประสงค์อย่างน้อยเพียงใด แล้วจะมีการนำผลของประเมินผลจากประชาชนไปรวบรวมบันทึกเป็น
รายงานของผู้บริหารรับทราบ เพื่อที่จะวางแนวทางที่ในการบริหารจัดการท้องถิ่นให้ตอบสนองความ
ต้องการของประชาชนอย่างครอบคลุม สิ่งนี้ถือเป็นการเติมเต็มในการบริหารจัดการของเทศบาลเพื่อ
สร้างภาพลักษณ์ที่ดีในเรื่องของความโปร่งใสของเทศบาล

(2) เทศบาลเมืองนราธิวาส

จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายของเทศบาลเมืองนราธิวาส โดยผู้ให้ข้อมูล
สำคัญได้กล่าวถึง**การมีส่วนร่วมในการประเมินผล**ไว้ว่า เทศบาลเมืองนราธิวาสมีการบริหารจัดการ
ตามแนวทางของระเบียบและแผนพัฒนาท้องถิ่นที่ได้จัดทำไว้ ซึ่งได้กล่าวถึงการจัดตั้งคณะกรรมการ
ติดตามและประเมินผลในการทำงานของเทศบาลในทุกขั้นตอนและมีความเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของ

ประชาชนในการบริหารจัดการท้องถิ่นในการสอดส่องดูแล การตรวจสอบเพื่อรักษาผลประโยชน์ของประชาชน

“ถ้าเป็นตามระเบียบก็จะมีต้องส่วนของคณะกรรมการติดตามและประเมินผลในเรื่องดำเนินโครงการต่าง ๆ ของเทศบาล”

(สมาชิกเทศบาลเมืองนราธิวาส)

หากเป็นการดำเนินงานที่เป็นภาพระดับใหญ่ก็จะมีต้องส่วนของคณะกรรมการติดตามและประเมินผลในเรื่องของการดำเนินโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ของเทศบาลที่ได้จัดทำไว้ เช่น การจัดทำโครงการก่อสร้างอาคารหน่วยการเรียนรู้หรือ TK Park โครงการการปรับปรุงเกาะกลางถนนและภูมิทัศน์ของเมือง หรือโครงการที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมเพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม เป็นต้น ซึ่งคณะกรรมการติดตามและประเมินผลจะทำหน้าที่ในการสอดส่องผลลัพธ์จากการดำเนินงานของโครงการและกิจกรรมของเทศบาลว่ามีความสำเร็จลุล่วงมากน้อยเพียงใด แล้วเทศบาลก็จะมีผลการนำผลสัมฤทธิ์ของโครงการและกิจกรรมนั้น ๆ ไปประกาศให้ประชาชนรับทราบผ่านกระดานข่าวเทศบาล วารสารเทศบาล และช่องทางเครือข่ายสังคมออนไลน์ รวมถึงการไปนำเสนอต่อการประชุมสภาเทศบาลเพื่อรับทราบต่อผลการดำเนินงานของเทศบาล ซึ่งจะเป็นรูปแบบการประเมินผลการดำเนินงานของเทศบาลที่เป็นไปตามระเบียบและแผนการพัฒนาท้องถิ่น แต่ในส่วนที่ไม่ได้เกี่ยวข้องตามระเบียบและแผนการพัฒนาท้องถิ่นนั้นก็ควรรับฟังเสียงประชาชนในการสะท้อนเรื่องราวต่าง ๆ เกี่ยวกับการดำเนินงานของเทศบาล ซึ่งจะต้องมีเสียงที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยต่อโครงการในบางโครงการก็เป็นส่วนหนึ่งของการประเมินผลได้เช่นกัน

ทั้งนี้ ในการดำเนินงานของเทศบาลก็จะมีประเมินในรูปแบบของการแจกแบบสอบถามความพึงพอใจเมื่อประชาชนมาติดต่อหรือใช้บริการในหน่วยงานของเทศบาล โดยหลังจากการใช้บริการจะมีการให้กรอกแบบประเมินความพอใจในการใช้บริการ อีกทั้งก็มีช่องทางเว็บไซต์สำหรับเข้าไปประเมินผล โดยเจ้าหน้าที่เทศบาลจะมีการแขวนในรูปแบบของออนไลน์ไว้ให้ประเมินในแต่ละโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ

“เป็นรูปแบบของตัวแทนในแต่ละชุมชนในการมีส่วนร่วมประเมินหรือติดตามในการทำโครงการแต่ละอย่าง”

(ผู้นำชุมชนชนพนาสนธ์ เทศบาลเมืองนราธิวาส)

ในส่วนของภาพระดับชุมชนก็จะเป็นรูปแบบของตัวแทนในแต่ละชุมชน ได้แก่ ประธานชุมชน คณะกรรมการชุมชน กลุ่มกิจกรรมของชุมชน รวมไปถึงสมาชิกเทศบาลที่รับผิดชอบในเขตชุมชนต่าง ๆ จะทำหน้าที่ในการมีส่วนร่วมติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของเทศบาลในการจัดทำโครงการและกิจกรรมให้กับชุมชน เช่น โครงการแก้ไขปัญหาไฟฟ้าชุมชน โครงการแก้ไขปัญหาครุฑบายน้ำชุมชน โครงการจัดการขยะชุมชนหรือโครงการก่อสร้างอื่น ๆ ที่เทศบาลในจัดทำในชุมชนนั้น ๆ แต่ในการลงโครงการแต่ละโครงการของเทศบาลก็ต้องได้รับการรับรองจากเสียงประชาชนว่าต้องการโครงการนั้นหรือไม่ นอกจากนี้ ยังมีประเมินผลในรูปแบบของเสียงสะท้อนจากคนในชุมชนที่ได้ร้องเรียนหรือเสนอแนะผ่านมายังประธานชุมชน คณะกรรมการชุมชนและสมาชิกเทศบาล ซึ่งจะทำหน้าที่เป็นตัวแทนประชาชนในการเข้าไปนำเสนอต่อการประชุมในวาระต่าง ๆ ของผู้บริหารเทศบาล ซึ่งการประเมินรูปแบบดังกล่าวมักจะเป็นแบบไม่เป็นทางการ เช่น การพบปะพูดคุยตามร้านน้ำชา การพบปะตามกิจกรรมหรืองานต่าง ๆ เทศบาลก็จะได้รับเสียงสะท้อนว่าดีหรือไม่ เพื่อปรับแก้ในการบริหารจัดการให้ดีและตอบสนองความต้องการของประชาชนยิ่งขึ้น

(3) เทศบาลตำบลหรือเสาะ

การมีส่วนร่วมในการประเมินผลของเทศบาลตำบลหรือเสาะ ซึ่งกลุ่มเป้าหมายได้ให้การสัมภาษณ์ไว้ว่า **การมีส่วนร่วมในการประเมินผล**นั้นจะขึ้นอยู่กับโครงการหรือกิจกรรมที่ทางเทศบาลได้จัดขึ้นมา โดยถ้าโครงการหรือกิจกรรมใดได้ดำเนินการสำเร็จเรียบร้อยได้ดีแล้ว ทางเทศบาลจะมีการสำรวจความคิดเห็นและความพึงพอใจต่อการได้รับประโยชน์จากโครงการหรือกิจกรรมนั้น ๆ เช่น การจัดกิจกรรมด้านประเพณีและวัฒนธรรมจะมีการจัดงานสืบสานประเพณีลอยกระทง เมื่อมีการจัดกิจกรรมเสร็จเรียบร้อยแล้วก็จะมีการประเมินผ่านการแจกแบบสอบถามไปยังประชาชน เยาวชน หรือกลุ่มห้างร้านต่าง ๆ ที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในโครงการหรือกิจกรรมดังกล่าว เพื่อแสดงถึงความโปร่งใสในการดำเนินงานของเทศบาล อีกทั้งยังเป็นการรับฟังเสียงสะท้อนจากผู้เข้าร่วมโครงการว่าควรจะต้องได้รับการปรับปรุงเพิ่มเติมให้ดียิ่งขึ้นอย่างไรบ้าง อีกทั้งทางเทศบาลยังได้มีการสำรวจความคิดเห็นโดยการแจกแบบสอบถามออนไลน์บนเครือข่ายสังคมออนไลน์ เช่น Facebook page, Website, Line เป็นต้น เพื่ออำนวยความสะดวกให้ประชาชนได้เข้ามาติดตามและประเมินผลได้ง่ายมากขึ้น โดยส่วนใหญ่ประชาชนจะเข้ามาแสดงความคิดเห็นต่อโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่เทศบาลได้ดำเนินการจัดทำขึ้นมา ซึ่งทางเทศบาลสามารถนำสิ่งที่ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นหรือเสนอแนะผ่านช่องทางเครือข่ายสังคมออนไลน์มาเป็นข้อความในการประเมินผลในการดำเนินงานของเทศบาลอีกรูปแบบหนึ่งได้ด้วยเช่นกัน

“การบริหารจัดการของเทศบาลถ้ากิจกรรมใดสำเร็จจุล่งไปแล้ว จะมีการแจกแบบสอบถามเหมือนกับการจัดกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ก็จะมีการแจกแบบสอบถามผู้ที่มาร่วมกิจกรรม”

(รักษาการปลัดเทศบาลตำบลเรือเสาะ)

“การประเมินผลผ่านการประชุม มีการแจกแบบสอบถามความพึงพอใจประชาชน”

(ประชาชนคนที่ 1 เทศบาลตำบลเรือเสาะ)

นอกจากนี้ เทศบาลตำบลเรือเสาะยังมีตัวแทนประชาชนอย่างเช่น ประธานชุมชน คณะกรรมการชุมชน และสมาชิกเทศบาล ซึ่งถือเป็นตัวแทนประชาชนที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการดำเนินงานของเทศบาลในทุกโครงการและกิจกรรมที่เทศบาลได้ดำเนินการ ไม่ว่าจะเป็นโครงการสร้างถนนในชุมชน โครงการสร้างทางเดินเท้าริมถนน รวมถึงเรื่องราวต่าง ๆ ที่ชาวบ้านมีความประสงค์ที่จะนำเสนอความต้องการ ปัญหาและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ต่อเทศบาลให้ไปดำเนินการพัฒนาท้องถิ่นก็จะสามารถที่จะร้องเรียนผ่านมายังประธานชุมชน คณะกรรมการและสมาชิกเทศบาล ซึ่งเป็นตัวแทนประชาชนในการเป็นกระบอกเสียงในการสะท้อนความต้องการของประชาชนสู่ผู้บริหารเทศบาล เพื่อนำเรียนเรื่องราวที่ชุมชนต้องการมานำเสนอพูดคุยในที่ประชุมของสภาเทศบาลทุกเดือน ซึ่งเป็นกระบวนการในการรับฟังเสียงสะท้อนของประชาชนจากตัวแทนประชาชนที่เทศบาลมอบหมายอำนาจและหน้าในการรับผิดชอบดูแลชุมชนในเขตต่าง ๆ

อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมในการประเมินผลของเทศบาลตำบลเรือเสาะยังมีประชาชนบางส่วนที่ไม่ได้เข้าถึงการประเมินผลการดำเนินงานของเทศบาล เนื่องจากอาจจะมีความรู้สึกที่เกรงใจในการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานของเทศบาล รวมถึงข้อจำกัดในการกระจายข้อมูลข่าวสารที่ไม่ทั่วถึงทำให้การมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานของเทศบาลยังขาดตกบกพร่องในบางส่วน ซึ่งเป็นสิ่งที่เทศบาลตำบลเรือเสาะควรเร่งพิจารณาในการปรับปรุงแก้ไขรูปแบบหรือช่องทางการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผลที่หลากหลายและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น เพื่อสร้างการตระหนักรู้ของประชาชนในการรักษาสิทธิและผลประโยชน์ของชุมชนด้วยกัน

ตารางที่ 5 แสดงรูปแบบการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมของเทศบาลนครยะลา

รูปแบบ	เทศบาลนครยะลา
การมีส่วนร่วมในการ ตัดสินใจ	<p>มีการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับชุมชนและเป็นการสะท้อนความต้องการของชุมชนอย่างเต็มที่ ไม่ว่าจะเป็นการจัดสภาประชาชน เทศบาลสัญจร สภากาแฟ และการประชุมผู้แทนชุมชนต่าง ๆ ถือเป็นรูปแบบการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นและสะท้อนปัญหาและความต้องการของชุมชนผ่านช่องทางข้างต้น</p>
การมีส่วนร่วมในการ ดำเนินงาน	<p>มีความพยายามที่จะให้ชุมชนมีการจัดการตนเองภายในชุมชน กล่าวคือ ให้ชุมชนจัดการด้วยตนเองตั้งแต่เรื่องของการตั้งบุดหนุนของเทศบาลในการเสนอจัดทำโครงการต่าง ๆ ในขณะที่เดียวกันกิจกรรมต่าง ๆ ของเทศบาลก็จำเป็นต้องระดมความร่วมมือจากประชาชนเป็นหลักในการขับเคลื่อน ไม่ว่าจะเป็นด้านของการศึกษา ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านความสงบเรียบร้อย ด้านสาธารณสุข เป็นต้น</p>
การมีส่วนร่วมในการ รับผลประโยชน์	<p>มีการตอบสนองในลักษณะของการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ในเชิงสาธารณะ ซึ่งเป็นเรื่องของการบริการประชาชน เช่น การนำสายไฟลงดินเป็นโครงการที่ปรับปรุงภูมิทัศน์และภาพลักษณ์ของเมือง ประชาชนได้รับผลประโยชน์ในเรื่องของโครงสร้างพื้นฐานของชุมชนที่ดี ส่งผลให้การดำเนินชีวิตมีความสะดวก</p>
การมีส่วนร่วมในการ ประเมินผล	<p>เมื่อสิ้นสุดในการจัดทำทุกโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ แล้ว ไม่ว่าจะ เป็นโครงการก่อสร้างหรือกิจกรรมจะต้องมีการประเมินผลเสมอ โดยมีสำรวจความคิดเห็น สำนวจความพึงพอใจของประชาชนในทุกโครงการ เป็นการดึงภาคประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผลของเทศบาล</p>

ตารางที่ 6 แสดงรูปแบบการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมของเทศบาลเมืองนราธิวาส

รูปแบบ	เทศบาลเมืองนราธิวาส
การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	มีการเปิดโอกาสประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในรูปแบบอ้อม ๆ ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบผ่านตัวแทนประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นหรือโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันเทศบาล อีกส่วนก็จะมีเรื่องของการพิจารณาประชาคมท้องถิ่นโดยจะมีตัวแทนของประชาชนในสัดส่วนต่าง ๆ เข้ามาร่วมตัดสินใจด้วย
การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	เป็นเรื่องการจัดกิจกรรมที่ส่วนมากจะต้องเปิดให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วม มีการดึงหลายฝ่ายเข้ามาบูรณาการร่วมกัน โดยเฉพาะโครงการด้านศาสนา และวัฒนธรรมจะมีการดึงประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ไม่ว่าจะเป็นผู้แทนของชุมชน ผู้นำศาสนา บุคคลที่เกี่ยวข้องเหล่านี้มามีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ
การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	การได้รับประโยชน์มากขึ้นขึ้นอยู่กับผลลัพธ์ของงานที่ออกมาและเสียงสะท้อนจากประชาชนถึงความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นในด้านศาสนาและวัฒนธรรม ประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมก็จะได้รับประโยชน์ในการสืบสานประเพณีชุมชนและมีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนในมีความแน่นแฟ้น รวมถึงเป็นการส่งเสริมให้คนในท้องถิ่นมีรู้สึกภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเอง
การมีส่วนร่วมในการประเมินผล	เป็นไปตามระเบียบที่จะมีต้องมีคณะกรรมการติดตามและประเมินผลในเรื่องดำเนินโครงการต่าง ๆ ของเทศบาล ซึ่งกรรมการเหล่านี้จะทำหน้าที่ในการสอดส่องผลลัพธ์จากการดำเนินงานของโครงการต่าง ๆ ว่าสำเร็จลุล่วงมากน้อยเพียงใด แล้วจะมีการนำผลสัมฤทธิ์ของโครงการไปประกาศให้ประชาชนรับทราบและนำเสนอต่อสภาเทศบาลต่อไป

ตารางที่ 7 แสดงรูปแบบการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมของเทศบาลตำบลเรือเสาะ

รูปแบบ	เทศบาลตำบลเรือเสาะ
การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	มีการนำความต้องการของประชาชนที่ได้สะท้อนผ่านการประชุมชนเป็นหลัก กล่าวคือ ประชามติเป็นเสมือนตัวแทนเสียงสะท้อนของประชาชนในการเข้าประชุมต่าง ๆ เพื่อที่จะการตัดสินใจการดำเนินการของเทศบาลแทนประชาชน
การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	มีการประสานการดำเนินงานกับประชามติ คณะกรรมการชุมชน เป็นตัวแทนภาคีเครือข่ายต่าง ๆ ที่เข้ามาช่วยในการบริหารจัดการ ซึ่งตัวแทนเหล่านี้ถือว่าเป็นเสียงของประชาชนที่จะนำความต้องการของประชาชนส่งต่อมายังเทศบาล ส่วนนี้ถือเป็นการบูรณาการโดยใช้ภาคีเครือข่ายในพื้นที่มาร่วมหารือในการบริหารจัดการ
การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	การได้รับผลประโยชน์เป็นสิ่งที่ได้รับกลับสู่ประชาชนในชุมชนอยู่แล้ว ไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหาเข้ามายังเทศบาล ปัญหาดังกล่าวก็จะได้รับการแก้ไขปัญหา เช่น ไฟฟ้า ถนน คูระบายน้ำ เป็นต้น ฉะนั้นชุมชนก็จะได้รับประโยชน์อย่างมากจากการมีส่วนร่วมในเรื่องต่าง ๆ ที่ร่วมนำเสนอในการแก้ปัญหาให้กับประชาชน
การมีส่วนร่วมในการประเมินผล	มีการสรุปผลการดำเนินงานและทำแบบประเมินเป็นรายโครงการ เช่น โครงการในเรื่องของกองการศึกษา โครงการประเพณีและวัฒนธรรม การจัดงานลอยกระทง ในการการจัดกิจกรรมทุกกิจกรรมที่สำเร็จลุล่วงจะมีการแจกแบบสอบถามเพื่อรับทราบผลสัมฤทธิ์การดำเนินกิจกรรม ในขณะเดียวกันประชาชนส่วนใหญ่จะไม่ค่อยมีส่วนร่วมในส่วนนี้มากนัก เนื่องจากเป็นขั้นตอนสุดท้ายของการดำเนินกิจกรรมทำให้ไม่ได้รับความสนใจและยังเป็นสิ่งที่ไม่ควรละเลยสำหรับท้องถิ่น

4.3 กระบวนการการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มเป้าหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ เทศบาลนครยะลา เทศบาลเมืองนราธิวาส และเทศบาลตำบลหรือเสาะ ซึ่งได้กระบวนการการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

4.3.1 การให้ข้อมูลข่าวสาร

(1) เทศบาลนครยะลา

จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายของเทศบาลนครยะลา โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญสำคัญได้กล่าวถึง**การให้ข้อมูลข่าวสาร**ไว้ว่า เทศบาลนครยะลาได้มีกระบวนการให้ข้อมูลข่าวสารต่อการประชาชนในการรับรู้และรับทราบข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อเป็นสิทธิประโยชน์ต่อประชาชนที่จะสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้จากหลากหลายช่องทางด้วยกัน

“เราค่อนข้างที่เปิดในการให้ข้อมูลข่าวสาร นโยบายของท้องถิ่นเราก็คือการทำ Open Data”

(นายกเทศมนตรีเทศบาลนครยะลา)

เทศบาลนครยะลาเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ ฉะนั้นกระบวนการให้ข้อมูลข่าวสารจึงเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างการรับรู้เพื่อกระจายไปยังชุมชนต่าง ๆ อย่างทั่วถึง ซึ่งการรับทราบข้อมูลข่าวสารจากเทศบาลนั้นมีหลากหลายด้วยกัน โดยในเบื้องต้นประชาชนสามารถรับทราบผ่านระบบกระจายเสียงตามสาย ป้ายประชาสัมพันธ์ รถประชาสัมพันธ์ ซึ่งช่องทางดังกล่าวส่วนใหญ่จะเป็นการประชาสัมพันธ์ข่าวสารในเรื่องราวทั่วไป เช่น การแจ้งวันและเวลาในการตัดน้ำหรือตัดไฟเพื่อทำการซ่อมแซม การแจ้งข่าวการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 เพื่อสิทธิประโยชน์ของประชาชน สำหรับการให้ข้อมูลข่าวสารในลักษณะของเราเชิญชวนหรือเป็นกิจกรรมในการเจาะจงก็จะผ่านวารสารและเอกสารต่าง ๆ จะมีการส่งผ่านทางไปรษณีย์ให้กับประธานชุมชน คณะกรรมการชุมชนเป็นผู้กระจายข่าวการดำเนินงานของเทศบาล รวมถึงการลงพื้นที่ในการพบปะประชาชนของเทศบาลเพื่อให้ข้อมูลและความรู้กับชุมชนโดยตรง

“เรื่องการให้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ของเทศบาลนครยะลาจะมีหลายช่องทางด้วยกัน”

(ผู้นำชุมชนฝั่งเมือง 4 เทศบาลนครยะลา)

สำหรับการกระบวนการให้ข้อมูลข่าวสารที่เกิดการมีส่วนร่วมและมีการเข้าถึงข้อมูลกับประชาชนในปัจจุบันที่ค่อนข้างสะดวกและรวดเร็ว คือ จะเป็นการรับรู้และรับทราบเรื่องราวผ่านช่องทางเครือข่ายสังคมออนไลน์ ไม่ว่าจะเป็นเฟซบุ๊กเทศบาล เว็บไซต์เทศบาล และไลน์เทศบาล ซึ่งเป็นช่องทางที่พยายามจะรวบรวมข้อมูลข่าวสารของเทศบาลให้สำหรับประชาชนที่ต้องการรับทราบและติดตามความเคลื่อนไหวโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ที่เทศบาลได้ดำเนินการผ่านช่องทางดังกล่าว รวมถึงเป็นช่องทางที่ประชาชนสามารถเป็นส่วนหนึ่งในการแจ้ง ร้องเรียน และกระจายข่าวสารต่อได้ง่าย เช่น การลงรูปภาพผลการดำเนินโครงการและกิจกรรม การประชาสัมพันธ์ข่าวสารสำคัญสำหรับประชาชน หรือการส่งต่อข้อมูลข่าวสารไปยังประชาชน เป็นต้น ดังนั้น ช่องทางดังกล่าวจึงเป็นช่องทางที่ได้รับความนิยมแล้วตอบสนองพลวัตของสังคมในปัจจุบันได้ เนื่องจากการให้ข้อมูลข่าวสารที่มีความหลากหลายและรวดเร็วทำให้ที่ประชาชนสามารถเลือกและพิจารณาในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเองได้

(2) เทศบาลเมืองนราธิวาส

สำหรับการให้ข้อมูลข่าวสารของเทศบาลเมืองนราธิวาสถือเป็นการมีส่วนร่วมขั้นพื้นฐานระหว่างประชาชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยจากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายของเทศบาลเมืองนราธิวาส ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่า ประชาชนส่วนใหญ่ได้รับทราบข้อมูลข่าวสารจากการให้ข้อมูลข่าวสารในลักษณะของการประชาสัมพันธ์จากเทศบาล ซึ่งจะมีให้บริการด้านข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนที่หลากหลายด้วยกัน กล่าวคือ กระบวนการให้ข้อมูลข่าวสารผ่านช่องทางประชาสัมพันธ์ ระบบสื่อวิทยุเสียงตามสาย การติดป้ายประกาศ วารสาร และเอกสารต่าง ๆ ของเทศบาล โดยจะเป็นช่องทางการกระจายข้อมูลข่าวสารในลักษณะของการเชิญชวนหรือชี้แจงเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์ของประชาชน เช่น การเชิญชวนเกี่ยวกับกิจกรรมทางประเพณีและวัฒนธรรม การประชาสัมพันธ์ให้ความรู้แก่ประชาชนในชุมชน เป็นต้น

นอกจากนี้ ยังมีการให้ข้อมูลข่าวสารผ่านช่องเครือข่ายสังคมออนไลน์ ไม่ว่าจะเป็นทางเฟซบุ๊กเทศบาล เว็บไซต์เทศบาล ไลน์เทศบาล และแอปพลิเคชันของเทศบาล ซึ่งถือเป็นอีกช่องในการให้ข้อมูลข่าวสารที่ประชาชนจะสามารถเข้าถึงได้สะดวกรวดเร็ว เช่น การชี้แจงรายละเอียด

รายจ่ายงบประมาณ การดำเนินงาน และผลการดำเนินการ เป็นต้น ซึ่งช่องทางนี้จะเป็นช่องทางที่ได้รับความนิยมสนใจในการมีส่วนร่วมรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากประชาชนในปัจจุบัน

“เรามีเกือบทุกช่องทางไม่ว่าจะเป็นประชาสัมพันธ์ทางออนไลน์หรือประชาสัมพันธ์ทั่วไป”

(หัวหน้ากองยุทธศาสตร์ฯ)

“ส่วนมาจะผ่านประธานชุมชนในการมาแจกแจงสู่ประชาชน แต่ก็มีช่องทางอื่นให้เลือกบ้าง”

(ผู้นำชุมชนพนาสนธ์ เทศบาลเมืองนราธิวาส)

อย่างไรก็ตาม ประธานชุมชนถือเป็นกลไกหนึ่งของเทศบาลที่เข้ามามีบทบาทในการกระจายข้อมูลข่าวสารสู่ชุมชน โดยเทศบาลจะส่งเอกสารที่เกี่ยวข้องอย่างวารสารของเทศบาลที่มีการสรุปข้อมูลข่าวสารการดำเนินงานของเทศบาลไปยังประธานชุมชน เพื่อที่จะให้ประธานชุมชนกระจายข่าวแก่ประชาชนในชุมชนต่อไป นอกจากนี้การประชุมของเทศบาลในวาระต่าง ๆ ที่ประธานชุมชนได้เข้าร่วมก็จะมี การนำประเด็นเรื่องราวและข้อสรุปในการประชุมมากระจายข่าวให้กับประชาชนในชุมชนได้รับทราบ เช่น การเรียกระดมคนในชุมชนมาฉีดวัคซีนป้องกันการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 การกระจายข่าวเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ของประชาชน อีกส่วนก็จะเป็นการรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านสมาชิกสภาเทศบาลในการนำข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ จากเทศบาลมากระจายข่าวสู่ชุมชนเช่นเดียวกัน ซึ่งเป็นการช่วยให้ประชาชนได้รับทราบข้อมูลข่าวสารจากเทศบาลได้อย่างทั่วถึงมากยิ่งขึ้น รวมถึงมีส่วนช่วยในการกระตุ้นการสร้างวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนให้มีความสนใจที่จะเข้าร่วมบริหารจัดการท้องถิ่นร่วมกับเทศบาล

(3) เทศบาลตำบลรีอเสาะ

จากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายของเทศบาลตำบลรีอเสาะ โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญสำคัญได้มีความเห็นตรงกันว่า การให้ข้อมูลข่าวสารถือเป็นหนึ่งในกระบวนการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการเชิญชวนประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น

“เรามีช่องทางในการให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนที่หลากหลายขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งผ่านช่องทางโซเชียลมีเดีย”

(สมาชิกเทศบาลตำบลเรือเสาะ)

ในปัจจุบันมีช่องทางในการให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนหลากหลายมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางเครือข่ายสังคมออนไลน์ ซึ่งส่วนใหญ่จะรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากเทศบาลผ่านเฟซบุ๊กเทศบาล เว็บไซต์เทศบาล ไลน์เทศบาล เช่น มีการถ่ายทอดสดการดำเนินกิจกรรมผ่านเฟซบุ๊ก มีการติดตั้งฐานข้อมูลของเทศบาลเพื่อการค้นหาในเว็บไซต์ และมีการจัดทำเป็นไลน์กลุ่มประชาชนชุมชน กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน (อสม.) กลุ่มอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) กลุ่มการกีฬาและกลุ่มอื่น ๆ เพื่อความสะดวกในการรับรู้และกระจายข้อมูลข่าวสารผ่านช่องทางเหล่านี้ โดยเทศบาลตำบลเรือเสาะได้มีความพยายามที่จะให้ประชาชนเป็นหนึ่งในกลไกในการกระจายข้อมูลข่าวสารในวงกว้างมากยิ่งขึ้น เพื่อให้ประชาชนที่ไม่ได้มีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารก็สามารถที่จะติดตามในการดำเนินกิจกรรมของเทศบาลได้ด้วย จึงถือเป็นไม่จำกัดสิทธิและสร้างวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมในทุกโอกาส

“จะมีรถประชาสัมพันธ์ มีเสียงตามสาย แล้วก็จากประชาชนชุมชนในการประสานงาน”

(ประชาชนคนที่ 2 เทศบาลตำบลเรือเสาะ)

นอกจากนี้ ช่องทางการออกป้ายประชาสัมพันธ์ การมีรถประชาสัมพันธ์ การวางระบบเสียงตามสาย และการแจกแผ่นพับ เป็นต้น ถือเป็นช่องทางการให้ข้อมูลข่าวสารที่สำคัญในการตอบสนองการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของคนในชุมชน เช่น การออกป้ายประชาสัมพันธ์เพื่อให้คนที่สัญจรไปมาได้เห็นและรับทราบข่าวสาร การมีรถประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่ไปยังชุมชนเพื่อกระจายข่าวแก่คนที่อาศัยตามบ้านเรือนได้รับทราบด้วยเช่นกัน การสื่อสารและกระจายข่าวประจำวันผ่านวิทยุเสียงตามสายชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้เข้าร่วมกิจกรรมในช่วงเทศกาลสำคัญ ๆ ของท้องถิ่น รวมถึงการลงพื้นที่พบปะประชาชนของเทศบาล เพื่อที่จะกระจายข้อมูลข่าวสารและสร้างความรู้ความเข้าใจต่อต่อโครงการและกิจกรรมในการบริหารจัดการของเทศบาลแก่ประชาชนในชุมชน

อีกทั้ง ประชาชนชุมชน คณะกรรมการชุมชน และกลุ่มกิจกรรมตามชุมชนต่าง ๆ ก็ทำหน้าที่ในการให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนในชุมชนด้วยเช่นกัน เมื่อทางเทศบาลจะมีการจัด

กิจกรรมหรือเรื่องราวต่าง ๆ ก็จะมีการเรียกประธานชุมชน คณะกรรมการชุมชน และกลุ่มอาสาสมัคร สาธารณสุขหมู่บ้าน (อสม.) เพื่อเข้าไปร่วมประชุมหารือและรับทราบการประชุม เพื่อนำข้อสรุปจากการประชุมไปอธิบายและกระจายข่าวต่อมายังมาประชาชนในชุมชน เช่น ให้ไปกระจายข่าวในการตรวจสอบจำนวนผู้สูงอายุในชุมชนเพื่อทำการขึ้นทะเบียนรับเงินอุดหนุนสำหรับผู้สูงอายุ รวมถึงการกระจายข่าวสำคัญ ๆ

4.3.2 การรับฟังความคิดเห็น

(1) เทศบาลนครยะลา

การรับฟังความคิดเห็นเป็นกระบวนการการมีส่วนร่วมในระดับขั้นที่สูงกว่าการให้ข้อมูล โดยกลุ่มเป้าหมายของเทศบาลนครยะลาได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า เทศบาลมีกระบวนการในการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนเพื่อเป็นการประกอบการตัดสินใจการดำเนินงาน การกำหนดนโยบาย หรือวางแผนโครงการ โดยการเชิญชวนให้ประชาชนเข้าแสดงความคิดเห็น เสนอแนะ และร้องเรียน ปัญหาต่าง ๆ ซึ่งมีความพยายามส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นให้ได้มากที่สุด เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกความรู้สึกเป็นเจ้าของพื้นที่อย่างแท้จริง ซึ่งการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนที่ได้แสดงความคิดเห็นเข้ามายังเทศบาลนั้น จะขึ้นอยู่กับความสำคัญของประเด็นที่ปัญหาที่ประชาชนได้นำเสนอเข้ามา อีกทั้งขึ้นอยู่กับความสามารถและศักยภาพของเทศบาลในการดำเนินการจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วย

“ส่วนนี้เป็นกลไกหรือกระบวนการหนึ่งที่เข้าถึงประชาชนได้อย่างมากที่สุด โดยการเสนอความคิดเห็นกันมาเข้ามา”

(นักวิเคราะห์นโยบายและแผนฯ)

“เวลาเขามีอะไรเขาก็จะเรียกไปประชุม พวกเราเป็นคนในตลาดเขาก็จะเรียกไปประชุมที่เทศบาลด้วย”

(ประชาชนคนที่ 1 เทศบาลนครยะลา)

โดยทางเทศบาลนครยะลามีกระบวนการในการรับฟังความคิดเห็นที่ได้มีการดำเนินการอยู่แล้วมากมาย ได้แก่ มีการเปิดเวทีสภาประชาชน มีลงพื้นที่เทศบาลสัญจร มีการจัดสภา กาแฟ ส่วนนี้เป็นกลไกและกระบวนการหนึ่งที่ทำให้เทศบาลสามารถเข้าถึงประชาชนได้มากที่สุด โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนที่มีความประสงค์จะแสดงความคิดเห็น เสนอแนะ และร้องเรียนปัญหา

ต่าง ๆ ของท้องถิ่น ซึ่งสามารถที่จะเข้าร่วมผ่านกระบวนการในการรับฟังความคิดเห็นของทางเทศบาลที่ได้จัดไว้ข้างต้น เช่น การร้องเรียนเรื่องสายไฟฟ้าไม่เป็นระเบียบ การร้องเรียนเรื่องไฟดับ การร้องเรียนเรื่องประปาไม่ไหล และการร้องเรียนเรื่องท่อระบายน้ำอุดตัน เป็นต้น เพราะหนึ่งเป้าหมายในเป้าหมายของเทศบาล คือการรับฟังเสียงสะท้อนจากเพื่อนำไปบรรจุในการกำหนดนโยบายการบริหารจัดการท้องถิ่นต่อไป

สำหรับอีกช่องทางหนึ่งในการรับฟังความคิดเห็นของเทศบาลก็คือช่องทางเครือข่ายสังคมออนไลน์ ได้แก่ เฟสบุ๊กเทศบาล เว็บไซต์เทศบาล ไลน์เทศบาล เป็นต้น โดยช่องทางเหล่านี้ก็จะมีทางเลือกที่จะให้ประชาชนในการเสนอข้อมูล แสดงความคิดเห็น รวมถึงประเด็นในการประเมินผล เช่น การแสดงความคิดเห็นออนไลน์ การทำแบบประเมินผลออนไลน์ ตลอดจนการส่งข้อความร้องเรียนออนไลน์ ซึ่งทางเทศบาลได้เปิดพื้นที่ดังกล่าวเพื่อความสะดวกและง่ายต่อการรับฟังเสียงสะท้อนจากประชาชนโดยตรง

นอกจากนี้ ตัวแทนประชาชนก็ถือเป็นหนึ่งในกลไกของเทศบาลในระดับพื้นที่ชุมชนที่มีบทบาทหน้าที่ในการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน เพื่อที่จะสะท้อนข้อมูล ข้อเท็จจริง และเรื่องราวต่าง ๆ ของชุมชนกลับสู่ผู้บริหารของเทศบาลได้รับรู้ ได้แก่ ประธานชุมชน คณะกรรมการชุมชน รวมไปถึงสมาชิกเทศบาลในเขตพื้นที่รับผิดชอบต่าง ๆ ซึ่งถ้าหากประชาชนมีความประสงค์จะเสนอแนะหรือร้องเรียนปัญหาที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการท้องถิ่นของเทศบาลก็สามารถแจ้งผ่านทางตัวแทนประชาชนข้างต้นได้เลย

(2) เทศบาลเมืองนราธิวาส

สำหรับกลุ่มเป้าหมายของเทศบาลเมืองนราธิวาส ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญสำคัญได้ให้การสัมภาษณ์กันไว้ว่า การรับฟังความคิดเห็นเป็นกระบวนการในการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเทศบาลเมืองนราธิวาสได้ดำเนินการเรื่องกระบวนการเปิดพื้นที่ให้ประชาชนได้เข้ามาแสดงความคิดเห็น การเสนอนโยบาย รวมไปถึงการสะท้อนปัญหาต่าง ๆ ของท้องถิ่น

“การตัดสินใจของผู้บริหารเทศบาลที่จัดทำอะไรบางอย่างจะต้องมีการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนก่อนในการประกอบการตัดสินใจ”

(นายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองนราธิวาส)

โดยปกติทางเทศบาลจะมีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนผ่านช่องทางเครือข่ายสังคมออนไลน์ เพื่อระดมคนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและเสนอแนะต่อผลลัพธ์ของโครงการและกิจกรรมที่เทศบาลได้ดำเนินการให้ได้มากที่สุด ได้แก่ เฟซบุ๊กเทศบาล เว็บไซต์เทศบาล ไลน์เทศบาล และแอปพลิเคชันเทศบาล เป็นต้น โดยประชาชนมักจะใช้ช่องทางเหล่านี้ในการเข้ามามีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในทุกโครงการและกิจกรรมของเทศบาล เช่น โครงการปรับปรุงพื้นที่สำหรับการค้าขายบริเวณชายหาดนราทัศน์ โดยจะมีประชาชนเข้ามาแสดงความคิดเห็นต่อโครงการผ่านช่องทางข้างต้นในลักษณะที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย ซึ่งทางเทศบาลก็จะได้รับฟังความคิดเห็นของประชาชนจากส่วนนี้เพื่อนำไปประมวลข้อมูลดังกล่าวในการบริหารจัดการและวางแผนการพัฒนาท้องถิ่นต่อไป

อย่างไรก็ตาม การรับฟังความคิดเห็นของเทศบาลเมืองนราธิวาสส่วนใหญ่จะปรากฏในลักษณะที่ไม่เป็นทางการ กล่าวคือ กระบวนการบริหารจัดการท้องถิ่นจะมีตัวแทนประชาชน ได้แก่ ประธานชุมชน คณะกรรมการชุมชน และสมาชิกเทศบาล เพื่อการทำหน้าที่เป็นส่วนหนึ่งของเทศบาลในการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในชุมชนนั้น ๆ โดยจะมีการประชุมผู้นำชุมชนทั้ง 35 ชุมชนในเขตเทศบาลเพื่อที่จะมาร่วมสะท้อนความต้องการของชุมชนและนำไปสู่การวางนโยบายในการพัฒนาท้องถิ่น ตลอดจนการลงพื้นที่พบปะประชาชนของผู้บริหารเทศบาลในลักษณะที่ไม่เป็นทางการ เช่น การพบปะตามร้านน้ำชา การพบปะตามกิจกรรมต่าง ๆ ถือเป็นารับฟังสะท้อนเสียงสะท้อนของประชาชนโดยภาพรวม ซึ่งเป็นการเปิดพื้นที่ในการรับฟังเสียงประชาชนในรูปแบบหนึ่งที่ทำให้ประชาชนรู้สึกมีความใกล้ชิดกับผู้บริหารเทศบาลมากขึ้น

“การรับฟังความคิดเห็นในชุมชนจะเป็นช่วง ๆ ขึ้นอยู่กับการจัดโครงการของเทศบาล”

(ประชาชนคนที่ 3 เทศบาลเมืองนราธิวาส)

อีกหนึ่งกระบวนการการรับฟังความคิดเห็นของเทศบาลเมืองนราธิวาสนั้นจะขึ้นอยู่กับโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางเทศบาลได้ดำเนินการจัดขึ้นมาให้กับชุมชน ซึ่งประธานชุมชน คณะกรรมการชุมชนเป็นตัวแทนชุมชนที่ได้รับมอบหมายไปเข้าร่วมฟังการประชุมในการจะตกลงร่วมกันต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการสำรวจความคิดเห็น การทำประชาคม การจัดประชุม เป็นต้น เพื่อให้ได้ข้อสรุปในการหารือร่วมกับชุมชนที่จะจัดโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การจัดทำโครงการสร้างถนนก็จะต้องมีการสำรวจความคิดเห็น การทำประชาคม และการจัดประชุมภายในชุมชน เพื่อเปิด

พื้นที่ในการแสดงความคิดเห็นและเสนอแนะต่อโครงการนั้น ๆ ว่ามีความคิดเห็นหรือความพึงพอใจอย่างไร เนื่องจากการตัดสินใจของผู้บริหารที่จัดทำอะไรบางอย่างจะต้องมีการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนก่อนในการประกอบการตัดสินใจ เพื่อประเมินแนวทางและกระบวนการในการดำเนินงาน รวมถึงประเมินถึงความสามารถและศักยภาพของเทศบาลในการดำเนินการได้ด้วย

(3) เทศบาลตำบลหรือเสาะ

จากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายของเทศบาลตำบลหรือเสาะ โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญสำคัญได้มีความเห็นตรงกันว่า ในการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นจะต้องมีการรับฟังความคิดเห็น เพื่อเปิดพื้นที่ให้ประชาชนได้มีการสะท้อนความคิดเห็น ความต้องการ หรือการเสนอแนะร่วมกัน และนำไปการกำหนดนโยบายหรือทิศทางในการบริหารจัดการท้องถิ่นร่วมกัน โดยเบื้องต้นทางเทศบาลได้มีการรับฟังความคิดเห็นและนำมาข้อมูลจากประชาชนเพื่อมาจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น โดยจะมีการประชุมสภาประชาชนและมีการเชิญภาคีเครือข่ายมาร่วมพูดคุยในประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ ประธานชุมชน คณะกรรมการชุมชน กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน (อสม.) กลุ่มอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) และประชาชนที่มีความต้องการจะนำเสนอเรื่องราวและปัญหาของท้องถิ่น เพื่อให้ผู้บริหารของเทศบาลได้รับฟังความคิดเห็นที่ประชาชนละกลุ่มภาคีเครือข่ายได้สะท้อนออกมา

รวมถึงเทศบาลมีการลงพื้นที่ชุมชนของในการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนโดยตรง ไม่ว่าจะเป็นการลงพื้นที่เทศบาลสัญจร การลงพื้นที่พบปะประชาชนในโอกาสต่าง ๆ เช่น กิจกรรมวันสงกรานต์ กิจกรรมละศีลอดเดือนรอมฎอน กิจกรรมถือศีลกินเจ เป็นต้น เนื่องจากทุกครั้งที่เทศบาลได้มีการลงพื้นที่ก็จะมีประชาชนสัมพันธ์ช่องทางติดต่อของหน่วยงาน กอง และฝ่ายต่าง ๆ ของเทศบาลตำบลหรือเสาะที่รับผิดชอบตามภารกิจนั้น ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกให้พี่น้องประชาชนที่มีความต้องการจะร้องเรียนปัญหาที่สามารถที่จะติดต่อไปยังหน่วยงานของเทศบาลที่รับผิดชอบภารกิจนั้น ๆ ได้เลย เช่น การร้องเรียนคุระบายน้ำอุดตันก็สามารถโทรติดต่อไปยังกองช่างของเทศบาลได้โดยตรง

“อย่างในโซเชียลก็ถือเป็นอีกหนึ่งช่องทางของการรับความคิดเห็นเช่นเดียวกัน ส่วนใหญ่ก็จะได้เสียงตอบรับจากในโซเชียลในการแสดงความคิดเห็น”

(รักษาการปลัดเทศบาลตำบลหรือเสาะ)

“จะมีการแสดงความคิดเห็นผ่านประธานหรือคณะกรรมการอย่างเดียว เหมือนประธานทำหน้าที่ทุกอย่างในชุมชน”

(ผู้นำชุมชนวัดราษฎร์ฯ เทศบาลตำบลเรือเสาะ)

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บนเครือข่ายสังคมออนไลน์ก็ถือเป็นอีกหนึ่งช่องทางในการรับความคิดเห็นของเทศบาลเช่นเดียวกัน กล่าวคือ ปัจจุบันมีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการสื่อสารมากยิ่งขึ้น ทำให้ตัวเลือกของช่องทางในการสื่อสารระหว่างเทศบาลกับประชาชนมีเพิ่มมากขึ้น ได้แก่ เฟซบุ๊กเทศบาล เว็บไซต์เทศบาล ไลน์เทศบาล เป็นต้น ซึ่งส่วนใหญ่ก็จะได้เสียงตอบรับผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ในการแสดงความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารจัดการของเทศบาลในเรื่องต่าง ๆ เช่น เทศบาลได้มีการลงประมวลผลลัพธ์ภาพกิจกรรมกีฬาท้องถิ่นบนเฟซบุ๊กเทศบาล ประชาชนก็จะมีการมาแสดงความคิดเห็นและเสนอแนะต่อภาพรวมของกิจกรรมเพื่อให้เทศบาลมีการพัฒนาในการจัดครั้งต่อไป

อย่างไรก็ตาม บทบาทในการแสดงความคิดเห็นของประชาชนก็ไม่ได้มีมากนัก เพราะส่วนใหญ่ตัวแทนประชาชน ได้แก่ ประธานชุมชน คณะกรรมการชุมชน และสมาชิกเทศบาลจะทำหน้าที่หลักในการเป็นตัวแทนสะท้อนเสียงประชาชน เช่น เวลามีการประชุมสภาเพื่อพิจารณาปัญหาและความเดือดร้อนของประชาชนในท้องถิ่น ตัวแทนประชาชนเหล่านี้ก็จะมีการนำเสนอประเด็นและเรื่องราวต่าง ๆ ของท้องถิ่นต่อผู้บริหารเทศบาลได้รับฟัง เพื่อนำเสนอทิศทางการบริหารจัดการท้องถิ่นจากการให้ข้อมูลผ่านตัวแทนประชาชน ในทางกลับกันประชาชนเองก็ไม่ค่อยให้ความร่วมมือในการแสดงความคิดเห็นมากนัก เนื่องจากข้อจำกัดของการมีส่วนร่วมของประชาชน ไม่ว่าจะเป็นแรงจูงใจในการเข้ามามีส่วนร่วม เวลาและภาระหน้าที่การงานของประชาชนที่ต้องให้ความสำคัญ กล่าวคือ การให้ความร่วมมือในมีส่วนร่วมของประชาชนจะขึ้นอยู่กับส่วนได้ส่วนเสียของประชาชนด้วย

4.3.3 การเข้ามามีบทบาท

(1) เทศบาลนครยะลา

จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายของเทศบาลนครยะลา โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญสำคัญได้กล่าวถึงการเข้ามามีบทบาทไว้ว่า เป็นกระบวนการหนึ่งที่จะทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานร่วมกันระหว่างเทศบาลกับประชาชน ซึ่งส่วนใหญ่ประชาชนจะเข้ามามีบทบาทในการดำเนินงานร่วมกับเทศบาลผ่านโครงการและกิจกรรมที่เทศบาลได้จัดขึ้นมา โดยการเปิดพื้นที่การมี

ส่วนร่วมในการเสนอแนะ การตัดสินใจ และการระบุประเด็นต่าง ๆ เพื่อสร้างความไว้วางใจต่อประชาชนและการนำข้อมูลจากประชาชนไปพิจารณาเป็นแนวทางในการบริหารงานจัดการท้องถิ่น

“เรามองว่าในทุกโครงการและกิจกรรมไม่สามารถดำเนินการได้โดยเจ้าหน้าที่เทศบาลเพียงอย่างเดียว หากต้องมีภาคประชาชนมาสนับสนุนในการมีส่วนร่วมในทุกโครงการและกิจกรรมที่จัดขึ้นมา”

(ประธานสภาเทศบาลนครยะลา)

โดยการมีส่วนร่วมในระดับการเข้ามามีบทบาทของประชาชนจะมีส่วนร่วมผ่านการจัดเป็นโครงการและกิจกรรม ซึ่งสิ่งใดที่เทศบาลได้ดำเนินการแล้วจะส่งผลกระทบต่อชุมชนก็จะเปิดให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วม โดยการเรียกประชุมผ่านกองสวัสดิการของเทศบาลนครยะลาเป็นตัวประสานและขึ้นอยู่กับโครงการและกิจกรรมนั้น ๆ เป็นของสำนักหรือกองที่เป็นผู้รับผิดชอบ ซึ่งทุกกระบวนการก็จะมีการดึงประชาชนเข้ามามีบทบาทในการบริหารจัดการท้องถิ่นแทบทั้งสิ้น เช่น กลุ่มเยาวชนของเทศบาลมีการจัดโครงการและกิจกรรมค่ายเยาวชนสำนึกรักษ์ท้องถิ่น กล่าวคือ เป็นการปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนในพื้นที่ที่มีความตระหนักและมีความรักท้องถิ่นของตนเอง เพื่อสร้างค่านิยมร่วมของความเป็นเจ้าของอำนาจท้องถิ่นที่แท้จริง โดยเทศบาลพยายามส่งเสริมในการเปิดพื้นที่ให้ประชาชนได้ออกมาแสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ให้ได้มากที่สุด

อีกทั้ง การจัดโครงการและกิจกรรมในลักษณะของส่งเสริมสุขภาพคนในชุมชน เช่น การจัดกิจกรรมงานวิ่งยะลามาเราทอน ซึ่งเป็นการเข้ามามีบทบาทระหว่างเทศบาลนครยะลากับประชาชนได้เป็นอย่างดี เนื่องจากเป็นโครงการที่เปิดกว้างให้กับคนภายนอกพื้นที่ได้มาร่วมกิจกรรมเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจภายในพื้นที่ โดยการบริหารจัดการมีการกระจายบทบาทสู่ชุมชนในการสนับสนุนจากชุมชนต่าง ๆ ในเรื่องสวัสดิการภายในงาน เช่น การบริการน้ำดื่มให้กับผู้เข้าร่วมกิจกรรมงานวิ่งยะลามาเราทอน การจัดการความสะดวกของเส้นทางวิ่งที่ผ่านไปยังชุมชนต่าง ๆ ตลอดจนการออกมายืนต้อนรับและให้กำลังใจแก่ผู้ที่มาวิ่งผ่านตามเส้นทางในชุมชนต่าง ๆ ถือเป็นกาเกิดพลังชุมชนในการสร้างบทบาทการมีส่วนร่วมร่วมกันของคนในท้องถิ่น

“ส่วนมากบทบาทจะผ่านประธานชุมชนในการเข้าไปร่วมกับทางเทศบาล เพื่อตัดสินใจการบริหารงานของเทศบาล”

(ประชาชนคนที่ 2 เทศบาลนครยะลา)

การเข้ามามีบทบาทการบริหารจัดการท้องถิ่นในระดับใหญ่ ๆ เทศบาลก็จะมีการมอบหมายบทบาทและหน้าที่ให้กับตัวแทนประชาชนเป็นหลัก ได้แก่ ประธานชุมชน คณะกรรมการชุมชน รวมไปถึงกลุ่มกิจกรรมที่มีบทบาทในชุมชน เช่น ช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 เทศบาลได้มีการณรงค์ให้ประชาชนในพื้นที่เขตรับผิดชอบของมีการฉีดวัคซีนป้องกันโรคโควิด 19 โดยได้มีการมอบบทบาทและหน้าที่แก่กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน (อสม.) และตัวแทนภาคประชาชนเข้ามาช่วยในการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนร่วมออกมารับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคโควิด 19

นอกจากนี้ ในการตั้งงบประมาณเพื่อผ่านโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ จะมีตัวแทนประชาชนเข้าไปร่วมเป็นคณะกรรมการ เช่น งบประมาณการสร้างอาคารแพทย์แผนไทย 8,000,000 บาท ประชาชนก็จะเข้าไปร่วมตรวจสอบว่ามีความคุ้มค่าหรือไม่ จะเกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชนหรือไม่ และเหมาะสมหรือเห็นควรที่จะสร้างหรือไม่ โดยจะมีการยกมือเพื่อรับรองสิทธิ์ว่าให้โครงการดังกล่าวผ่านหรือไม่ผ่าน เป็นรูปแบบการจัดการทำประชาพิจารณ์หรือประชาคมรูปแบบหนึ่ง ถ้าหากผลการพิจารณาไม่ผ่านทางเทศบาลก็จะมีให้นำโครงการดังกล่าวไปปรับแก้เพื่อตอบสนองผลประโยชน์ของประชาชนได้ตรงจุดต่อไป

(2) เทศบาลเมืองนราธิวาส

การเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายของเทศบาลเมืองนราธิวาส โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้สะท้อนความเห็นในทางตรงกันว่า การเข้ามามีบทบาทของประชาชนส่วนใหญ่จะมีการดำเนินการผ่านตัวแทนประชาชนในการบริหารจัดการท้องถิ่น เนื่องด้วยข้อจำกัดในเรื่องของเวลาว่างและการทำงานของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองนราธิวาสที่มีภาระหน้าที่แตกต่างกัน จึงทำให้บทบาทการมีส่วนร่วมส่วนใหญ่จะผ่านประธานชุมชน คณะกรรมการชุมชน และกลุ่มกิจกรรมในมอบหมายเป็นตัวแทนในการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมนั้น ๆ ที่ทางเทศบาลได้จัดขึ้นมา

โดยประธานชุมชนและคณะกรรมการชุมชนจะเข้ามามีบทบาทในการดำเนินงานร่วมกับเทศบาลผ่านโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้จัดขึ้นมา โดยการเปิดพื้นที่การมีส่วนร่วมในการเสนอแนะ การตัดสินใจ และการระบุประเด็นต่าง ๆ เพื่อสะท้อนความคิดเห็นจากประชาชนไปพิจารณาเป็นแนวทางในการบริหารงานจัดการท้องถิ่นสู่การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นต่อไป เช่น การสนับสนุนงบประมาณแก่กลุ่มกิจกรรมในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มสตรี กลุ่มอาชีพและกลุ่มผู้สูงอายุ เพื่อเพิ่มแรงจูงใจในการมีส่วนร่วมและสร้างศักยภาพในการดำเนินการของกลุ่มกิจกรรมให้มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น

“เราจะเน้นตามระเบียบราชการที่เกี่ยวข้องกับบทบาทการมีส่วนร่วมอยู่แล้ว ก่อนที่ออกมาเป็นแต่ละโครงการก็จะมีการประชุมร่วมกันถึงแนวทางของการจัดโครงการ โครงการจะจบหนึ่งโครงการจะมีการพูดคุยกับประชาชนเพื่อได้ข้อสรุปการดำเนินงาน”

(ปลัดเทศบาลเมืองนราธิวาส)

“บทบาทก็จะไปอยู่ที่ประธานชุมชน นอกจากนั้นก็จะมีตัวแทนกลุ่มต่าง ๆ ของเทศบาลที่อยู่ในชุมชน เช่น กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน (อสม.) สมาชิกเทศบาลในเขตพื้นที่รับผิดชอบเพื่อการดำเนินบทบาทกับประชาชน”

(ประชาชนคนที่ 4 เทศบาลเมืองนราธิวาส)

นอกจากบทบาทของประธานชุมชนและคณะกรรมการในการมีส่วนร่วมดำเนินการในโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ แล้ว เทศบาลยังได้มีการกระจายบทบาทแก่กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน (อสม.) สมาชิกเทศบาลในเขตพื้นที่รับผิดชอบเพื่อการดำเนินบทบาทกับประชาชน เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของกลไกการดำเนินงานของเทศบาลให้มีความสะดวกมากขึ้น เช่น การทำการสำรวจข้อมูลชุมชน ไม่ว่าจะเป็นพื้นที่ชุมชน อาคารบ้านเรือนของชุมชน ครั้วเรือนและประชากรในชุมชน เป็นต้น เพื่อเป็นฐานข้อมูลของเทศบาลในการบริหารจัดการท้องถิ่นได้อย่างครอบคลุมมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้บทบาทของสมาชิกเทศบาลกับประธานชุมชนดูเหมือนจะมีความทับซ้อนกัน แต่ความเป็นจริงก็จะทำงานในลักษณะที่แตกต่างกัน อย่างประธานชุมชนจะเป็นผู้นำดูแลและรับผิดชอบที่เกี่ยวกับชุมชนทั้งลักษณะที่เป็นทางการและไม่ทางการ แต่สมาชิกเทศบาลส่วนใหญ่จะเป็นการทำงานในลักษณะที่เป็นทางการเท่านั้น เช่น การเป็นตัวแทนในการสะท้อนเสียงประชาชนในการประชุมสภาเทศบาล การนำเสนอข้อมูลชุมชน ความต้องการและปัญหาของประชาชน เพื่อให้ผู้บริหารเทศบาลนำไปพิจารณาเป็นแนวทางปรับปรุงการบริหารจัดการท้องถิ่นและการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง

(3) เทศบาลตำบลรีโอเสาะ

จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายของเทศบาลตำบลรีโอเสาะ ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญสำคัญได้มีมุมมองเกี่ยวกับการเข้ามามีบทบาทไว้ว่า เป็นการมีส่วนร่วมในลักษณะของการเปิดพื้นที่ให้ทุกภาคส่วนได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของโครงการหรือกิจกรรมที่เทศบาลได้จัดขึ้นมา อีกทั้ง

ประชาชนที่เข้ามามีบทบาทจะต้องมีความรู้สึกร่วมที่ดีในการดำเนินการในแต่ละส่วนของโครงการหรือกิจกรรมนั้น ๆ

“จะผ่านบทบาทของประธานและคณะกรรมการชุมชน ไม่ว่าจะดำเนินงานกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ คณะกรรมการชุมชนก็จะมาร่วมในการพิจารณาหรือเสนอเรื่องราวต่าง ๆ ในการบริหารจัดการกิจกรรมนั้น ๆ”

(สมาชิกเทศบาลตำบลเรือเสาะ)

สำหรับการเข้ามามีบทบาทในการมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านประธานชุมชนและคณะกรรมการชุมชน ซึ่งมีหน้าที่ในการรับฟังความคิดเห็น ความต้องการของประชาชน รวมถึงปัญหาที่เกิดขึ้นภายในชุมชน เพื่อเป็นกระบอกเสียงของประชาชนและเป็นกลไกในการสื่อสารระหว่างเทศบาลกับประชาชนในการดำเนินการร่วมกัน ไม่ว่าจะสิ่งที่ประชาชนต้องการให้เทศบาลดำเนินการให้กับชุมชน เช่น โครงสร้างพื้นฐาน ระบบสาธารณูปโภค รวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ชุมชน เป็นต้น หรือสิ่งที่ทางเทศบาลจะดำเนินการที่ส่งผลต่อประชาชน เช่น การจัดทำโครงการหรือกิจกรรมการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร การขอความร่วมมือจากประชาชน เป็นต้น ประธานชุมชนและคณะกรรมการชุมชนก็จะมามีบทบาทในการเป็นตัวแทนรับฟังเรื่องราวต่าง ๆ จากประชาชนเพื่อไปสะท้อนความคิดเห็น ความต้องการและปัญหาของชุมชนไปยังผู้บริหารเทศบาลรับทราบ รวมถึงการนำข้อมูลข่าวสารจากทางเทศบาลที่ส่งผลต่อสิทธิประโยชน์ของประชาชนลงไปกระจายข่าวให้กับชุมชนได้รับทราบต่อไป

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คณะผู้บริหารเทศบาล สมาชิกเทศบาล ประธานชุมชนและคณะกรรมการชุมชน จะมีบทบาทสำคัญในการลงพื้นที่ไปยังชุมชนเพื่อรับฟังปัญหาและความต้องการของประชาชนที่อย่างใกล้ชิด เช่น การลงพื้นที่เทศบาลสัญจร โดยมีการสัญจรลงชุมชนทั้ง 21 ชุมชนหรือบางชุมชนที่อยู่ใกล้กันก็จะมาจัดรวมกันและจะมีการสัญจรไปยังชุมชนต่าง ๆ ในเขตเทศบาล เพื่อเข้าไปรับฟังข้อมูลและไปเห็นปัญหาแนวทางในการดำเนินการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน รวมถึงการลงพื้นที่พบปะประชาชน โดยการลงพื้นที่ตามชุมชนและสถานที่สำคัญในโอกาสต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นมัสยิด วัดหรือตลาดชุมชน เพื่อเข้าไปสังเกตการณ์การดำเนินชีวิตของประชาชนและรับฟังเรื่องราวที่ประชาชนต้องการนำเสนอหรือร้องเรียนโดยตรงมายังเทศบาล ซึ่งวิธีการนี้จะสามารถทำให้เทศบาลเข้าไปรับฟังและมองเห็นปัญหาของชุมชนได้อย่างแท้จริง จึงถือเป็นหนึ่งใน

บทบาทสำคัญที่ประชาชนจะมีส่วนร่วมในการสะท้อนและขับเคลื่อนท้องถิ่นเพื่อให้เกิดการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาไปในทางที่ดียิ่งขึ้น

“การจัดกิจกรรมในทุกกิจกรรมของเทศบาลประชาชนก็จะเข้าไปมีบทบาทในการสร้างสรรค์ ทั้งประชาชนไทยพุทธ ไทยมุสลิมก็จะเข้ามาช่วยเหลือเอื้อกูลกัน”

(ประชาชนคนที่ 1 เทศบาลตำบลเรือเสาะ)

ในขณะเดียวกัน โครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางเทศบาลได้จัดขึ้นมานั้น ประชาชนก็จะเข้ามามีบทบาทในการดำเนินการ รวมถึงได้รับผลประโยชน์จากโครงการและกิจกรรมนั้น ๆ ด้วย โดยทางเทศบาลมีการจัดโครงการและกิจกรรมเพื่อตอบสนองประโยชน์ที่จะเกิดต่อประชาชนที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นโครงการและกิจกรรมส่งเสริมกีฬาจะมีการเจาะกลุ่มเป้าหมายไปที่กลุ่มเด็กและเยาวชนที่มีความสนใจและมีความสามารถด้านกีฬา โครงการและกิจกรรมส่งเสริมอาชีพก็มีการเจาะกลุ่มเป้าหมายที่กลุ่มสตรีและประชาชนที่มีความสนใจเพื่อเข้ามามีบทบาทในการดำเนินงาน ซึ่งการทำจัดโครงการและกิจกรรมแต่ละอย่างจะเป็นการจัดขึ้นตามกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ เพื่อดึงกลุ่มดังกล่าวให้เข้ามามีบทบาทในการมีส่วนร่วมผ่านโครงการและกิจกรรมที่ทางเทศบาลได้จัดขึ้นมา

อีกทั้งโครงการและกิจกรรมประเพณีและวัฒนธรรมเป็นการผลักดันให้ทุกภาคส่วนได้เข้ามามีบทบาทให้เกิดการมีส่วนร่วมในท้องถิ่นอย่างเห็นได้ชัด เช่น วันตรุษจีนก็จะเจาะเป้าหมายไปที่กลุ่มคนไทยเชื้อสายจีน วันฮารีรายอก็จะเจาะเป้าหมายไปที่กลุ่มคนไทยมุสลิม วันสารทเดือนสิบหรือสงกรานต์ก็จะเจาะเป้าหมายไปที่กลุ่มคนไทยพุทธ รวมไปถึงโครงการและกิจกรรมภาคีเครือข่ายพหุวัฒนธรรมในพื้นที่ที่จะมีการบูรณาการพหุวัฒนธรรมทั้งไทยพุทธ ไทยมุสลิม ไทยเชื้อสายจีนและไทยเชื้อสายปากีสถาน โดยจะมีการดำเนินการจัดกิจกรรมในแต่ละวัฒนธรรมร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมการแสดง วัฒนธรรมอาหาร วัฒนธรรมและวิถีชีวิต ซึ่งจะเป็นบูรณาการโดยใช้การมีส่วนร่วมของแต่ละวัฒนธรรมเข้ามามีบทบาทในการสร้างสัมคมที่เข้าใจและให้เกียรติและเคารพในแก่นแท้ของการอยู่ร่วมกันในแต่ละวัฒนธรรม โดยทางเทศบาลจะมีการเปิดโอกาสให้ตัวแทนประชาชนกลุ่มผู้นำศาสนาและภาคีเครือข่ายอื่น ๆ ในการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอแนะและหาวิธีแนวทางจัดการกิจกรรมในแต่ละครั้งให้ดียิ่งขึ้น

4.3.4 การสร้างความร่วมมือ

(1) เทศบาลนครยะลา

การสร้างความร่วมมือถือเป็นกระบวนการที่สำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยการให้สัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายเทศบาลนครยะลา ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่า การสร้างความร่วมมือเป็นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินการกิจกรรมบางอย่างในลักษณะของการรวมกลุ่มเพื่อการบรรลุผลตามเป้าประสงค์ของกลุ่มนั้น ๆ โดยจะเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในเชิงสาธารณะในทุกกระบวนการ ไม่ว่าจะเป็นการตัดสินใจ การดำเนินการ รวมไปถึงการได้รับประโยชน์จะกิจกรรมที่ได้ร่วมมือกัน

สำหรับเทศบาลนครยะลานั้นมีการบริหารจัดการในการสร้างความไว้วางใจกับประชาชน กล่าวคือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการจะเป็นการสร้างเชื่อมั่นและความไว้วางใจให้กับประชาชน ถ้าหากประชาชนมีความไว้วางใจต่อองค์ปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ๆ ความร่วมมือในลักษณะต่าง ๆ ก็จะเกิดขึ้นมา การเปิดพื้นที่ให้ประชาชนได้เข้ามาทำความเข้าใจและทำความรู้จักเทศบาลนั้น จึงเป็นโอกาสการสร้างความร่วมมือระหว่างเทศบาลกับประชาชนสู่การพัฒนาท้องถิ่นร่วมกัน

“มีสภาเด็กและเยาวชน ชมรมกีฬาต่าง ๆ กลุ่มอาชีพ กลุ่มสตรี ชมรมผู้สูงอายุ เป็นต้น มีทุกกลุ่มกิจกรรมในการสร้างความร่วมมือแก่ประชาชนในการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท้องถิ่นของตนเองตามความสนใจในกลุ่มต่าง ๆ”

(ประธานสภาเทศบาลนครยะลา)

“ชุมชนมีส่วนร่วมตลอดในการทำกิจกรรมทุกอย่าง ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มสตรี กลุ่มอาชีพ กลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ ก็จะมีการสร้างความร่วมมือในการบริหารจัดการท้องถิ่นร่วมกัน”

(ผู้นำชุมชนฝั่งเมือง 4 เทศบาลนครยะลา)

ปัจจุบันมีการจัดตั้งชมรมหรือกลุ่มกิจกรรมในการการสร้างความร่วมมือและการปฏิบัติร่วมกันในโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ของกลุ่มกิจกรรมนั้น ๆ ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน (อสม.) กลุ่มอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) กลุ่มสตรี กลุ่มอาชีพ กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มเด็กและเยาวชน และกลุ่มกีฬาต่าง ๆ โดยจะมีการรวมกลุ่มจัดกิจกรรมตามความสนใจ เช่น กลุ่มสตรีจะมีการขับเคลื่อนในการดูแลเรื่องเด็กด้อยโอกาส ผู้ป่วยติดเตียง ผู้

เพราะบาง ผู้สูงอายุ เป็นต้น โดยจะทำงานร่วมกับกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน (อสม.) จะมีบทบาททำหน้าที่ในการดูแลประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นผู้ป่วยติดเตียงที่มีปัญหาเรื่องการรักษาพยาบาล ผู้ยากไร้ที่มีรายได้น้อยและผู้ที่ได้รับผลกระทบต่าง ๆ กลุ่มเหล่านี้ก็จะทำการประสานไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของเทศบาลเพื่อให้ลงมาช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในชุมชน

รวมถึงการสร้างความร่วมมือผ่านการเป็นคณะกรรมการชุมชนในการบริหารจัดการชุมชนของตนเอง ซึ่งเป็นการมีส่วนร่วมโดยให้กลุ่มประชาชนหรือผู้แทนประชาชนได้มีส่วนร่วมร่วมกับเทศบาลในทุกขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรมบางอย่าง ไม่ว่าจะเป็นการตัดสินใจ การดำเนินกิจกรรมและการรับผลประโยชน์ เช่น เทศบาลมีการให้งบประมาณในการจัดทำสนามกีฬาชุมชน โดยทางเทศบาลไม่สามารถดำเนินการเพียงฝ่ายเดียว หากต้องมีการให้จัดตั้งคณะกรรมการชุมชนเพื่อตรวจสอบการดำเนินงานของเทศบาล รวมไปถึงการเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท้องถิ่นร่วมกัน

(2) เทศบาลเมืองนราธิวาส

จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายของเทศบาลเมืองนราธิวาส ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญสำคัญได้กล่าวเกี่ยวกับการสร้างความร่วมมือไว้ว่า เป็นกระบวนการหนึ่งในบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีการเปิดพื้นที่ให้ประชาชนเข้ามาทำโครงการหรือกิจกรรมที่เป็นการร่วมมือระหว่างประชาชนกับเทศบาล รวมถึงการสร้างการตระหนักรู้ของท้องถิ่นในการเข้ามามีส่วนร่วมในลักษณะของการสร้างความร่วมมือผ่านการจัดทำโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ

“การสร้างความร่วมมือในลักษณะของกลุ่มตามความสนใจต่าง ๆ มีการจัดตั้งกลุ่มหรือชมรม เช่น ชมรมกีฬา ชมรมออกกำลังกาย กลุ่มสตรี กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มเด็กและเยาวชน เป็นต้น”

(สมาชิกเทศบาลเมืองนราธิวาส)

กระบวนการการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วม นั้น ไม่เพียงแต่เป็นการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การรับฟังความคิดเห็น การเข้ามามีบทบาท แต่จะต้องเป็นการสร้างความร่วมมือในการดำเนินงานจริงกับเทศบาล ซึ่งเป็นกระบวนการหนึ่งในการดำเนินงานในโครงการและกิจกรรม

ต่าง ๆ ที่เทศบาลได้จัดทำขึ้นมาร่วมกัน โดยเทศบาลได้เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการสร้างความร่วมมือที่สำคัญหลายช่องทาง ได้แก่ กลุ่มสตรี กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มเด็กและเยาวชน และกลุ่มกีฬาต่าง ๆ รวมถึงกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน (อสม.) กลุ่มอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) ซึ่งเป็นการสร้างความร่วมมือในลักษณะของการบูรณาการในการดำเนินโครงการและกิจกรรมตามความสนใจของกลุ่มต่าง ๆ โดยการรวมกลุ่มจะมีการขับเคลื่อนกิจกรรมร่วมกันตามวัตถุประสงค์ของกลุ่มนั้น ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของกลุ่มและเป็นประโยชน์ให้กับชุมชนร่วมกัน เช่น การดำเนินกิจกรรมของกลุ่มสตรีและกลุ่มอาชีพ ซึ่งมีบทบาทเกี่ยวกับการส่งเสริมอาชีพ และศักยภาพของสตรีในชุมชน โดยจะมีการอบรมและการเรียนรู้ในการประกอบอาชีพชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการทำขนมและอาหาร การทำสบู่และน่ายาล้างจาน รวมถึงการทำผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เพื่อใช้สอยในการดำรงชีพและเกิดประโยชน์แก่ครัวเรือนในชุมชน

“ส่วนใหญ่ก็จะเป็นในเรื่องของการจัดทำกิจกรรมที่ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในลักษณะของความร่วมมือร่วมใจในการทำ”

(ประชาชนคนที่ 2 เทศบาลเมืองนราธิวาส)

รวมถึงการสร้างความร่วมมือในการสนับสนุนและช่วยเหลือประชาชนในชุมชนร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นการสังเกตการณ์และการสอดส่องดูแลคุณภาพความเป็นอยู่ของคนในชุมชน เช่น กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน (อสม.) จะมีหน้าที่หลักในการบริการด้านสาธารณสุขแก่ประชาชนในชุมชน โดยการออกไปเยี่ยมเยียนบ้านของผู้ที่ได้รับผลกระทบและประสบปัญหา ไม่ว่าจะเป็นการดูแลผู้สูงอายุ ผู้พิการและสตรีตั้งครรภ์ในเขตพื้นที่ชุมชนที่รับผิดชอบ รวมถึงการกระจายข้อมูลข่าวสารและการให้ความรู้แก่ประชาชนในการดูแลด้านสุขภาพให้ถูกต้องตามหลักทางการแพทย์ เพื่อให้ประชาชนในชุมชนมีสุขภาพที่ดีร่วมกัน นอกจากนี้ กลุ่มอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) จะมีหน้าที่หลักในการเฝ้าระวังและดูแลความสงบเรียบร้อยในชุมชน โดยจะมีการจัดตั้งเวรในการเฝ้าดูแลความปลอดภัยของชุมชนในช่วงยามค่ำคืน อีกทั้งเมื่อมีกิจกรรมที่ต้องใช้แรงงานยังเป็นหน่วยในการสนับสนุนในด้านการระดมกำลังคนอีกด้วย

อย่างไรก็ตาม การจัดทำกิจกรรมในการระดมประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในลักษณะของการสร้างความร่วมมือยังมีข้อจำกัดบางอย่างที่ กล่าวคือ ประชาชนในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองนราธิวาสมีเวลาการทำงานไม่ตรงกัน รวมถึงภาระหน้าที่ในการรับผิดชอบที่แตกต่างกันทำให้ไม่สะดวกต่อการออกมาร่วมกิจกรรมในบางกิจกรรม โดยการระดมประชาชนออกมาร่วมกิจกรรมและ

การร่วมมือในการดำเนินโครงการและกิจกรรมร่วมกันนั้น จึงยังเป็นข้อจำกัดในการสร้างความร่วมมือของประชาชนในการบริหารจัดการท้องถิ่นให้มีความต่อเนื่องอย่างมีประสิทธิภาพได้

(3) เทศบาลตำบลหรือเสาะ

สำหรับกระบวนการการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมของเทศบาลตำบลหรือเสาะ โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้อธิบายไว้ว่า การสร้างความร่วมมือนั้นเป็นหนึ่งในกระบวนการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในทุกภาคส่วน โดยการสร้างความร่วมมือใหญ่จะเป็นในลักษณะการรวมกลุ่มของชุมชนในการเข้าร่วมในโครงการและกิจกรรมที่ทางเทศบาลได้จัดทำขึ้นมาให้กับชุมชน จึงมองว่าการสร้างความร่วมมือให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยต้องมีการเปิดโอกาสในการให้ประชาชนได้เข้าถึงและใกล้ชิดกับเทศบาลมากยิ่งขึ้น เพื่อสร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้นในพื้นที่และนำไปสู่การสร้างร่วมมือในการพัฒนาท้องถิ่นร่วมกัน

โดยการสร้างความร่วมมือส่วนใหญ่จะเป็นลักษณะของการทำจิตอาสาในการช่วยเหลือหรือสนับสนุนชุมชนด้วยกันเอง ซึ่งเทศบาลจะมีการประสานไปยังประธานชุมชน คณะกรรมการชุมชนและสมาชิกเทศบาลในการเชิญชวนประชาชนที่มีความสนใจจะมาเข้าร่วมทำโครงการและกิจกรรมจิตอาสาไปกับเทศบาลร่วมกัน เพื่อต่อยอดในการบูรณาการกิจกรรมจิตอาสาในเขตชุมชนต่าง ๆ เช่น การลงไปพัฒนาชุมชน ปรับปรุงบ้านคนยากไร้ เป็นการบูรณาการให้ชาวบ้านเกิดความร่วมมือกันในการช่วยเหลือกันในชุมชนด้วยกัน รวมถึงยามเกิดภัยพิบัติในชุมชน ไม่ว่าจะ อุทกภัย วาตภัยหรืออัคคีภัยในเขตชุมชนต่าง ๆ ทางเทศบาลก็จะขอความอนุเคราะห์ไปยังภาคีเครือข่าย ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐ เช่น อำเภอหรือเสาะ สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใกล้เคียงในการเข้ามาระดมทรัพยากรในการแก้ปัญหา รวมถึงหน่วยงานเอกชน เช่น กลุ่มบริษัท กลุ่มห้างร้าน และกลุ่มเอกชนที่ต้องการสมทบทุนในการช่วยเหลือชุมชนต่าง ๆ ตลอดจนทางเทศบาลก็การสนับสนุนในการสนับสนุนเรื่องอุปโภคบริโภค เช่น การแจกน้ำดื่ม กาแจกอาหารแห้ง การแจกข้าวสารไปยังชาวบ้านผู้ประสบภัยต่าง ๆ

“จะเน้นให้ชุมชนมีการบริหารจัดการตนเอง เทศบาลเพียงแค่ให้การสนับสนุนงบประมาณและการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ รวมถึงจัดแนวทางในการกำกับดูแลในการจัดการชุมชน ส่วนใหญ่ทุกโครงการของเทศบาลจะให้ประชาชนเข้ามาส่วนอยู่แล้ว”

(นักวิเคราะห์นโยบายและแผนฯ)

“ก็มีกิจกรรมของกลุ่มชมรมหลาย ๆ กลุ่ม เช่น ชมรมแอโรบิค ชมรมผู้ประกอบการ ชมรมผู้สูงอายุ ขึ้นอยู่กับทางเทศบาลในการสนับสนุนและอำนวยความสะดวกของกลุ่มนั้น ๆ มากน้อยแค่ไหน ซึ่งจะขึ้นอยู่กับงบประมาณของเทศบาลในการจัดสรรแก่ชุมชนอีกด้วย”

(ผู้นำชุมชนวัดราษฎร์ฯ เทศบาลตำบลเรือเสาะ)

นอกจากนี้ การสร้างความร่วมมือยังปรากฏในรูปแบบของการรวมกลุ่มของประชาชนด้วยกันเองในการดำเนินโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ที่ตอบสนองความต้องการและประโยชน์ของกลุ่มนั้น ๆ ในชุมชน ได้แก่ ชมรมแอโรบิค ชมรมผู้ประกอบการ ชมรมผู้สูงอายุ กลุ่มสตรี กลุ่มเด็กและเยาวชน และกลุ่มกีฬาต่าง ๆ รวมถึงกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน (อสม.) ที่ทำหน้าที่สนับสนุนและดูแลด้านสาธารณสุขให้กับประชาชนในชุมชน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับทางเทศบาลในการสนับสนุนและอำนวยความสะดวกต่อกลุ่มนั้น ๆ มากน้อยแค่ไหน โดยการจัดสรรงบประมาณของเทศบาลเป็นหนึ่งในปัจจัยในการขับเคลื่อนของกลุ่มต่าง ๆ ให้บรรลุผลสำเร็จอีกด้วย เช่น กลุ่มของกีฬา เทศบาลจะมีการจัดกีฬาสัมพันธ์ประจำปีโดยให้แต่ละชุมชนนำเด็กและเยาวชนที่สนใจเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชนไปเข้าร่วมการกีฬาต่าง ๆ รวมถึงกลุ่มอาชีพ ชุมชนจะได้รับงบประมาณจากการจัดสรรของเทศบาลเพื่อรวมกลุ่มจัดกิจกรรมส่งเสริมอาชีพ โดยมีการทำดอกไม้จันทน์เพื่อนำไปประกอบในพิธีทางศาสนาพุทธ มีการทำขนมเคลือบโอวัลตินเพื่อนำไปต่อยอดในการประกอบอาชีพของตนเอง และกิจกรรมต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับปีงบประมาณนั้น ๆ

4.3.5 การเสริมอำนาจแก่ประชาชน

(1) เทศบาลนครยะลา

จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายของเทศบาลนครยะลา ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญสำคัญได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเสริมอำนาจแก่ประชาชนไว้ว่า เป็นกระบวนการการมีส่วนร่วมที่ให้บทบาทแก่ประชาชนในการขับเคลื่อนการดำเนินโครงการและกิจกรรมภายในท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการบรรลุเป้าหมายร่วมกันอันนำไปสู่การสร้างผลประโยชน์แก่สังคมโดยรวม

“เราต้องการ Empower ให้ชุมชนเป็นเจ้าของอำนาจที่แท้จริง เทศบาลมีหน้าที่ Facilitate ให้กับชุมชน”

(นายกเทศมนตรีเทศบาลนครยะลา)

การเสริมอำนาจแก่ประชาชนถือเป็นกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการท้องถิ่นชั้นสูงสุด โดยเทศบาลนครยะลาที่มีความพยายามที่จะยกระดับการกระจายอำนาจสู่ชุมชนให้ได้มากที่สุด กล่าวคือ การสร้างพลังแห่งการขับเคลื่อนชุมชนเพื่อให้ประชาชนมีจิตสำนึกในการบริหารจัดการชุมชนของตนเอง การสร้างการตระหนักรู้ในการเป็นเจ้าของอำนาจที่แท้จริง โดยเทศบาลนครยะลามีหน้าที่หลักในการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้กับชุมชนเท่านั้น เพราะฉะนั้นการสร้างวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมผ่านการกระจายอำนาจของเทศบาลเพื่อส่งต่ออำนาจเหล่านี้ให้กับประชาชน ไม่ว่าจะเป็น ประชามติชุมชน คณะกรรมการชุมชนที่เกี่ยวกับแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาล การจัดซื้อและการจัดจ้างของเทศบาล ตลอดจนการประเมินและตรวจสอบในโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ที่เทศบาลได้ดำเนินการและให้ตัวแทนของประชาชนดังกล่าวได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบผลการดำเนินงาน

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การกระทำของเทศบาลที่กฎหมายได้กำหนดไว้ว่าจะต้องผ่านความเห็นชอบจากประชาชน ไม่ว่าจะเป็นการจัดทำโครงการหรือกิจกรรมของท้องถิ่นก็จะมีเปิดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจและเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินงานนั้น ๆ โดยทางเทศบาลจะเปิดให้ประชาชนเข้ามาทำประชาคมติ ประชาพิจารณ์ หรือประชุมหารือต่าง ๆ เช่น โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์ของเมืองโดยการนำสายไฟฟ้าลงดินทางเทศบาลก็จะมีการสำรวจความคิดเห็นจากประชาชนในท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนได้ทำความเข้าใจและรับทราบข้อดีและข้อเสีย รวมถึงผลประโยชน์ที่ประชาชนและสังคมจะได้รับจากการพัฒนาโครงการนำสายไฟฟ้าลงดินดังกล่าว นอกจากนี้ จากเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ทำให้มีรูปแบบการจอดรถยนต์และจักรยานยนต์ต้องให้จอดชิดเกาะกลางถนน ปัจจุบันเหตุการณ์ดังกล่าวคลี่คลายลงจึงมีโครงการปรับเปลี่ยนรูปแบบการจอดรถยนต์และจักรยานยนต์ชิดทางเดินเท้าเช่นเดิม จึงได้มีการจัดทำประชาคมติกับชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในเขตชุมชนนั้นเป็นตัวแสดงหลักในการจัดการประชุม โดยเทศบาลนครยะลาในฐานะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่ในการอำนวยความสะดวก สนับสนุนและเสริมสร้างสิ่งต่าง ๆ ที่ชุมชนขาดแคลน เช่น สถานที่การจัดประชุม อุปกรณ์และสิ่งของต่าง โดยจะมีการจัดประชุมในการทำประชาคมติร่วมกับภาคส่วนต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานความมั่นคง องค์กรภาครัฐและองค์กรภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องได้เข้ามาประชุมร่วมกัน โดยการทำประชาคมติมีความเห็นว่าจะกลับไปใช้การจอดรถรูปแบบเดิมก็คือริมทางเดินเท้าเช่นเดิม

“มีการเปิดเวทีสภาประชาชนประจำปี ใครมีข้อร้องเรียนก็จะสามารถแสดง
ความเห็นได้เลย”

(ประชาชนคนที่ 3 เทศบาลนครยะลา)

“มีการตรวจสอบว่าการดำเนินงานของเทศบาลเสร็จเรียบร้อยตามที่เราร้องเรียน
ไปไหม”

(ประชาชนคนที่ 5 เทศบาลนครยะลา)

เห็นได้ว่าเทศบาลได้พยายามให้อำนาจกับชุมชนในการบริหารจัดการตนเอง ไม่ว่าจะ
เป็นการทำแผนพัฒนาชุมชน การทำประชาคมท้องถิ่นในแต่ละปีงบประมาณและการประชุมหารือ
ต่าง ๆ โดยเทศบาลจะเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามาทำแผนพัฒนาชุมชนของตนเอง เพื่อกำหนดความ
ต้องการ เป้าหมายและทิศทางในการบริหารจัดการอย่างตรงจุด ซึ่งประชาชนสามารถที่จะสะท้อนความ
คิดเห็น ปัญหาและความต้องการเข้าในแผนพัฒนาชุมชนได้เลย จึงถือเป็นการสร้างความสะดวกและ
การเข้าถึงการบริหารงานของเทศบาลกับชุมชนมากขึ้น เช่น การจัดตั้งคณะกรรมการชุมชนให้เป็น
ตัวแทนประชาชนเพื่อตรวจสอบการดำเนินงานของเทศบาลในโครงการและกิจกรรม การจัดซื้อและ
การจัดจ้างต่าง ๆ เพื่อเกิดความโปร่งใสและมีการถ่วงดุลอำนาจระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
กับประชาชนในท้องถิ่น

(2) เทศบาลเมืองนราธิวาส

เป็นกระบวนการขั้นสูงสุดของการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท้องถิ่น โดยผู้ให้
ข้อมูลสำคัญของเทศบาลเมืองนราธิวาสได้กล่าวไว้ว่า การดำเนินการโครงการและกิจกรรมของท้องถิ่น
จะครบสมบูรณ์ได้นั้นจะต้องผ่านความเห็นชอบจากประชาชน ซึ่งประชาชนจะเข้าไปมีส่วนร่วมในการ
ดำเนินการทุกโครงการและกิจกรรมภายในท้องถิ่น จึงจะเป็นการเสริมอำนาจแก่ประชาชนอย่าง
แท้จริง

กระบวนการบริหารจัดการในระดับการเสริมอำนาจแก่ประชาชนส่วนใหญ่จะใช้
อำนาจผ่านตัวแทนชุมชน ได้แก่ ประธานชุมชน คณะกรรมการชุมชนหรือสมาชิกเทศบาลตามเขต
รับผิดชอบในพื้นที่นั้น ๆ เนื่องจากการดำเนินการโครงการและกิจกรรมบางอย่างจะต้องอาศัยอำนาจ
การรับรองจากผู้นำชุมชนเพื่อเป็นตัวแทนของประชาชนในการรักษาสีทธิประโยชน์ของชุมชน จึงอาจ

ปฏิเสธไม่ได้ว่าตัวแทนชุมชนมีบทบาทสำคัญอย่างมากในการขับเคลื่อนชุมชนในทุก ๆ การดำเนินการของเทศบาล ซึ่งจะส่งผลต่อในระดับการเสริมอำนาจแก่ประชาชน โดยเทศบาลได้ใช้ตัวแทนชุมชนเป็นกลไกในการดึงประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการร่วมกับเทศบาล เช่น การพบปะประชาชน การกระจายข้อมูลข่าวสาร การรับฟังความคิดเห็น โดยตัวแทนชุมชนจึงมีหน้าที่ในการประสานและเชื่อมโยงระหว่างประชาชนกับเทศบาล เพื่อให้การดำเนินการโครงการและกิจกรรมแต่ละครั้งมีความสะดวกและมีความใกล้ชิดมากยิ่งขึ้น เห็นได้จากกระบวนการในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาล โดยตามระเบียบก็จะเป็นการมอบอำนาจหน้าที่ให้ตัวแทนประชาชนให้ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการสะท้อนความคิดเห็น มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ตลอดจนมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลในทุกการดำเนินงานของเทศบาล

“ส่วนใหญ่ก็จะใช้อำนาจผ่านประธานชุมชน เพราะกิจกรรมบางอย่างในชุมชนเราอาจจะต้องให้ประธานชุมชนรับรองอำนาจในการกระทำต่าง ๆ”

(ปลัดเทศบาลเมืองนราธิวาส)

“มีอำนาจในการตัดสินใจเพื่อที่จะดำเนินงานในชุมชน แต่อำนาจในการตัดสินใจก็จะเน้นไปที่แต่ละโครงการที่ลงให้กับชุมชน”

(ประชาชนคนที่ 2 เทศบาลเมืองนราธิวาส)

สำหรับการเสริมอำนาจแก่ประชาชนในระดับชุมชนนั้นได้มีการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการดำเนินการแต่ละโครงการและกิจกรรมของเทศบาล ซึ่งจะมีขึ้นอยู่กับแต่ละโครงการและกิจกรรมที่ทางเทศบาลมอบหมายการดำเนินการลงให้กับชุมชนนั้น ๆ โดยประชาชนในชุมชนจะต้องมีการประชุมหารือเพื่อจะเสนอเรื่องของงบประมาณอุดหนุนจากทางเทศบาลในการนำมาจัดทำโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีความเหมาะสมต่อบริบทของชุมชนต่าง ๆ เช่น การดำเนินการจัดทำโครงการที่ทางเทศบาลให้งบประมาณ 2-3 แสนกว่าบาท ชุมชนก็จะต้องร่วมกันประชุมหารือและตัดสินใจว่าจะจัดทำโครงการอะไรที่ตอบสนองประโยชน์ของคนในชุมชนให้ได้มากที่สุด เพื่อจะเสนอเรื่องของงบประมาณอุดหนุนจากทางเทศบาลต่อไป แต่การพิจารณาหรือการที่จะอนุมัติจะต้องเป็นการประเมินความสำคัญและความคุ้มค่าของการจัดทำโครงการจากเทศบาลอีกครั้ง เพื่อป้องกันการจัดทำโครงการที่ไม่ประสบความสำเร็จและไม่เกิดประโยชน์ต่อชุมชนอย่างแท้จริง

อย่างไรก็ตาม กระบวนการบริหารจัดการท้องถิ่นในระดับการเสริมอำนาจแก่ประชาชนของเทศบาลเมืองนราธิวาสจะมีข้อจำกัดในเรื่องการให้ความสำคัญของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท้องถิ่น เพราะการดำเนินชีวิตของประชาชนในสังคมเมืองที่เป็นในลักษณะปัจเจกที่และมีปฏิสัมพันธ์กับสังคมค่อนข้างน้อย รวมถึงการมีภาระหน้าในการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกันทำวิถีชีวิตของชุมชนเมืองเป็นอุปสรรคต่อการระดมทรัพยากรคนให้ออกมามีส่วนร่วมได้

(3) เทศบาลตำบลรือเสาะ

จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายของเทศบาลตำบลรือเสาะและผู้ให้ข้อมูลสำคัญสำคัญได้มีมุมมองเกี่ยวกับการเสริมอำนาจแก่ประชาชนไว้ว่า เป็นการเพิ่มอำนาจและบทบาทประชาชนในการบริหารจัดการท้องถิ่นร่วมกัน โดยการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในทุกโครงการและกิจกรรมของท้องถิ่น เพื่อตอบสนองความต้องการของคนในชุมชนร่วมกัน เช่น การลงประชามติในประเด็นสาธารณะต่าง ๆ การมอบอำนาจให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจผ่านตัวแทนประชาชน เป็นต้น

“การร้องเรียนผ่านประธานและคณะกรรมการชุมชน เป็นการเพิ่มอำนาจและบทบาทชุมชนในการบริหารจัดการตนเอง แทนที่จะรวมศูนย์อำนาจที่เทศบาลอย่างเดียวเราก็จะกระจายไปยังเครือข่ายชุมชนต่าง ๆ ทั้ง 21 ชุมชน”

(รักษาการปลัดเทศบาลตำบลรือเสาะ)

ทุกเรื่องราวในการบริหารจัดการของเทศบาลก็จะมีการถามความคิดเห็นจากประชาชนก่อนที่จะเริ่มดำเนินการโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการสอบถามและสำรวจความคิดเห็นผ่านตัวแทนประชาชน ได้แก่ ประธานชุมชน คณะกรรมการชุมชนและสมาชิกเทศบาล รวมไปถึงผ่านพื้นที่สื่อบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ ได้แก่ เฟซบุ๊กของเทศบาล เว็บไซต์ของเทศบาล ไลน์ของเทศบาล เป็นต้น เช่น การจัดทำโครงการและกิจกรรมของเทศบาลจะต้องมีการประชุมหารือกับกลุ่มกิจกรรมที่เกี่ยวข้องและตัวแทนประชาชน เพื่อที่จะให้ตัวแทนประชาชนเหล่านี้ นำข้อมูลข่าวสารไปกระจายข่าวสู่ชุมชนและประชาชนก็ได้สะท้อนความเห็นผ่านตัวแทนประชาชนกลับมาสู่ผู้บริหารของเทศบาลได้รับทราบ เนื่องจากเทศบาลไม่สามารถไปกำหนดหรือแทรกแซงความ

ต้องการของประชาชนในการจัดทำโครงการและกิจกรรมใด ๆ ได้ แต่เทศบาลจะต้องรับฟังเสียงจากประชาชนเพื่อที่จะนำไปปรับใช้ในการพัฒนาและการบริหารจัดการท้องถิ่นได้อย่างตรงจุด

สิ่งเหล่านี้จึงเป็นเสียงสะท้อนที่เสริมอำนาจให้กับประชาชนในการแสดงความเป็นเจ้าของท้องถิ่น โดยสิ่งที่ประชาชนต้องการเทศบาลจะต้องสนองความต้องการได้เพื่อประโยชน์ของประชาชนและสิ่งที่ประชาชนไม่ต้องการเทศบาลจะต้องหลีกเลี่ยงเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อประชาชนเห็นได้จากการจัดทำเทศบัญญัติงบประมาณประจำปีก็จะนำมาจากปัญหาและความต้องการของประชาชน โดยมีการนำเสนอผ่านสมาชิกเทศบาลตามเขตที่รับผิดชอบต่าง ๆ ที่สะท้อนปัญหาและความต้องการของประชาชนในการประชุมสภาในวาระต่าง ๆ เพื่อให้ผู้บริหารเทศบาลได้รับทราบและแก้ไขปัญหาอย่างเร่งด่วน เช่น การแก้ไขคูระบายน้ำเกิดปัญหาน้ำท่วม โดยประชาชนก็จะร้องเรียนผ่านสมาชิกเทศบาลให้นำเสนอและพูดคุยกับคณะผู้บริหารของเทศบาลที่จะตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาและดำเนินการเพื่อสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่ชุมชนที่ประสบปัญหา

“การเปิดให้แสดงความคิดเห็นและร้องเรียนความต้องการจะมีบ้างนาน ๆ ครั้ง แต่ไม่ค่อยบ่อยมากนัก ส่วนมากจะลงมาเป็นโครงการที่จัดมาให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม”

(ผู้นำชุมชนวัดราษฎร์ฯ เทศบาลตำบลเรือเสาะ)

นอกจากนี้ มีการเปิดให้แสดงความคิดเห็นและให้ร้องเรียนความต้องการผ่านการจัดทำโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางเทศบาลได้จัดทำให้กับชุมชน เช่น การจัดทำโครงการแข่งขันกีฬาท้องถิ่นสัมพันธ์ โดยจะมีการเปิดให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นและร้องเรียนความต้องการเกี่ยวกับโครงการและกิจกรรมดังกล่าว เพื่อให้ประชาชนได้แสดงความพึงพอใจในการเข้าร่วมโครงการและกิจกรรมที่ทางเทศบาลได้จัดขึ้นมา รวมถึงการเสนอแนะแนวทางการจัดทำโครงการและกิจกรรมในครั้งต่อไป เพื่อให้ทางผู้บริหารของเทศบาลได้นำไปพิจารณาและปรับใช้ในการปรับปรุงในการบริหารจัดการ

แต่ในทางกลับกัน โครงการและกิจกรรมที่เทศบาลได้ดำเนินการนั้นส่วนใหญ่จะเป็นโครงการและกิจกรรมที่จัดขึ้นมาให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอยู่แล้ว กล่าวคือ เป็นโครงการและกิจกรรมที่มีรูปแบบและแนวทางการดำเนินงานโดยเทศบาลจัดไว้ให้แล้ว หากแต่มีการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเท่านั้น จึงเป็นการเข้าร่วมโครงการและกิจกรรมของประชาชนที่ไม่ได้มีส่วนร่วมในการเลือกและตัดสินใจแนวทางการดำเนินงานร่วมกัน โดยประชาชนเป็นเพียงผู้เข้าร่วมในการดำเนินการในโครงการและกิจกรรมนั้น ๆ ซึ่งจะส่งผลให้ประชาชนไม่ค่อยมีความสนใจที่จะเข้ามา

มีส่วนร่วมในโครงการและกิจกรรมที่เทศบาลได้จัดขึ้น อันนำไปสู่ปัญหาของการบริหารจัดการท้องถิ่น
ที่ไม่ตรงจุด

ตารางที่ 8 แสดงกระบวนการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมของเทศบาลนครยะลา

กระบวนการ	เทศบาลนครยะลา
การให้ข้อมูลข่าวสาร	เป็นระดับที่เกิดการมีส่วนร่วมค่อนข้างมากกับประชาชนในการเข้าถึง รับรู้ และรับทราบเรื่องราวผ่านเฟซบุ๊กเทศบาล เว็บไซต์เทศบาล ไลน์เทศบาล ระบบกระจายเสียงตามสาย ป้ายประชาสัมพันธ์ วารสารและเอกสารต่าง ๆ รวมถึงการลงพื้นที่ในการพบปะประชาชน
การรับฟังความคิดเห็น	เป็นระดับที่เกิดการมีส่วนร่วมค่อนข้างมากเช่นเดียวกัน ซึ่งประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นผ่านประธานชุมชน การลงพื้นที่รับฟังประชาชน รวมถึงช่องทางเฟซบุ๊กเทศบาล เว็บไซต์เทศบาล ไลน์เทศบาลที่ประชาชนสามารถจะเสนอแนะ ร้องเรียนปัญหาได้ตลอดเวลา
การเข้ามามีบทบาท	เป็นระดับที่เกิดการมีส่วนร่วมค่อนข้างน้อย โดยประชาชนจะมีส่วนร่วมผ่านการจัดเป็นโครงการและกิจกรรม การทำประชาคม การให้บริการประชาชน และการพบปะประชาชน
การสร้างความร่วมมือ	เป็นระดับที่เกิดการมีส่วนร่วมค่อนข้างมาก ซึ่งชุมชนจะมีการสร้างความร่วมมือในลักษณะกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน (อสม.) กลุ่มอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) กลุ่มสตรี กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มเด็กและเยาวชน และกลุ่มกีฬาต่าง ๆ
การเสริมอำนาจแก่ประชาชน	เป็นระดับที่เกิดการมีส่วนร่วมค่อนข้างน้อย โดยเทศบาลให้อำนาจกับชุมชนในการทำแผนพัฒนาชุมชนเอง การประชาคมทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ในส่วนของการตรวจสอบและประเมินจะสามารถเข้าถึงเพียงแค่ตัวแทนประชาชนในการมีส่วนร่วมเท่านั้น

ตารางที่ 9 แสดงกระบวนการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมของเทศบาลเมืองนราธิวาส

กระบวนการ	เทศบาลเมืองนราธิวาส
การให้ข้อมูลข่าวสาร	เป็นระดับที่เกิดการมีส่วนร่วมค่อนข้างมาก โดยประชาชนส่วนใหญ่ได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านประธานชุมชน รถประชาสัมพันธ์ นิติสารของเทศบาล สื่อวิทยุเสียงตามสาย รวมถึงเฟซบุ๊กเทศบาล เว็บไซต์เทศบาล ไลน์เทศบาล และแอปพลิเคชันเพื่อให้ข้อมูลข่าวสาร
การรับฟังความคิดเห็น	เป็นระดับที่เกิดการมีส่วนร่วมค่อนข้างน้อย โดยส่วนใหญ่จะเป็นการรับฟังความเห็นประชาชนในลักษณะไม่เป็นทางการผ่านการลงพื้นที่ตามร้านน้ำชา การนำเสนอผ่านประธานชุมชนหรือสมาชิกเทศบาลในเขตรับผิดชอบนั้น ๆ
การเข้ามามีบทบาท	เป็นระดับที่เกิดการมีส่วนร่วมค่อนข้างน้อยเช่นเดียวกัน ด้วยข้อจำกัดด้านเวลาและการทำงานของประชาชนในเขตเมืองทำให้บทบาทการมีส่วนร่วมส่วนใหญ่จะผ่านประธานชุมชนและคณะกรรมการในโครงการหรือกิจกรรมที่จัดขึ้นมา
การสร้างความร่วมมือ	เป็นระดับที่เกิดการมีส่วนร่วมค่อนข้างมาก การกิจกรรมในลักษณะการให้ประชาชนได้มีการออกมาแสดงความร่วมมือกัน ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมด้านวัฒนธรรมและประเพณี อีกทั้งยังมีกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน (อสม.) กลุ่มอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) กลุ่มสตรี กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มเด็กและเยาวชน และกลุ่มกีฬาต่าง ๆ ที่เป็นในลักษณะของการบูรณาการร่วมของชุมชน
การเสริมอำนาจแก่ประชาชน	เป็นระดับที่เกิดการมีส่วนร่วมค่อนข้างน้อย เพราะส่วนใหญ่จะเป็นการใช้อำนาจผ่านประธานชุมชนในการเข้าไปเป็นตัวแทนประชาชนในการสะท้อนปัญหาต่าง ๆ ของชุมชน

ตารางที่ 10 แสดงกระบวนการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมของเทศบาลตำบลศรีเสาะ

กระบวนการ	เทศบาลตำบลศรีเสาะ
การให้ข้อมูลข่าวสาร	เป็นระดับที่เกิดการมีส่วนร่วมค่อนข้างมาก ซึ่งส่วนใหญ่จะรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากเทศบาลผ่านเฟซบุ๊กเทศบาล เว็บไซต์เทศบาล ไลน์เทศบาล ป้ายประชาสัมพันธ์ รถประชาสัมพันธ์ การลงพื้นที่พบปะประชาชน
การรับฟังความคิดเห็น	เป็นระดับที่เกิดการมีส่วนร่วมค่อนข้างน้อย ซึ่งจะมีการเชิญตัวประชาชน ประธานชุมชน คณะกรรมการกลุ่มต่าง ๆ มาร่วมประชุมเพื่อเสนอแนะทิศทางการบริหารจัดการ
การเข้ามามีบทบาท	เป็นระดับที่เกิดการมีส่วนร่วมค่อนข้างมาก โดยเฉพาะด้านการส่งเสริมกีฬา ด้านการส่งเสริมอาชีพ รวมถึงด้านการส่งเสริมวิถีวัฒนธรรมที่จะเข้ามามีบทบาทในการจัดกิจกรรมร่วมกันทุกกิจกรรม
การสร้างความร่วมมือ	เป็นระดับที่เกิดการมีส่วนร่วมเป็นปานกลาง ส่วนใหญ่จะเป็นลักษณะของการทำจิตอาสาในการช่วยเหลือหรือสนับสนุนชุมชนด้วยตนเอง ไม่ว่าจะเป็นการแจกข่าวสาร น้ำดื่ม อาหารแห้ง แก่ผู้ประสบภัยเมื่อมีเหตุภัยพิบัติ
การเสริมอำนาจแก่ประชาชน	เป็นระดับที่เกิดการมีส่วนร่วมค่อนข้างน้อย ในระดับนี้ส่วนใหญ่จะดำเนินการผ่านประธานชุมชนที่เป็นตัวแทนประชาชนในการเข้าไปร่วมตัดสินใจเสนอแนะ ประเมินผลการทำงานของเทศบาล

จากการศึกษาข้างต้น พบว่า รูปแบบและกระบวนการการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีรูปแบบและกระบวนการที่หลากหลายขึ้นอยู่กับบริบทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในแต่ละพื้นที่ในการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท้องถิ่น ซึ่งจะส่งผลต่อคุณภาพและผลลัพธ์ของการบริหารจัดการท้องถิ่นที่แตกต่างกัน จึงสามารถวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบและกระบวนการการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ผ่านบริบทของท้องถิ่นโดยสรุป ดังต่อไปนี้

(1) เทศบาลนครยะลา

เทศบาลนครยะลาถือเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ ซึ่งสภาพเศรษฐกิจในเขตพื้นที่เทศบาลนครยะลาได้มีการขยายตัวและมีความเจริญในหลาย ๆ ด้าน ทำให้ประชาชนมีการประกอบอาชีพที่หลากหลาย ได้แก่ การค้าขายและธุรกิจการให้บริการ การอุตสาหกรรมและการเกษตรกรรม ส่งผลให้บริบทการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการเน้นไปที่การบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ กล่าวคือ มีรูปแบบและกระบวนการการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมที่เปิดโอกาสและช่องทางที่หลากหลาย เช่น การเปิดเวทีสาธารณะ การลงพื้นที่ไปยังชุมชน การมีตัวแทนชุมชนเข้าประชุมต่าง ๆ รวมทั้งบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่เป็นการสร้างพื้นที่การแลกเปลี่ยนและเสนอความคิดเห็นในการบริหารจัดการท้องถิ่นร่วมกัน ซึ่งถือเป็นรูปแบบและกระบวนการในการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นและสะท้อนปัญหาและความต้องการของชุมชนผ่านช่องทางข้างต้น

ตลอดจนมีการสร้างเครือข่ายเพื่อบูรณาการการบริหารจัดการท้องถิ่นร่วมกับหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ เช่น หน่วยงานทางด้านการศึกษา ได้แก่ ศูนย์การศึกษาฯ โรงเรียน มหาวิทยาลัย หน่วยงานทางด้านสาธารณสุข ได้แก่ สถานพยาบาลชุมชน สถานอนามัยชุมชน โรงพยาบาล หน่วยงานทางด้านความมั่นคง ทหาร ตำรวจ และอื่น ๆ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เป็นการสะท้อนบริบทของท้องถิ่นต่อการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมที่มีความหลากหลายและความเข้มแข็งของท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี รวมถึงการสร้างรูปแบบและกระบวนการการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมเพื่อรองรับและตอบสนองความต้องการของประชาชน เพื่อระดมความร่วมมือจากประชาชนเป็นหลักในการขับเคลื่อนทุกมิติของท้องถิ่น

ตารางที่ 11 ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบและกระบวนการการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมของเทศบาลนครยะลา

รูปแบบ กระบวนการ	การมีส่วนร่วมใน การตัดสินใจ	การมีส่วนร่วมใน การดำเนินงาน	การมีส่วนร่วมใน การรับ ผลประโยชน์	การมีส่วนร่วมใน การประเมินผล
การให้ข้อมูล ข่าวสาร	✓	✗	✗	✗
การรับฟังความ คิดเห็น	✓	✗	✗	✗
การเข้ามามี บทบาท	✗	✓	✗	✗
การสร้างความ ร่วมมือ	✗	✓	✓	✗
การเสริมอำนาจ แก่ประชาชน	✓	✗	✗	✓

จากตารางข้างต้น สามารถอธิบายถึงรูปแบบและกระบวนการการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมของเทศบาลนครยะลา กล่าวคือ การให้ข้อมูลข่าวสาร การรับฟังความคิดเห็น และการเสริมอำนาจแก่ประชาชนถือเป็นรูปแบบหนึ่งในการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เช่น การเปิดเวทีสาธารณะ การลงพื้นที่ไปยังชุมชน การมีตัวแทนชุมชน และการใช้พื้นที่บนเครือข่ายสังคมออนไลน์ อีกทั้งการเข้ามามีบทบาท การสร้างความร่วมมือถือเป็นรูปแบบหนึ่งในการระดมประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน เช่น การมีกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน (อสม.) กลุ่มอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) กลุ่มสตรี กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มเด็กและเยาวชน และกลุ่มกีฬา ในขณะเดียวกันการสร้างความร่วมมือถือเป็นรูปแบบหนึ่งในการสร้างปฏิสัมพันธ์ในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ร่วมกัน เช่น การเข้าร่วมกิจกรรมชุมชน กิจกรรมทางศาสนา กิจกรรมวัฒนธรรม ตลอดจนการเสริมอำนาจแก่ประชาชนถือเป็นรูปแบบหนึ่งในการทำ

ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานของเทศบาล เช่น การแจกแบบสอบถามแบบลงพื้นที่สอบถามความคิดเห็นของประชาชน

ดังนั้น รูปแบบและกระบวนการการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมของเทศบาลนครยะลา กล่าวคือ ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท้องถิ่นร่วมกับทางเทศบาลในหลายมิติของการบริหารงานเทศบาล ซึ่งจะมอบอำนาจหน้าที่ให้กับประธานชุมชนในการขับเคลื่อนในการมีส่วนร่วมในระดับชุมชน ตั้งแต่การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน การเสนอรับงบประมาณอุดหนุน การรับบริการบริการสาธารณะ และการตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานของเทศบาล อีกทั้งเทศบาลยังมีการเปิดช่องทางต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการบริหารจัดการท้องถิ่นร่วมกัน

(2) เทศบาลเมืองนราธิวาส

เทศบาลเมืองนราธิวาสถือเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดกลาง โดยสภาพเศรษฐกิจ ในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองนราธิวาสประชาชนส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพทางด้านค้าขายและธุรกิจการ ให้บริการ รองลงมาการประมง การเกษตรกรรม และอื่น ๆ ทั้งนี้ เทศบาลเมืองนราธิวาสจึงมีความ หลากหลายของเศรษฐกิจและสังคม ทำให้รูปแบบและกระบวนการการบริหารจัดการแบบประชาชน มีส่วนร่วมของเทศบาลเมืองนราธิวาสจะต้องสอดคล้องกับบริบทของชุมชนต่าง ๆ เพื่อ ตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ กล่าวคือ การบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมของ เทศบาลเมืองนราธิวาสจะเน้นในการสร้างความสัมพันธ์ในระดับเครือข่ายชุมชนค่อนข้างมาก เพื่อ สร้างความใกล้ชิดและสะดวกในการดำเนินงานของเทศบาลกับชุมชนต่าง ๆ โดยเทศบาล เมืองนราธิวาสจะมีตัวแทนประชาชนเป็นกลไกชุมชนในการดำเนินการร่วมกับเทศบาล ได้แก่ ประธาน ชุมชน คณะกรรมการชุมชน สมาชิกเทศบาล ผู้นำศาสนา เป็นต้น เพื่อเป็นตัวแทนประชาชนในการใช้ อำนาจการตัดสินใจการบริหารจัดการท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นหรือโครงการ หรือกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันเทศบาล รวมไปถึงการพิจารณาประชาคมท้องถิ่นโดยจะมีตัวแทนของ ประชาชนในสัดส่วนต่าง ๆ เข้ามาร่วมตัดสินใจ

นอกจากนี้ การใช้อำนาจผ่านตัวแทนประชาชนยังเป็นกลไกหนึ่งในการสร้างการมีส่วน ร่วมของประชาชน เพื่อการระดมทรัพยากรของชุมชนในการดึงหลายฝ่ายเข้ามาบูรณาการร่วมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การจัดโครงการหรือกิจกรรมทางด้านศาสนาและวัฒนธรรมจะมีการดึงภาค ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานร่วมกัน โดยมีผู้นำศาสนาและบุคคลที่เกี่ยวข้องเป็น ผู้ดำเนินการการมีส่วนร่วมในการโครงการหรือกิจกรรมเหล่านี้ ซึ่งการได้รับประโยชน์จากการเข้ามามี ส่วนร่วมของประชาชนในแต่ละครั้งนั้นจะขึ้นอยู่กับผลลัพธ์ของการดำเนินงาน ซึ่งจะสะท้อนออกมา จากประชาชนถึงความพึงพอใจในการจัดโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การจัดโครงการหรือ กิจกรรมทางด้านศาสนาและวัฒนธรรม ประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมก็จะได้รับประโยชน์ในการสืบ สานประเพณีชุมชนและมีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนในมีความแน่นแฟ้น รวมถึงเป็นการ ส่งเสริมให้คนในท้องถิ่นมีรู้สึกภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งถือเป็นการสร้างคุณค่าและ ส่งเสริมทุนทางสังคมให้กับชุมชนต่าง ๆ อีกด้วย

ตารางที่ 12 ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบและกระบวนการการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมของเทศบาลเมืองนราธิวาส

รูปแบบ กระบวนการ	การมีส่วนร่วมใน การตัดสินใจ	การมีส่วนร่วมใน การดำเนินงาน	การมีส่วนร่วมใน การรับ ผลประโยชน์	การมีส่วนร่วมใน การประเมินผล
การให้ข้อมูล ข่าวสาร	✓	✗	✗	✗
การรับฟังความ คิดเห็น	✓	✗	✗	✗
การเข้ามามี บทบาท	✗	✓	✗	✗
การสร้างควม ร่วมมือ	✗	✓	✓	✗
การเสริมอำนาจ แก่ประชาชน	✗	✗	✗	✓

จากตารางข้างต้น สามารถอธิบายถึงรูปแบบและกระบวนการการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมของเทศบาลเมืองนราธิวาส กล่าวคือ การให้ข้อมูลข่าวสาร การรับฟังความคิดเห็นถือเป็นรูปแบบหนึ่งในการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เช่น มีประธานชุมชน มีการลงพื้นที่ชุมชน มีการกระจายข่าวผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ อีกทั้งการเข้ามามีบทบาทการสร้างความร่วมมือถือเป็นรูปแบบหนึ่งในการระดมประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน เช่น มีกลุ่มกิจกรรมส่งเสริมชุมชน กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน (อสม.) กลุ่มอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) ในขณะเดียวกันการสร้างความร่วมมือถือเป็นรูปแบบหนึ่งในการสร้างปฏิสัมพันธ์ในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ร่วมกัน เช่น การเข้าร่วมกิจกรรมประเพณีและวัฒนธรรม กิจกรรมของทางเทศบาลจัดขึ้นมา ตลอดจนการเสริมอำนาจแก่ประชาชนถือเป็นรูปแบบหนึ่งในการทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานของเทศบาล เช่น การเปิดโอกาสให้ประชาชนเสนอความคิดเห็นผ่านตัวแทนชุมชน การเปิดให้ประชาชนได้ทำแบบประเมิน

ดังนั้น รูปแบบและกระบวนการการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมของเทศบาลเมืองนราธิวาส กล่าวคือ ประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท้องถิ่นในลักษณะทางอ้อม โดยมีตัวแทนประชาชนเป็นตัวเชื่อมการดำเนินการระหว่างเทศบาลกับประชาชน ซึ่งประธานชุมชนจะเป็นตัวแทนประชาชนในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท้องถิ่นกับเทศบาล ไม่ว่าจะเป็นการเข้าไปสะท้อนความต้องการของประชาชนในวาระการประชุมต่าง ๆ อีกทั้งประชาชนเองก็มีโอกาสได้การเข้าไปมีส่วนร่วมกับเทศบาลในการดำเนินการในกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางเทศบาลได้จัดขึ้น และประชาชนเองก็สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกับเทศบาลผ่านกระบวนการการมีส่วนร่วมของเทศบาล

(3) เทศบาลตำบลเรือเสาะ

เทศบาลตำบลเรือเสาะถือเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็ก โดยสภาพเศรษฐกิจในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลเรือเสาะนั้นประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่มักจะมีการประกอบอาชีพทำการเกษตรกรรม รongลงมาจะเป็นการทำการค้าขายและธุรกิจการบริการ ทั้งนี้ เทศบาลตำบลเรือเสาะจึงมีสภาพเศรษฐกิจและสังคมในรูปแบบกึ่งชนบท ส่งผลทำให้รูปแบบและกระบวนการการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมของเทศบาลตำบลเรือเสาะจะเน้นการมีส่วนร่วมในการสร้างพลังชุมชนในพื้นที่ต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง รูปแบบและกระบวนการนำปัญหาและความต้องการของชุมชนต่าง ๆ ได้สะท้อนผ่านการประชุมชุมชนเป็นหลัก กล่าวคือ ประชุมชุมชนเป็นเสมือนตัวแทนเสียงสะท้อนของประชาชนในแต่ละชุมชนเพื่อการเข้าร่วมประชุมกับคณะผู้บริหารของเทศบาลในวาระต่าง ๆ โดยจะมีนำปัญหาและความต้องการของชุมชนในลักษณะของการสร้างอำนาจการตัดสินใจในการบริหารจัดการของเทศบาล ไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหาและความต้องการเข้ามายังเทศบาล เช่น ปัญหาไฟฟ้าดับ ปัญหาถนนชำรุด ปัญหาคุ้ระบายน้ำอุดตัน เป็นต้น โดยปัญหาเหล่านี้จะได้รับการแก้ไขปัญหาเพื่อตอบสนองการบริการสาธารณะให้กับประชาชน

ทั้งนี้ ด้วยบริบทของพื้นที่ในเขตเทศบาลตำบลเรือเสาะที่เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกึ่งชนบท ทำให้พื้นฐานชุมชนมีการสร้างความร่วมมือในลักษณะถ้อยทีถ้อยอาศัยกันภายในชุมชน โดยเทศบาลตำบลเรือเสาะจะมีกลไกการบริหารจัดการในการสนับสนุนกิจกรรมชุมชนต่าง ๆ ซึ่งเป็นรูปแบบและกระบวนการของการระดมทรัพยากรภายในชุมชนในการมีส่วนร่วมการทำจิตอาสาเพื่อช่วยเหลือและสนับสนุนชุมชนด้วยตนเอง ไม่ว่าจะเป็นการแจกข้าวสาร น้ำดื่ม อาหารแห้ง และอื่น ๆ แก่ประชาชนที่มีความยากไร้หรือมีความลำบากในการยังชีพ ซึ่งจะมีการประสานการดำเนินงานกับประชุมชุมชน คณะกรรมการชุมชน และเป็นตัวแทนภาคีเครือข่ายต่าง ๆ ในการดูแลและสนับสนุนชุมชน นอกจากนี้ การบริหารจัดการท้องถิ่นโดยผ่านตัวแทนชุมชนเหล่านี้ถือว่าเป็นเสียงของประชาชนที่จะนำความต้องการของชุมชนส่งต่อมายังเทศบาลเพื่อดำเนินการและบริการประชาชนส่วนนี้ถือเป็นการบูรณาการโดยใช้ภาคีเครือข่ายในพื้นที่มาร่วมหารือในการบริหารจัดการท้องถิ่นร่วมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ด้านการส่งเสริมกีฬา ด้านการส่งเสริมอาชีพ รวมถึงด้านการส่งเสริมวิถีพหุวัฒนธรรมที่มีการประสานงานกับภาคีเครือข่ายได้เข้ามามีบทบาทในการจัดโครงการและกิจกรรมร่วมกันร่วมกันอยู่ตลอดเวลา

ตารางที่ 13 ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบและกระบวนการการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมของเทศบาลตำบลเรือเสาะ

รูปแบบ กระบวนการ	การมีส่วนร่วมใน การตัดสินใจ	การมีส่วนร่วมใน การดำเนินงาน	การมีส่วนร่วมใน การรับ ผลประโยชน์	การมีส่วนร่วมใน การประเมินผล
การให้ข้อมูล ข่าวสาร	✓	✗	✗	✗
การรับฟังความ คิดเห็น	✓	✗	✗	✗
การเข้ามามี บทบาท	✗	✓	✗	✗
การสร้างความ ร่วมมือ	✗	✓	✓	✗
การเสริมอำนาจ แก่ประชาชน	✗	✗	✗	✓

จากตารางข้างต้น สามารถอธิบายถึงรูปแบบและกระบวนการการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมของเทศบาลตำบลเรือเสาะ กล่าวคือ การให้ข้อมูลข่าวสาร การรับฟังความคิดเห็น ถือเป็นรูปแบบหนึ่งในการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เช่น การสะท้อนผ่านตัวแทนประชาชน การรับฟังจากการลงพื้นที่ชุมชน การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ อีกทั้งการเข้ามามีบทบาท การสร้างความร่วมมือถือเป็นรูปแบบหนึ่งในการระดมประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน เช่น การมีกิจกรรมชุมชน กิจกรรมสนับสนุนอาชีพ กิจกรรมสนับสนุนกีฬา กิจกรรมจิตอาสา ในขณะที่เดียวกันการสร้างความร่วมมือถือเป็นรูปแบบหนึ่งในการสร้างปฏิสัมพันธ์ในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ร่วมกัน เช่น การส่งเสริมวิถีพหุวัฒนธรรม การประสานการดำเนินงานกับภาคีเครือข่าย ตลอดจนการเสริมอำนาจแก่ประชาชนถือเป็นรูปแบบหนึ่งในการทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานของเทศบาล เช่น การรับฟังประชาชนผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ การแจกแบบสอบถามความคิดเห็น การลงพื้นที่พบปะประชาชน

ดังนั้น รูปแบบและกระบวนการการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมของเทศบาล ตำบลหรือเสาะ กล่าวคือ ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท้องถิ่นผ่านตัวแทนประชาชน ได้แก่ ประธานชุมชน คณะกรรมการชุมชน สมาชิกเทศบาล เพื่อสะท้อนความคิดและความต้องการของ ประชาชนสู่ผู้บริหารของเทศบาลได้อย่างสะดวกและรวดเร็วมากขึ้น หากแต่ประชาชนก็ยังมีส่วนร่วม ในการบริหารจัดการท้องถิ่นผ่านการเข้าร่วมการดำเนินการในโครงการและกิจกรรมที่ทางเทศบาลได้ จัดทำขึ้นมาให้กับท้องถิ่น รวมถึงการเข้ามามีส่วนร่วมผ่านกระบวนการต่าง ๆ ที่เทศบาลได้ดำเนินการ ให้กับประชาชน

จึงอาจกล่าวได้ว่า รูปแบบและกระบวนการการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วม ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้จากทั้งสามพื้นที่การศึกษา ได้แก่ เทศบาลนครยะลา เทศบาลเมืองนราธิวาส และเทศบาลตำบลหรือเสาะ มีรูปแบบและกระบวนการ การบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมแตกต่างกันตามบริบทของชุมชนในแต่ละองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นในพื้นที่นั้น ๆ โดยการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมส่วนใหญ่จะมีตัวแทนประชาชน เป็นกลไกสำคัญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในแต่ละพื้นที่ในการขับเคลื่อนให้กับชุมชนและ ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท้องถิ่น อีกทั้งตัวแทนประชาชนยังเป็นตัวกลางในการ เชื่อมโยงระหว่างเทศบาลกับประชาชนเพื่อสะท้อนปัญหาและความต้องการของประชาชนสู่เทศบาล ได้อย่างสะดวกมากยิ่งขึ้น รวมถึงเป็นการถ่ายทอดองค์ความรู้และข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์จาก เทศบาลสู่ประชาชน

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ

จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามที่ได้นำเสนอไว้ในบทที่ 2 ได้เป็นกรอบแนวคิดอันนำมาซึ่งกลุ่มเป้าหมายในการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลตามที่ได้นำเสนอในบทที่ 3 ตลอดจนผลการศึกษิตตามที่ได้นำเสนอในบทที่ 4 แล้วนั้น ในส่วนของบทที่ 5 ผู้ศึกษาจะได้นำเสนอข้อมูลในประเด็นสรุป อภิปรายผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

5.1 สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษารูปแบบและกระบวนการการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยผู้ศึกษาได้เลือกกลุ่มเป้าหมายจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 3 แห่ง ได้แก่ เทศบาลนครยะลา เทศบาลเมืองนราธิวาส เทศบาลตำบลหรือเสาะ ซึ่งสามารถอธิบายและสรุปผลในการศึกษา ดังต่อไปนี้

5.1.1 รูปแบบการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

(1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ พบว่า รูปแบบการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ทั้ง 3 แห่ง มีการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับชุมชนและเป็นการสะท้อนความต้องการของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการจัดสภาประชาชน เทศบาลสัญจร สภาภาคแพ และการประชุมผู้แทนชุมชนต่าง ๆ ซึ่งถือเป็นรูปแบบในการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นและสะท้อนปัญหาและความต้องการของชุมชนผ่านช่องทางที่หลากหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งรูปแบบผ่านตัวแทนประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นหรือโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันเทศบาล กล่าวคือ มีการนำความต้องการของประชาชนที่ได้สะท้อนผ่านประธานชุมชนเป็นหลัก โดยประธานชุมชนเป็นเสมือนตัวแทนเสียงสะท้อนของประชาชนในการเข้าประชุมประชุมต่าง ๆ เพื่อที่จะการตัดสินใจการดำเนินการของเทศบาลแทนประชาชน

(2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน พบว่า รูปแบบการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ทั้ง 3 แห่ง มีความพยายามที่จะให้ชุมชนมีการจัดการตนเองภายในชุมชน โดยให้ชุมชนจัดการด้วยตนเองตั้งแต่เรื่องของการตั้งบุดหนุนของเทศบาลในการเสนอจัดทำโครงการต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การจัดกิจกรรมที่ส่วนมากจะต้องเปิดให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วม จึงจำเป็นต้องระดมความร่วมมือจากประชาชนเป็นหลักในการขับเคลื่อนและมีการดึงหลายฝ่ายเข้ามามีบูรณาการร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นผู้แทนของชุมชน ผู้นำศาสนา บุคคลที่เกี่ยวข้องกับโครงการหรือกิจกรรมที่จัดขึ้นให้ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินร่วมกัน เช่น กลุ่มผู้ประกอบการ กลุ่มกิจกรรมในชุมชน กลุ่มหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ โดยจะมีการประสานการดำเนินงานกับประธานชุมชน คณะกรรมการชุมชนและตัวแทนภาคีเครือข่ายต่าง ๆ เพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ซึ่งตัวแทนเหล่านี้ถือว่าเป็นเสียงของประชาชนที่จะนำความต้องการของประชาชนส่งต่อมายังเทศบาล ส่วนนี้ถือเป็นการบูรณาการโดยใช้ภาคีเครือข่ายในพื้นที่มาร่วมหรือในการบริหารจัดการ

(3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ พบว่า รูปแบบการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ทั้ง 3 แห่ง มีการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ในเชิงสาธารณะที่เป็นเรื่องของการบริการสาธารณะแก่ประชาชน ซึ่งการได้รับประโยชน์มากน้อยนั้นขึ้นอยู่กับผลลัพธ์ของงานที่ออกมาและเสียงสะท้อนจากประชาชนถึงความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นในส่วนด้านศาสนาและวัฒนธรรม กล่าวคือประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมก็จะได้รับประโยชน์ในการสืบสานประเพณีชุมชนและมีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนให้มีความแน่นแฟ้น รวมถึงเป็นการส่งเสริมให้คนในท้องถิ่นมีรู้สึกภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเอง โดยการได้รับผลประโยชน์เป็นสิ่งที่ได้รับกลับสู่ประชาชนในชุมชนอยู่แล้ว ไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหาเข้ามายังเทศบาล ปัญหาดังกล่าวก็จะได้รับการแก้ไขปัญหา เช่น ไฟฟ้า ถนน คุระบายน้ำ เป็นต้น ฉะนั้นชุมชนก็จะได้รับประโยชน์อย่างมากจากการมีส่วนร่วมในเรื่องต่าง ๆ ที่ร่วมนำเสนอในการแก้ปัญหาให้กับประชาชน

(4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล พบว่า รูปแบบการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ทั้ง 3 แห่ง มีการสรุปผลการดำเนินงานและทำแบบประเมินเป็นรายโครงการ เมื่อสิ้นสุดในการจัดทำทุกโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ แล้ว ไม่ว่าจะเป็นโครงการก่อสร้างหรือกิจกรรมจะต้องมีการประเมินผลอยู่เสมอ โดยจะมีการสำรวจความคิดเห็นและสำรวจความพึงพอใจของประชาชนในทุกโครงการและกิจกรรม

เป็นการดึงภาคประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผลของเทศบาล ซึ่งจะต้องเป็นไปตามระเบียบที่จะมีต้องมีคณะกรรมการติดตามและประเมินผลในเรื่องดำเนินงานของเทศบาล โดยคณะกรรมการเหล่านี้จะทำหน้าที่ในการสอดส่องผลลัพธ์จากการดำเนินงานของเทศบาล แล้วจะมีการนำผลสัมฤทธิ์ของโครงการนั้นไปประกาศให้ประชาชนและชุมชนได้รับทราบ ตลอดจนการนำเสนอต่อสภาเทศบาลต่อไป

ในขณะเดียวกันประชาชนส่วนใหญ่จะไม่ค่อยให้ความร่วมมือในการมีส่วนร่วมการประเมินผลมากนัก เนื่องจากเป็นขั้นตอนสุดท้ายของการดำเนินกิจกรรมทำให้ไม่ได้รับความสนใจ ซึ่งยังคงเป็นสิ่งที่ไม่ควรละเลยสำหรับการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

5.1.2 กระบวนการการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

(1) **การให้ข้อมูลข่าวสาร** พบว่า กระบวนการการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ทั้ง 3 แห่ง มีการให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร รับรู้และรับทราบเรื่องราวต่าง ๆ ของเทศบาลผ่านหลากหลายช่องทาง ได้แก่ เฟซบุ๊กเทศบาล เว็บไซต์เทศบาล ไลน์เทศบาล ระบบกระจายเสียงตามสาย รถประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่ ป้ายประชาสัมพันธ์ วารสารและเอกสารต่าง ๆ รวมถึงการลงพื้นที่ในการพบปะประชาชน โดยประชาชนส่วนใหญ่ประชาชนจะได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านตัวแทนประชาชน เช่น ประธานชุมชน คณะกรรมการชุมชนและสมาชิกเทศบาลตามเขตชุมชนต่าง ๆ ที่รับผิดชอบก็จะมี การนำข้อมูลข่าวสารจากเทศบาลที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนให้ประชาชนได้รับทราบ เพื่อเกิดการรับรู้และเข้าใจทุกกระบวนการในการบริหารจัดการท้องถิ่นร่วมกัน

(2) **การรับฟังความคิดเห็น** พบว่า กระบวนการการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ทั้ง 3 แห่ง มีการให้ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นผ่านตัวแทนประชาชน ไม่ว่าจะเป็นประธานชุมชน คณะกรรมการชุมชนและสมาชิกเทศบาลที่รับผิดชอบตามชุมชนต่าง ๆ โดยจะมีการลงพื้นที่รับฟังประชาชนของเทศบาล เช่น การจัดสภาประชาชน เทศบาลสัญจร สภากาแฟ และการประชุมผู้แทนชุมชนต่าง ๆ ซึ่งจะมีการเชิญตัวประชาชน ประธานชุมชน คณะกรรมการกลุ่มต่าง ๆ มาร่วมประชุมเพื่อเสนอแนะทิศทางในการบริหารจัดการท้องถิ่นร่วมกัน

ตลอดจนการรับฟังความคิดเห็นผ่านช่องทางบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ ได้แก่ เฟซบุ๊กเทศบาล เว็บไซต์เทศบาล ไลน์เทศบาลที่ประชาชนสามารถจะเสนอแนะและร้องเรียนปัญหาได้ตลอดเวลา โดยส่วนใหญ่จะเป็นการรับฟังความเห็นประชาชนในลักษณะไม่เป็นทางการผ่านการลงพื้นที่ตามร้านน้ำชา การนำเสนอผ่านประธานชุมชนหรือสมาชิกเทศบาลในเขตรับผิดชอบนั้น ๆ

(3) การเข้ามามีบทบาท พบว่า กระบวนการการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ทั้ง 3 แห่ง ประชาชนส่วนใหญ่จะเข้ามามีบทบาทในการมีส่วนร่วมผ่านการจัดเป็นโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ทางเทศบาลได้จัดขึ้นมา เช่น ด้านการส่งเสริมกีฬา ด้านการส่งเสริมอาชีพ รวมถึงด้านการส่งเสริมวิถีวัฒนธรรมที่จะเข้ามามีบทบาทในการจัดกิจกรรมร่วมกัน อีกทั้งยังมีการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีบทบาทในรูปแบบอื่น ๆ ได้แก่ การทำประชาคม การให้บริการสาธารณะและการพบปะประชาชนตามชุมชนที่เทศบาลได้มีการดำเนินงานร่วมกับชุมชนต่าง ๆ

อย่างไรก็ตาม กระบวนการมีส่วนร่วมในการเข้ามามีบทบาทยังพบข้อจำกัดในการดึงประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมค่อนข้างมาก เพราะปัญหาและอุปสรรคด้านภาระหน้าที่ในการทำงานของประชาชนในเขตเมืองทำให้ไม่ค่อยมีเวลาตรงกันหรือมีเวลาว่างที่จะเข้ามามีบทบาทในการมีส่วนร่วมส่วนร่วมกับเทศบาล โดยส่วนใหญ่ก็จะผ่านประธานชุมชนและคณะกรรมการในโครงการหรือกิจกรรมที่จัดขึ้นมา

(4) การสร้างความร่วมมือ พบว่า กระบวนการการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ทั้ง 3 แห่ง โดยชุมชนจะมีการสร้างความร่วมมือในลักษณะกลุ่มจิตอาสาชวนเหลือชุมชนด้วยกัน เช่น อาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน (อสม.) กลุ่มอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) โดยจะมีการช่วยเหลือประชาชนชุมชนที่ประสบปัญหาและได้รับความเดือดร้อน ไม่ว่าจะเป็นการช่วยเหลือผู้ประสบภัยเมื่อมีเหตุภัยพิบัติน้ำท่วมในชุมชน โดยจะมีการแจกข้าวสาร น้ำดื่ม อาหารแห้ง เป็นต้น อีกทั้งยังมีกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อสนองตอบความต้องการและประโยชน์ของชุมชน เช่น กลุ่มสตรี กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มเด็กและเยาวชน และกลุ่มกีฬาต่าง ๆ ที่เป็นในลักษณะของการบูรณาการร่วมของชุมชนตามความสนใจของกลุ่มต่าง ๆ รวมไปถึงการสร้างความร่วมมือในลักษณะการให้ประชาชนได้มีการออกมาทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น กิจกรรมทางด้านวัฒนธรรมและประเพณีต่าง ๆ

(5) การเสริมอำนาจแก่ประชาชน พบว่า กระบวนการการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ทั้ง 3 แห่ง มีการจัดการชุมชนด้วยการให้อำนาจกับชุมชนในการกำหนดแนวทางและความต้องการของชุมชนในการบริหารจัดการท้องถิ่นผ่านการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน การประชาคมทำแผนพัฒนาท้องถิ่น เป็นต้น ทำให้ตอบสนองความต้องการของชุมชนอย่างตรงจุด

ในส่วนของกระบวนการการตรวจสอบและประเมินนั้นจะสามารถเข้าถึงเพียงแค่ตัวแทนประชาชนเท่านั้น ไม่ว่าจะเป็นประธานชุมชน คณะกรรมการชุมชนและสมาชิกเทศบาล เพราะส่วนใหญ่จะเป็นการใช้อำนาจผ่านประธานชุมชนในการเข้าไปเป็นตัวแทนประชาชนเพื่อเป็นกระบอกเสียงของประชาชนในการสะท้อนปัญหาและความต้องการต่าง ๆ ของชุมชนต่อผู้บริหารเทศบาลในวาระการประชุมต่าง ๆ ของเทศบาลที่ได้จัดขึ้นมา ตลอดจนการเข้าไปเป็นตัวแทนประชาชนในการเข้าไปร่วมตัดสินใจ เสนอแนะและประเมินผลการทำงานของเทศบาลในโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ

จากที่กล่าวมาข้างต้น พบว่า รูปแบบและกระบวนการการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้จากทั้งสามพื้นที่การศึกษา ได้แก่ เทศบาลนครยะลา เทศบาลเมืองนราธิวาส และเทศบาลตำบลรือเสาะ มีรูปแบบและกระบวนการการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมที่ไม่แตกต่างกันมาก โดยการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมส่วนใหญ่จะมีตัวแทนประชาชนที่เป็นกลไกสำคัญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในแต่ละพื้นที่เพื่อการสอดส่องและดูแลชุมชนที่ได้รับผิดชอบ รวมถึงการเปิดโอกาสในการรับฟังปัญหาและความต้องการจากประชาชนในชุมชนที่เทศบาลไม่สามารถเข้าถึงได้ เพื่อให้เสียงสะท้อนของประชาชนผ่านประธานชุมชนต่าง ๆ ได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท้องถิ่นด้วย อีกทั้งตัวแทนประชาชนยังเป็นตัวกลางในการเชื่อมโยงระหว่างเทศบาลกับประชาชน เพื่อสะท้อนปัญหาและความต้องการของประชาชนสู่เทศบาลได้อย่างรวดเร็ว รวมถึงได้การถ่ายทอดองค์ความรู้และข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชน

5.2 อภิปรายผลการศึกษา

จากการสรุปผลการศึกษาข้างต้น ทำให้ทราบถึงรูปแบบและกระบวนการการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยผู้ศึกษาจะนำมาอภิปรายผลเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการศึกษา รวมถึงจะอธิบายปัญหาและอุปสรรคของการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจากการค้นพบ ดังต่อไปนี้

5.2.1 รูปแบบการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

(1) **การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ** กล่าวคือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ทั้ง 3 แห่ง มีการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับชุมชนและเป็นการสะท้อนความต้องการของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการจัดสภาประชาชน เทศบาลสัญจร สภากาแฟ และการประชุมผู้แทนชุมชนต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้ถือเป็นรูปแบบในการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นและสะท้อนปัญหาและความต้องการของชุมชนผ่านช่องทางที่หลากหลาย โดยประชาชนจะมีการเข้ามาร้องเรียนปัญหาและความต้องการผ่านเวทีสาธารณะที่ทางเทศบาลได้จัดทำขึ้นมาข้างต้น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของไฟฟ้าดับ น้ำประปาไม่ไหล ถนนหนทางชำรุด เป็นต้น เพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและเป็นแนวทางการประกอบการตัดสินใจในการบริหารจัดการท้องถิ่นของเทศบาลต่อไป ซึ่งถือว่ามีสอดคล้องกับแนวความคิดของ Cohen and Uphoff (1980) (อ้างใน ถวิลวดี บุรีกุล, 2548) ดังที่กล่าวไว้ว่า การตัดสินใจนั้นเป็นรูปแบบของการมีส่วนร่วมประการแรกสุด คือ การกำหนดความต้องการและจัดลำดับความสำคัญ จากนั้นเลือกนโยบายและประชากรที่เกี่ยวข้อง การตัดสินใจในช่วงเริ่มต้นเป็นการตัดสินใจในช่วงดำเนินการวางแผนและการตัดสินใจในช่วงการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

โดย ปิยธิดา ปาลรังษี (2554) ได้กล่าวถึงการมอบบทบาทให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจนั้นเป็นขั้นตอนของกระบวนการดำเนินงาน เช่น การวางแผน การดำเนินการ การใช้ประโยชน์และการประเมินผล โดยเน้นการมีส่วนร่วมที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการระดมความคิด เพื่อแก้ไขปัญหา ร่วมกับการสนับสนุนและติดตามผลการปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเห็นได้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ผ่านรูปแบบตัวแทนประชาชนที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการจัดทำ

แผนพัฒนาท้องถิ่นหรือโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันเทศบาล กล่าวคือ มีการนำความต้องการของประชาชนที่ได้สะท้อนผ่านการประชุมชุมชนเป็นหลัก โดยประชุมเป็นเสมือนตัวแทนเสียงสะท้อนของประชาชนในการเข้าประชุมประชุมต่าง ๆ เพื่อที่จะการตัดสินใจการดำเนินการของเทศบาลแทนประชาชน

(2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน กล่าวคือ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานในส่วนที่เป็นการดำเนินงานร่วมกันกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น จะเป็นการมีส่วนร่วมในการสร้างปฏิสัมพันธ์ในกิจกรรมหรือตามโครงการต่าง ๆ ของท้องถิ่น ซึ่งเป็นการทำประโยชน์หรือพัฒนาท้องถิ่นร่วมกันโดยวิธีใดก็ตาม เช่น การสนับสนุนด้านทรัพยากร การบริหารงานการประสานงานและการขอความช่วยเหลือ เป็นต้น (ถวิลวดี บุรีกุล, 2548) ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ทั้ง 3 แห่ง มีความพยายามที่จะให้ชุมชนมีการจัดการตนเองภายในชุมชน โดยให้ชุมชนจัดการด้วยตนเองตั้งแต่เรื่องของการตั้งบุดทุนของเทศบาลในการเสนอจัดทำโครงการต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง โครงการหรือกิจกรรมที่เห็นว่าส่งผลต่อประชาชนโดยตรงและความจำเป็นที่จะต้องระดมความร่วมมือของชุมชนมาดำเนินงานร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นการจัดตั้งตัวแทนชุมชนเข้ามาเป็นคณะกรรมการในการบริหารจัดการในโครงการหรือกิจกรรมนั้น ๆ เช่น โครงการจัดจ้างให้สร้างสนามกีฬาชุมชน โดยจะมีการดึงชุมชนมาร่วมเสนอแนะ รับรู้และตรวจสอบงาน ตลอดจนการบริหารจัดการโดยชุมชนเองหลังจากโครงการนั้นมีการดำเนินการสร้างแล้วเสร็จ

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การจัดกิจกรรมที่ส่วนมากจะต้องเปิดให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วม จึงจำเป็นต้องระดมความร่วมมือจากประชาชนเป็นหลักในการขับเคลื่อนและมีการดึงหลายฝ่ายเข้ามาบูรณาการร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นผู้แทนของชุมชน ผู้นำศาสนา บุคคลที่เกี่ยวข้องเหล่านี้มามีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ มีการประสานการดำเนินงานกับประชาชน คณะกรรมการชุมชนเป็นตัวแทนภาคีเครือข่ายต่าง ๆ ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ซึ่งตัวแทนเหล่านี้ถือว่าเป็นเสียงของประชาชนที่จะนำความต้องการของประชาชนส่งต่อมายังเทศบาล ส่วนนี้ถือเป็นการบูรณาการโดยใช้ภาคีเครือข่ายในพื้นที่มาร่วมหรือในการบริหารจัดการ โดยการร่วมมือปฏิบัติงานในลักษณะดังกล่าวจะทำให้ประชาชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและมีความกระตือรือร้นในการช่วยให้เกิดผลในทางปฏิบัติ รวมถึงการเสริมสร้างแรงจูงใจและการยอมรับในการดำเนินงานของรัฐ ทำให้ประชาชนมีความรู้สึกไว้วางใจเจ้าหน้าที่รัฐในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ (สถาบันพระปกเกล้า, 2552)

(3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ กล่าวคือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ทั้ง 3 แห่ง มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ในเชิงสาธารณะที่เป็นเรื่องของการบริการสาธารณะแก่ประชาชน ซึ่งการได้รับประโยชน์มากน้อยนั้นขึ้นอยู่กับผลลัพธ์ของงานที่ออกมาและเสียงสะท้อนจากประชาชนถึงความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมนั้น ๆ ไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหาและความต้องการของชุมชนเข้ามายังเทศบาลให้รับทราบ เพื่อให้ปัญหาดังกล่าวได้รับการตอบสนองประโยชน์สู่ประชาชน เช่น การแก้ไขระบบไฟฟ้า การปรับปรุงถนน การสร้างคูระบายน้ำ เป็นต้น หรือการมีส่วนร่วมของชุมชนทางด้านศาสนาและวัฒนธรรม โดยประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมจะได้มีส่วนร่วมในการส่งเสริมประเพณีและวัฒนธรรมของท้องถิ่น รวมถึงเป็นการสร้างความสามัคคีระหว่างคนในชุมชนด้วยกัน ซึ่งถือเป็นการได้รับผลประโยชน์ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ จึงมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ Cohen and Uphoff (1980) (อ้างใน ถวิลวดี บุรีกุล, 2558) ที่ได้อธิบายไว้ว่า ความสำคัญของการรับประโยชน์นั้นนอกจากผลประโยชน์ในเชิงปริมาณและคุณภาพแล้ว จะต้องคำนึงถึงการกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่มที่เป็นผลประโยชน์ของโครงการของท้องถิ่น รวมถึงผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นในทางบวกและทางลบที่จะส่งผลกระทบต่อโครงการในลักษณะที่เป็นประโยชน์และเป็นโทษต่อสังคม

โดยการได้รับประโยชน์นั้นเป็นสิ่งที่จะได้รับกลับสู่ประชาชนในชุมชนอยู่แล้ว ไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหาเข้ามายังเทศบาล ปัญหาดังกล่าวก็จะได้รับการแก้ไขปัญหาลงสู่ชุมชน เช่น ไฟฟ้า ถนน คูระบายน้ำ เป็นต้น ฉะนั้นชุมชนก็จะได้รับประโยชน์อย่างมากจากการมีส่วนร่วมในเรื่องต่าง ๆ ที่ร่วมนำเสนอในการแก้ปัญหาให้กับประชาชน ดังที่ Cohen and Uphoff (1980) (อ้างใน ถวิลวดี บุรีกุล, 2558) ได้กล่าวถึงลักษณะของการได้รับผลประโยชน์ คือ ความเป็นรูปธรรมของผลประโยชน์ ความเป็นไปได้ของผลประโยชน์ ความรวดเร็วของผลประโยชน์ที่ได้รับ รวมถึงการกระจายผลประโยชน์อย่างทั่วถึง

(4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล กล่าวคือ การมีส่วนร่วมในการประเมินผลถือเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสังเกตและตรวจสอบผลการดำเนินงานของรัฐต่อความพึงพอใจของคนในท้องถิ่น ได้แก่ ความเห็น ความชอบ และความคาดหวังซึ่งจะมีอิทธิพลที่สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มได้ อีกทั้งยังเป็นการการมีจิตสำนึกร่วมในการสอดส่องและรับผิดชอบท้องถิ่น (ถวิลวดี บุรีกุล, 2548) โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ทั้ง 3 แห่ง ได้มีการสรุปผลการดำเนินงานและทำแบบประเมินเป็นรายโครงการที่เกี่ยวข้องกับประชาชนโดยตรง เช่น การก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานชุมชน การก่อสร้างสนาม

กีฬาชุมชนหรือกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นต้น เมื่อสิ้นสุดในการจัดทำโครงการและ กิจกรรมต่าง ๆ แล้วก็ต้องมีการให้ประชาชนประเมินผลอยู่เสมอ โดยจะมีการจัดตั้งตัวแทน ประชาชนเป็นคณะกรรมการตรวจสอบและประเมินผล รวมถึงมีการสำรวจความคิดเห็นและสำรวจ ความพึงพอใจของประชาชนในโครงการและกิจกรรมนั้น ๆ ซึ่งถือเป็นการดึงภาคประชาชนได้เข้ามามี ส่วนร่วมในการประเมินผลของเทศบาล

ซึ่งการมีส่วนร่วมในการประเมินผลจะต้องเป็นไปเป็นไปตามระเบียบที่จะมีต้องมี คณะกรรมการติดตามและประเมินผลในเรื่องดำเนินงานของเทศบาล โดยคณะกรรมการเหล่านี้จะทำ หน้าที่ในการสอดส่องผลลัพธ์จากการดำเนินงานของเทศบาล แล้วจะมีการนำผลสัมฤทธิ์ของโครงการ นั้นไปประกาศให้ประชาชนและชุมชนได้รับทราบ ตลอดจนการนำเสนอต่อสภาเทศบาลต่อไป โดยจะ ถือเป็นการทำภารกิจหน้าที่ตามบทบัญญัติของกฎหมาย กล่าวคือ ท้องถิ่นจะมีขอบเขตมากหรือน้อย ในการครอบคลุมกิจการการบริหารจัดการท้องถิ่นนั้น จะต้องมียกกฎหมายให้อำนาจจึงจะถือเป็นการ รองรับหรือกำหนดเป็นหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยท้องถิ่นจะไม่สามารถกระทำการใด ได้ถ้าหากไม่มีกฎหมายให้อำนาจไว้ หากการมีกระทำจะถือเป็นการละเมิดต่อกฎหมาย ฉะนั้นจึงทำให้ ภารกิจหน้าที่ของท้องถิ่นถูกจำกัดเป็นภารกิจภายใต้กฎหมายเท่านั้น (ภิรมย์พร ไชยยนต์, 2557)

อย่างไรก็ตาม รูปแบบการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมในด้านการ ประเมินผลนั้น ประชาชนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ส่วนใหญ่มีการให้ความร่วมมือในการมีส่วนร่วม การประเมินผลค่อนข้างน้อย เนื่องจากการมีส่วนร่วมดังกล่าวถือเป็นขั้นตอนสุดท้ายของการดำเนิน กิจกรรมในการมีส่วนร่วมของประชาชน จึงทำให้ไม่เกิดความสำคัญและไม่ได้รับความสนใจจาก ประชาชน ซึ่งถือเป็นปัญหาที่ยังคงเป็นสิ่งที่หน่วยงานในระดับท้องถิ่นไม่ควรละเลยสำหรับการบริหาร จัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อเกิดความต่อเนื่องในการบริหาร จัดการอย่างมีประสิทธิภาพ

ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่ารูปแบบการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ทั้ง 3 แห่ง ถือเป็นกลไกสำคัญในการบริหาร จัดการของท้องถิ่นที่เปิดโอกาสให้ประชาชนที่เป็นเจ้าของพื้นที่ที่มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ร่วมกัน เพื่อแก้ไขปัญหา ร่วมกับการสนับสนุนและติดตามผลการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นร่วมกัน ซึ่งมีความสอดคล้องกับผลการศึกษาในบางประเด็นของสิทธิธีรพันธ์ วารุณสหรัชภณ (2559) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์การบริหารส่วนตำบลตลาดจินดา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ดังปรากฏผลการศึกษาว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติดำเนินงาน และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลอยู่ในระดับน้อย

โดยจากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 30 คน ประกอบไปด้วย ข้าราชการการเมือง ข้าราชการประจำ ผู้นำชุมชน และประชาชน ซึ่งผู้ให้ข้อมูลคีย์จำนวนเกินครึ่งได้มีความเห็นตรงกันว่ารูปแบบการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีการมอบบทบาทให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน เกิดการมีส่วนร่วมค่อนข้างมาก เพราะการดำเนินโครงการและกิจกรรมที่ประชาชนให้ความสนใจและเห็นว่าจะได้รับประโยชน์โดยตรงการตัวโครงการนั้น ๆ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจกับด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ เกิดการมีส่วนร่วมปานกลาง เพราะส่วนมากจะเป็นการส่งตัวแทนในการตัดสินใจ ทำให้การบริหารจัดการในบางครั้งเกิดประโยชน์ต่อสาธารณะหรือประชาชนอย่างไม่ตรงจุด และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล เกิดการมีส่วนร่วมค่อนข้างน้อย เพราะยังขาดการเปิดโอกาสจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและขาดการร่วมมือจากประชาชนในการเข้ามาตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานของท้องถิ่น ซึ่งรูปแบบของการบริหารจัดการดังกล่าวสามารถสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมของการมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่นได้ดี อีกทั้งยังเป็นการสร้างการตระหนักรู้ให้แก่ประชาชนในการจัดสรรการใช้ทรัพยากรของท้องถิ่น รวมถึงการร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการรักษาผลประโยชน์ต่าง ๆ ของท้องถิ่น

5.2.2 กระบวนการการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

(1) **การให้ข้อมูลข่าวสาร** กล่าวคือ การให้ข้อมูลข่าวสารถือเป็นระดับพื้นฐานและเป็นก้าวแรกที่จะทำให้ประชาชนเข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วมในเรื่องต่าง ๆ เป็นวิธีการที่สามารถจะเข้าถึงการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้กำหนดนโยบายกับประชาชนได้ง่าย เพื่อให้ข้อมูลแก่ประชาชนเกี่ยวกับการตัดสินใจของผู้กำหนดนโยบายในการกำหนดแผนของโครงการ แต่ยังคงปิดกั้นการแสดงความคิดเห็นหรือเข้ามาเกี่ยวข้องใด ๆ ซึ่งวิธีการให้ข้อมูลอาจกระทำได้หลายวิธี (อรทัย ก๊กผล, 2546) โดยที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ทั้ง 3 แห่ง มีการให้ประชาชน

สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร รับรู้และรับทราบเรื่องราวต่าง ๆ ของเทศบาลผ่านหลากหลายช่องทาง ได้แก่ เฟซบุ๊กเทศบาล เว็บไซต์เทศบาล ไลน์เทศบาล ระบบกระจายเสียงตามสาย รถประชาสัมพันธ์ เคลื่อนที่ ป้ายประชาสัมพันธ์ วารสารและเอกสารต่าง ๆ เป็นต้น

รวมถึงการลงพื้นที่ในการพบปะประชาชน โดยส่วนใหญ่ประชาชนจะได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านตัวแทนประชาชน เช่น ประธานชุมชน คณะกรรมการชุมชนและสมาชิกเทศบาลตามเขตชุมชนต่าง ๆ ที่รับผิดชอบก็จะมีการนำข้อมูลข่าวสารจากเทศบาลที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนให้ประชาชนได้รับทราบ เพื่อเกิดการรับรู้และเข้าใจทุกกระบวนการในการบริหารจัดการท้องถิ่นร่วมกัน ซึ่งช่วยทำให้ประชาชนสนใจประเด็นสาธารณะมากขึ้น ในขณะเดียวกันการมีส่วนร่วมของประชาชนถือเป็นหนึ่งในการเสริมสร้างเพิ่มทุนทางสังคม รวมถึงทำให้ประชาชนเป็นพลเมืองที่มีความสนใจกับประเด็นสาธารณะที่มีความสอดคล้องตามหลักประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมในการปกครองอีกด้วย (สถาบันพระปกเกล้า, 2552)

สำหรับกระบวนการให้ข้อมูลข่าวสารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า เกิดการมีส่วนร่วมในระดับมาก เพราะมีการเปิดช่องทางที่หลากหลายในการกระจายข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน ไม่ว่าจะเป็นการให้ข้อมูลข่าวสารผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ การประชาสัมพันธ์รูปแบบเอกสารหรือรถเคลื่อนที่ต่าง ๆ รวมไปถึงการลงพื้นที่ในชุมชนเพื่อพบปะประชาชนโดยตรง เพื่อให้ประชาชนได้ทราบถึงข้อเท็จจริงและตัดสินใจในการสร้างการมีส่วนร่วมอย่างมีคุณภาพ

(2) การรับฟังความคิดเห็น กล่าวคือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ทั้ง 3 แห่ง มีการให้ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นผ่านตัวแทนประชาชน ไม่ว่าจะเป็นประธานชุมชน คณะกรรมการชุมชนและสมาชิกเทศบาลที่รับผิดชอบตามชุมชนต่าง ๆ โดยจะมีการลงพื้นที่รับฟังประชาชนของเทศบาล เช่น การจัดสภาประชาชน เทศบาลสัญจร สภากาแฟ และการประชุมผู้แทนชุมชนต่าง ๆ ซึ่งจะมีการเชิญตัวประชาชน ประธานชุมชน คณะกรรมการกลุ่มต่าง ๆ มาร่วมประชุมเพื่อเสนอแนะทิศทางการบริหารจัดการท้องถิ่นร่วมกัน ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ The International Association for Public Participation IAP2 (2009) (อ้างใน อรรถัย กักพล, 2546) เป็นสถาบันที่กำหนดระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ว่า การรับฟังความคิดเห็นเป็นกระบวนการที่เป็นการมีส่วนร่วมในระดับขั้นที่สูงกว่าการให้ข้อมูล โดยจะเปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล ข้อเท็จจริงและความคิดเห็นเพื่อประกอบการตัดสินใจ การ

กำหนดนโยบายหรือวางแผนโครงการ ซึ่งจะมีการเชิญชวนให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นเพื่อให้ได้ข้อมูลมากขึ้น รวมถึงประเด็นในการประเมินผลได้ข้อสรุปที่มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น เช่น การรับฟังและสำรวจความคิดเห็น การแสดงความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์ การจัดเวทีสาธารณะ ตลอดจนการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการริเริ่มโครงการต่าง ๆ

อีกทั้งกระบวนการรับฟังความคิดเห็นนั้นเทศบาลยังมีการเปิดโอกาสผ่านช่องทางบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ ได้แก่ เฟซบุ๊กเทศบาล เว็บไซต์เทศบาล ไลน์เทศบาล เป็นต้น ซึ่งช่องทางดังกล่าวประชาชนสามารถที่จะเสนอแนะและร้องเรียนปัญหาได้ตลอดเวลา โดยกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของเทศบาลส่วนใหญ่จะเป็นการรับฟังความเห็นประชาชนในลักษณะไม่เป็นทางการผ่านการลงพื้นที่ตามร้านน้ำชา การนำเสนอผ่านประธานชุมชนหรือสมาชิกเทศบาลในเขตรับผิดชอบนั้น ๆ ดังที่ Cary, Lee J. (1970) (อ้างใน เอกลักษณ์ อุปริรัตน์, 2552) โดยกล่าวไว้ในหนังสือทางวิชาการเรื่อง Community Development as a Process ไว้ว่า เป็นการมีส่วนร่วมที่เสริมบทบาทหน้าที่ให้กับประชาชนในท้องถิ่นในระดับที่สูงขึ้น ซึ่งหมายความว่า เป็นขั้นของการตัดสินใจของท้องถิ่นในการเลือกทิศทางการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในฐานะของคนในท้องถิ่นที่ถือเป็นเจ้าของพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นการจัดลงประชามติ การรับฟังหรือสำรวจความคิดเห็นในประเด็นสาธารณะ เพื่อตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นอย่างแท้จริง

สำหรับกระบวนการรับฟังความคิดเห็นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า เกิดการมีส่วนร่วมในระดับน้อย เพราะส่วนใหญ่จะใช้บทบาทของตัวแทนประชาชนในการบริหารจัดการท้องถิ่น ซึ่งทำหน้าที่ในการการสะท้อนปัญหาและความต้องการแทนประชาชนในท้องถิ่นสู่ผู้บริหารของเทศบาลได้รับทราบ โดยจะมีการเข้าร่วมประชุมวาระต่าง ๆ ที่มีการเชิญประธานชุมชนแต่ละชุมชน ซึ่งประชาชนไม่ได้มีบทบาทโดยตรงในการเสนอข้อเท็จจริงและเสนอความคิดเห็นกับผู้บริหารของเทศบาลในการประกอบการตัดสินใจการบริหารจัดการท้องถิ่นร่วมกันอย่างแท้จริง

(3) การเข้ามามีบทบาท กล่าวคือ เป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานหรือร่วมเสนอแนวทางที่นำไปสู่การตัดสินใจและเป็นการเจรจากันอย่างเป็นทางการระหว่างผู้กำหนดนโยบายและประชาชน เพื่อประเมินความก้าวหน้าหรือระบุประเด็นหรือข้อสงสัยต่าง ๆ รวมถึงการยกระดับความไว้วางใจกับประชาชนในการนำข้อมูลความคิดเห็นและความต้องการของประชาชนจะไปพิจารณาเป็นทางเลือกในการบริหารงานของภาครัฐ เช่น การประชุมเชิง

ปฏิบัติการ การสนทนากลุ่ม การเปิดเวทีประชาพิจารณ์ การจัดตั้งคณะกรรมการทำงาน เป็นต้น (ถวิลวดี บุรีกุล, 2558) ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ทั้ง 3 แห่ง ประชาชนส่วนใหญ่จะเข้ามามีบทบาทในการมีส่วนร่วมผ่านการจัดเป็นโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ทางเทศบาลได้จัดขึ้นมา เช่น ด้านการส่งเสริมกีฬา ด้านการส่งเสริมอาชีพ รวมถึงด้านการส่งเสริมวิถึพหุวัฒนธรรมที่จะเข้ามามีบทบาทในการจัดกิจกรรมร่วมกัน อีกทั้งยังมีการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีบทบาทในรูปแบบอื่น ๆ ได้แก่ การทำประชาคม การให้บริการสาธารณะและการพบปะประชาชนตามชุมชนที่เทศบาลได้มีการดำเนินงานร่วมกับชุมชนต่าง ๆ

อย่างไรก็ตาม กระบวนการมีส่วนร่วมในการเข้ามามีบทบาทยังพบข้อจำกัดในการดึงประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมค่อนข้างมาก เพราะปัญหาและอุปสรรคด้านภาระหน้าที่ในการทำงานของประชาชนในเขตเมืองทำให้ไม่ค่อยมีเวลาตรงกันหรือมีเวลาว่างที่จะเข้ามามีบทบาทในการมีส่วนร่วมร่วมกับเทศบาล ซึ่งส่วนใหญ่ก็จะผ่านประธานชุมชนและคณะกรรมการในโครงการหรือกิจกรรมที่จัดขึ้นมา ประชาชนไม่ให้ความสนใจและไม่มาร่วม ส่งผลให้การจัดการมีส่วนร่วมเป็นเพียงพิธีกรรมเท่านั้น ดังที่ อรทัย ก๊กผล (2546) ได้กล่าวไว้ว่า โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นภารกิจของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รับค่าจ้างหรือเงินเดือนในการทำงาน ในขณะที่ประชาชนมีรายได้จากการประกอบอาชีพของตนเอง การมีส่วนร่วมจึงเป็นงานอาสาสมัครและประชาชนอาจไม่มีเวลาสำหรับการมีส่วนร่วมตลอดเวลาหรือมีความสนใจในบางประเด็นเท่านั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนควรยึดประชาชนเป็นหลักมากกว่าความสะดวกของหน่วยงาน โดยการที่ประชาชนในท้องถิ่นจะมีความสนใจและให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมร่วมกันของคนในท้องถิ่นนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องเป็นผู้นำในการชักจูงและสร้างบรรยากาศของการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท้องถิ่นร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นการร่วมกันวางนโยบายและแผนงาน โครงการหรือกิจกรรมอื่น ๆ ภายในท้องถิ่น เพื่อที่จะสามารถรักษาผลประโยชน์ของท้องถิ่นและตอบสนองความต้องการของคนในท้องถิ่นอีกด้วย (เอกลักษณ์ อุปรีรัตน์, 2552)

สำหรับกระบวนการเข้ามามีบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า เกิดการมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง เพราะการดำเนินการในแต่ละโครงการหรือกิจกรรมที่เทศบาลได้จัดขึ้นมา ส่วนมากประชาชนจะเป็นเพียงผู้เข้าร่วมตามขั้นตอนการดำเนินงานนั้น ๆ แต่ไม่ได้เป็นผู้ดำเนินการในกิจกรรมหรือโครงการร่วมกันเทศบาลอย่างจริงจัง อีกทั้งโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ จะเป็นรูปแบบที่ทางเทศบาลมีการตัดสินใจและการจัดสรรมาอยู่แล้ว

เพื่อนำมาให้ประชาชนได้มีการปฏิบัติตามเงื่อนไขและรูปแบบของโครงการและกิจกรรมนั้น ๆ ให้สำเร็จ

(4) การสร้างความร่วมมือ กล่าวคือ การสร้างความร่วมมือ The International Association for Public Participation IAP2 (2009) (อ้างใน อรรถัย กักผล, 2546) ได้อธิบายไว้ว่าเป็นขั้นของการนำนโยบายไปปฏิบัติร่วมกันหรือดำเนินการร่วมกันเพื่อให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ซึ่งเป็นการมีส่วนร่วมที่ให้กลุ่มประชาชนหรือผู้แทนภาคสาธารณะได้มีส่วนร่วมโดยเป็นหุ้นส่วนกับภาครัฐในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจ และมีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เช่น คณะกรรมการที่มีฝ่ายประชาชนร่วมเป็นกรรมการ รวมทั้งรณรงค์รวมกลุ่มตามความสนใจในลักษณะของชมรม สภามชมรม คณะกรรมการ และสมาคม รวมถึงการส่งเสริมอาสาสมัครที่มีจิตอาสาเพื่อช่วยเหลืองานท้องถิ่น เป็นต้น ซึ่งมีความคล้ายกับการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ทั้ง 3 แห่ง โดยชุมชนจะมีการสร้างความร่วมมือในลักษณะกลุ่มจิตอาสาช่วยเหลือชุมชนด้วยกัน เช่น อาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน (อสม.) กลุ่มอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) โดยจะมีการช่วยเหลือประชาชนชุมชนที่ประสบปัญหาและได้รับความเดือดร้อน ไม่ว่าจะเป็นการช่วยเหลือผู้ประสบภัยเมื่อมีเหตุภัยพิบัติน้ำท่วมในชุมชน โดยจะมีการแจกข้าวสาร น้ำดื่ม อาหารแห้ง เป็นต้น

อีกทั้งยังมีกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการและประโยชน์ของชุมชน เช่น กลุ่มสตรี กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มเด็กและเยาวชน และกลุ่มกีฬาต่าง ๆ ที่เป็นในลักษณะของการบูรณาการร่วมของชุมชนตามความสนใจของกลุ่มต่าง ๆ รวมไปถึงการสร้างความร่วมมือในลักษณะการให้ประชาชนได้มีการออกมาทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น กิจกรรมทางด้านวัฒนธรรมและประเพณีต่าง ๆ ดังที่ Cary, Lee J. (1970) (อ้างในเอกลักษณ์ อุบริรัตน์, 2552) ได้อธิบายไว้ว่า กลุ่มในการสร้างความร่วมมือดังกล่าวเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในท้องถิ่นในการใช้ทรัพยากรของท้องถิ่นในการบริหารจัดการของท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ เปรียบเสมือนเป็นการร่วมลงทุนในโครงการหรือกิจกรรมของท้องถิ่นตามขีดความสามารถของพลเมืองในท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นการระดมทุนทางสังคม ทรัพยากรมนุษย์ ตลอดจนการได้รับทุนสนับสนุนจากรัฐในการพัฒนาท้องถิ่นต่าง ๆ

สำหรับกระบวนการสร้างความร่วมมือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า เกิดการมีส่วนร่วมในระดับมาก เพราะมีกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมที่เป็นลักษณะของการรวมกลุ่มภายในท้องถิ่น เพื่อสร้างการมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างคนในท้องถิ่น

ผ่านการทำกิจกรรมภายในชุมชนร่วมกัน ซึ่งการมีส่วนร่วมจะมีรูปแบบเป็นกลุ่มคณะกรรมการชุมชน กลุ่มชมรมหรือกลุ่มตามความสนใจต่าง ๆ โดยภายในกลุ่มจะมีการกำหนดแนวทางการดำเนินงานร่วมกัน เพื่อบรรลุเป้าหมายตามความสนใจร่วมกัน

(5) การเสริมอำนาจแก่ประชาชน กล่าวคือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ทั้ง 3 แห่ง มีการการเสริมอำนาจแก่ประชาชนโดยการจัดการชุมชนด้วยการให้อำนาจกับชุมชนในการกำหนดแนวทางและความต้องการของชุมชนในการบริหารจัดการท้องถิ่นผ่านการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน การประชาคมทำแผนพัฒนาท้องถิ่น เป็นต้น ทำให้ตอบสนองความต้องการของชุมชนอย่างตรงจุด ดังปรากฏในการศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของ The International Association for Public Participation IAP2 (2009) (อ้างใน อรทัย ก๊กผล, 2546) ที่ได้กล่าวโดยสรุปไว้ว่า เป็นขั้นที่ให้บทบาทประชาชนในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของท้องถิ่นในระดับสูงสุด กล่าวคือ เป็นการมีส่วนร่วมในการให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจเพื่อแก้ปัญหาข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นในช่วงของการดำเนินกิจกรรมภายในท้องถิ่นให้เกิดการบรรลุเป้าหมาย เช่น การลงประชามติในประเด็นสาธารณะต่าง ๆ โครงการหมู่บ้านที่มอบอำนาจให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจทั้งหมด เป็นต้น การที่ประชาชนในท้องถิ่นสามารถที่จะร่วมกันติดตาม ควบคุม และประเมินผล รวมถึงบำรุงรักษาการดำเนินกิจกรรมและโครงการร่วมกันของคนในท้องถิ่นที่ได้กำหนดไว้ เพื่อรักษาและมอบผลประโยชน์ให้กับคนในท้องถิ่นด้วยตนเอง ทั้งนี้ยังถือเป็นหน้าที่ของคนในท้องถิ่นที่จะต้องตรวจสอบการบริหารงานของท้องถิ่น (เอกลักษณ์ อุปรีรัตน์, 2552)

อย่างไรก็ตาม ในส่วนของกระบวนการตรวจสอบและประเมินดังกล่าวจะสามารถเข้าถึงเพียงแค่ตัวแทนประชาชนเท่านั้น ไม่ว่าจะเป็นประธานชุมชน คณะกรรมการชุมชนและสมาชิกเทศบาล เพราะส่วนใหญ่จะเป็นการใช้อำนาจผ่านประธานชุมชนในการเข้าไปเป็นตัวแทนประชาชนเพื่อเป็นกระบอกเสียงของประชาชนในการสะท้อนปัญหาและความต้องการต่าง ๆ ของชุมชนต่อผู้บริหารเทศบาลในวาระการประชุมต่าง ๆ ของเทศบาลที่ได้จัดขึ้นมา ตลอดจนการเข้าไปเป็นตัวแทนประชาชนในการเข้าไปร่วมตัดสินใจ เสนอแนะและประเมินผลการทำงานของเทศบาลในโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งนี้ กระบวนการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในการเลือกระดับและรูปแบบการมีส่วนร่วมหรือการติดต่อกับประชาชนถือเป็นประเด็นสำคัญ ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องมีทัศนคติและค่านิยมร่วมต่อกระบวนการในการมีส่วนร่วมที่จะเข้าใจความรู้สึกของประชาชนในการจัดการมากขึ้น โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในทุกระดับที่ถือเป็นการเพิ่มขีดความสามารถของประชาชนในด้านการบริหารจัดการท้องถิ่นร่วมกันได้ดี (อรทัย ก๊กผล, 2546)

สำหรับกระบวนการเสริมอำนาจแก่ประชาชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า เกิดการมีส่วนร่วมในระดับน้อย เพราะการผูกขาดบทบาทและอำนาจหน้าที่ส่วนใหญ่ที่จะเป็นการรับรองจากตัวแทนประชาชนในการเข้าไปมีส่วนร่วมในระดับการเนินผลเชิงนโยบาย โดยประธานชุมชน คณะกรรมการชุมชน สมาชิกเทศบาลจะทำหน้าที่ในการเป็นตัวแทนประชาชนในการเข้าร่วมประชุมในสภาเทศบาลหรือวาระต่าง ๆ เพื่อใช้สิทธิ์แทนประชาชนในการรับรองหรือประเมินความเห็นชอบในโครงการต่าง ๆ ที่เทศบาลได้จัดทำขึ้นมา

ดังนั้น จะเห็นได้ว่ากระบวนการการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ทั้ง 3 แห่ง เป็นแนวทางและกระบวนการในการเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นของตนเอง โดยได้จำแนกระดับการมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมทำกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ในท้องถิ่น ซึ่งปรากฏอยู่ในผลการศึกษาเป็น 5 ระดับ ได้แก่ การให้ข้อมูลข่าวสาร การรับฟังความคิดเห็น การเข้ามามีบทบาทการสร้างความร่วมมือ และการเสริมอำนาจแก่ประชาชน โดยขึ้นอยู่กับแนวทางและกระบวนการการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ๆ ดังที่สอดคล้องกับผลการศึกษาในบางประเด็นของเอกลักษณ์ อุปริรัตน์ (2552) ได้ศึกษาเรื่อง **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น** ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมี 5 ลักษณะ ได้แก่ การรับทราบข้อมูลข่าวสาร การเสนอข้อมูล การเข้าร่วม การประชุม การเข้าร่วมดำเนินงาน และการเข้าร่วมตรวจสอบการดำเนินงาน

ซึ่งจากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 30 คน ประกอบไปด้วย ข้าราชการการเมือง ข้าราชการประจำ ผู้นำชุมชน และประชาชน โดยผู้ให้ข้อมูลคณาจารย์จำนวนเกินครึ่งได้มีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้มีกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นระดับต่าง ๆ ได้แก่ การให้ข้อมูลข่าวสารเป็นระดับมาก เพราะมีการเปิดช่องทางที่หลากหลายในการรับรู้เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในท้องถิ่น การรับฟังความคิดเห็นเป็นระดับน้อย เพราะส่วนใหญ่จะเป็นการสะท้อนเรื่องราวผ่านบทบาทตัวแทนประชาชนในการบริหารจัดการท้องถิ่น การเข้ามามีบทบาทเป็นระดับปานกลาง เพราะส่วนมากประชาชนจะเป็นเพียงผู้เข้าร่วมในขั้นตอนการดำเนินงาน แต่ไม่ได้เป็นผู้ดำเนินการในกิจกรรมหรือโครงการนั้น ๆ การสร้างความร่วมมือเป็นระดับ

มาก เพราะเป็นลักษณะของการรวมกลุ่มเพื่อการสร้างปฏิสัมพันธ์กันผ่านการทำกิจกรรมภายในชุมชน การเสริมอำนาจแก่ประชาชนเป็นระดับน้อย เพราะบทบาทและอำนาจหน้าที่ส่วนใหญ่จะเป็นการรับรองผ่านตัวแทนประชาชน ซึ่งถือเป็นกลไกที่ผูกขาดบทบาทในการการบริหารจัดการท้องถิ่นของประชาชน ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่เป้าหมายของการบริหารจัดการท้องถิ่นและสามารถบรรลุผลสำเร็จเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยในการเข้าร่วมทำกิจกรรมนั้น ๆ จะต้องเปิดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกระดับของกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการท้องถิ่นอย่างครอบคลุม

5.2.3 ปัญหาและอุปสรรคของการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

จากการศึกษารูปแบบและกระบวนการการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทำให้ผู้ศึกษาเห็นถึงปัญหาและอุปสรรคของการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งสามารถอธิบายและสรุปผลในการศึกษา ดังต่อไปนี้

(1) ปัญหาเรื่องอุปสรรคของระเบียบ กฎเกณฑ์ คำสั่งในการดำเนินงานราชการ เนื่องจากต้องดำเนินการตามกฎระเบียบของราชการส่วนกลางมากเกินไป ซึ่งเป็นเหมือนการเข้ามาแทรกแซงของอำนาจราชการส่วนกลางที่ทำให้การบริหารงานของท้องถิ่นไม่มีความเป็นอิสระในเรื่องของอำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการบางอย่างของท้องถิ่น ส่งผลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่มีความคล่องตัวในการบริหารจัดการได้อย่างเต็มที่ รวมถึงความซ้ำซ้อนของหน่วยงานราชการต่าง ๆ ระหว่างหน่วยงานราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่นที่ได้เข้ามาดำเนินการทับซ้อนกับภารกิจของท้องถิ่นและทำให้ประชาชนเกิดความรู้สึกที่สับสนในการที่จะเข้าหาหน่วยงานราชการท้องถิ่น นอกจากนี้ การกระจายอำนาจกับประชาชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเองยังไม่มีชัดเจน ด้วยข้อจำกัดของกฎหมายที่ไม่ได้มีความยืดหยุ่น เช่น ประธานชุมชนก็ไม่ได้มีกฎหมายรองรับเหมือนกับกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งประธานชุมชนเป็นเพียงแค่กลไกหนึ่งของเทศบาลที่ทำงานในลักษณะจิตอาสาชุมชน

ปัญหาและอุปสรรคข้างต้นส่งผลต่อการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมคือ ประชาชนไม่ได้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของพื้นที่อย่างแท้จริง เป็นการติดกับดักอำนาจรวมศูนย์ของราชการส่วนกลางและทำให้การบริหารจัดการไม่เกิดประโยชน์ระยะยาวอย่างแท้จริง โดยการอนุมัติโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ให้กับชุมชนจะต้องสอดคล้องกับระเบียบและข้อบังคับของทางราชการ

จึงทำให้การตัดสินใจต่อโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ เป็นลักษณะการใช้อำนาจจากบนสู่ล่าง ส่งผลให้เกิดโครงการและกิจกรรมที่ไม่ตอบสนองความต้องการของประชาชน จึงไม่เกิดการต่อยอดและเป็นประโยชน์แก่ชุมชนในระยะยาวและยั่งยืน ตลอดจนกฎระเบียบและคำสั่งในทางราชการยังเป็นอุปสรรคต่อการสร้างแรงจูงใจในการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน ไม่ว่าจะเป็นการรับรองสิทธิทางกฎหมายของประธานชุมชนที่ไม่ได้จูงใจให้การทำงานอย่างเต็มที่ เช่น ไม่มีเงินค่าตอบแทน ไม่รับรองสถานะทางกฎหมาย เป็นต้น

(2) ปัญหาเรื่องการขาดงบประมาณในการดำเนินงาน แม้ว่าจะมีความพยายามในการจัดเก็บเองหรือได้รับการจัดสรรมาจากหลายหน่วยงานก็ตาม แต่ปัจจุบันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีงบประมาณไม่เพียงพอในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในท้องถิ่น โดยปัญหาเรื่องงบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัดอาจส่งผลกระทบต่อสภาพคล่องในการบริหารจัดการอีกด้วย ซึ่งจากปัญหาดังกล่าวจึงทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่สามารถที่จะดำเนินการเพื่อสนองความต้องการของประชาชนในทุกเรื่องราวได้อย่างเต็มที่ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องเลือกดำเนินการโครงการเฉพาะที่มีความจำเป็นและได้ผลประโยชน์แก่ท้องถิ่นมากที่สุด ซึ่งบางสิ่งที่ประชาชนร้องขอจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีดำเนินการก็ไม่สามารถตอบสนองได้ทันทั่วทั้งที่ เช่น การขอคุ้บระบายน้ำเพื่อแก้ไขปัญหาน้ำท่วม ซึ่งกรณีนี้จะต้องมีการใช้งบประมาณค่อนข้างมากจนเกินความสามารถในงบประมาณของท้องถิ่นที่มีอยู่ จึงจะต้องของบประมาณจากหน่วยงานราชการส่วนกลาง ซึ่งจะต้องผ่านกระบวนการที่ใช้ระยะเวลาค่อนข้างนาน

ปัญหาและอุปสรรคข้างต้นส่งผลต่อการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมคือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่มีสภาพคล่องทางการคลังในการบริหารจัดการท้องถิ่นอย่างเต็มที่ ส่งผลให้การดำเนินการของโครงการและกิจกรรมที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่สามารถบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายได้ จึงเป็นเหตุผลที่ทำให้้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่สามารถที่จะดำเนินการเพื่อสนองความต้องการของประชาชนในทุกเรื่องราวได้อย่างเต็มที่ ในขณะที่เดียวกันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเองยังขาดประสิทธิภาพในการแสวงหารายได้เพิ่มเติมให้เข้าสู่ท้องถิ่นได้ ทำให้ไม่สามารถสนับสนุนเรื่องงบประมาณในการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมได้ รวมถึงผู้บริหารฝ่ายการเมืองมีการบริหารจัดการด้านงบประมาณที่ไม่มีประสิทธิภาพ โดยมีมักมีการเอื้อผลประโยชน์ในการตอบสนองความต้องการแก่ประชาชนที่เป็นคะแนนเสียงของตนเอง หากไม่ได้มีการกระจายผลประโยชน์สู่ชุมชนอย่างแท้จริง

(3) ปัญหาเรื่องการขาดความชัดเจนในการกำหนดทิศทางของการกระจายอำนาจ เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน รวมทั้งการเมืองระดับชาติที่มีลักษณะผูกขาดทำให้การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร เพราะอำนาจของรัฐบาลกลางที่ไม่ได้เอื้อในการบริหารจัดการท้องถิ่นอย่างอิสระ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มการเมืองภายในท้องถิ่นที่มีการแบ่งพรรคแบ่งพวกถือเป็นจุดอ่อนในการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วม ซึ่งการทำงานของฝ่ายบริหารในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่จะมีการแข่งขันทางการเมืองและเอื้อผลประโยชน์โดยการมอบหมายให้โครงการต่าง ๆ แก่ชุมชนที่เป็นฐานนิยมของตนเอง ในขณะที่เดียวกัน การมอบหมายให้โครงการดังกล่าวก็ไม่ได้ตอบโจทย์ในการมีส่วนร่วมมากนัก เนื่องจากเป็นอำนาจการตัดสินใจในลักษณะจากบนสู่ล่างที่ประชาชนไม่ได้มีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ หากเป็นเพียงแค่ผู้เข้าร่วมในการดำเนินการของโครงการเพียงเท่านั้น โดยปราศจากการสอบถามความคิดเห็นประชาชนที่เป็นผู้ที่จะได้รับประโยชน์อย่างแท้จริง จึงทำให้โครงการต่าง ๆ ที่ทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมอบหมายมาให้ไม่ทำให้เกิดความยั่งยืน

ปัญหาและอุปสรรคข้างต้นส่งผลต่อการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วม คือ ประชาชนไม่สามารถที่จะมีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดทิศทางในการกระจายอำนาจของท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง ทำให้นโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนไม่เกิดผลสัมฤทธิ์ได้ในระยะยาว ในทางกลับกันเป็นการสะสมปัญหาของท้องถิ่นที่มีอยู่และไม่ได้รับการแก้ไขอย่างถูกต้อง รวมถึงเป็นการปิดกั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเข้าถึงระดับนโยบายการบริหารของท้องถิ่น จึงส่งผลให้แนวทางในการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมของท้องถิ่นยังไม่มี ความชัดเจน

(4) ปัญหาเรื่องกระบวนการมีส่วนร่วมที่เกิดการรับรู้ที่ไม่ตรงกัน กล่าวคือ เรื่องของทัศนคติหรือความคิดเห็นของคนในแต่ละชุมชนที่มีความคิดเห็นแตกต่างกัน ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการสร้างวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมในท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาประชาชนมีความรู้ในระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน ต้องยอมรับว่าในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้เกิดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาค่อนข้างมาก ส่งผลให้ความรู้และความเข้าใจถึงสิทธิของความเป็นพลเมืองของสังคมต่อการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมมีไม่มาก ประชาชนจึงไม่ได้มองเห็นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท้องถิ่นมากเท่าที่ควร รวมทั้งความกระตือรือร้นในการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดขึ้นมาก็มีไม่มากนัก เนื่องจากว่าพฤติกรรมของประชาชนในพื้นที่ให้ความสนใจในเรื่องของการทำงานเพื่อดำรงชีพประจำวันกว่ามาก

โดยมีความคิดที่ว่าเรื่องการบริหารจัดการบ้านเมืองไม่ใช่เรื่องที่เกี่ยวข้องกับประชาชน หากแต่เป็นหน้าที่ของผู้บริหารท้องถิ่นที่ประชาชนได้เลือกขึ้นมาและมีหน้าที่จะต้องไปขับเคลื่อนการบริหารจัดการท้องถิ่นให้ได้

ปัญหาและอุปสรรคข้างต้นส่งผลต่อการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมคือการสร้างความเข้าใจและการรับรู้ที่ไม่ตรงกัน ส่งผลให้การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อโครงการและกิจกรรมแต่ละครั้งไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ถึงแม้ความแตกต่างทางความคิดจะเป็นพื้นฐานของสังคมที่มีความหลากหลายของกลุ่มคน อย่างไรก็ตามความแตกต่างทางความคิดและอุดมการณ์ถือเป็นอุปสรรคต่อการสร้างวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมในท้องถิ่นในการดำเนินการบางอย่างให้เกิดความเป็นเอกภาพและราบรื่นได้ ตลอดจนทำให้เกิดการมองข้ามความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท้องถิ่นและขาดความกระตือรือร้นในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดขึ้นมา โดยประชาชนมักจะเข้าร่วมเฉพาะโครงการหรือกิจกรรมที่เห็นว่าจะได้รับประโยชน์แก่ส่วนตน เช่น การเรียกเชิญแจกวัวของแก่ประชาชนผู้ยากไร้ การเรียกเชิญลงทะเบียนรับเงินผู้สูงอายุ เป็นต้น

(5) ปัญหาเรื่องบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังขาดทักษะในการบริหารงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเชี่ยวชาญขององค์ความรู้เพื่อแก้ไขปัญหาในการพัฒนาท้องถิ่นในระยะยาว รวมทั้งการเปิดโอกาสในการแสวงการศึกษาหาความรู้แก่ตนเองและบุคลากรในหน่วยงาน จึงทำให้คุณภาพของบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะตำแหน่งในบางเรื่อง เช่น ตำแหน่งความเชี่ยวชาญด้านสาธารณสุข ความเชี่ยวชาญด้านพัฒนาสังคม ความเชี่ยวชาญด้านนโยบายและแผน เป็นต้น รวมถึงยังมีการขาดแคลนผู้ที่มีคุณสมบัติด้านความเชี่ยวชาญต่าง ๆ ถ้าหากท้องถิ่นมีบุคลากรที่มีความพร้อมในทุกตำแหน่งความเชี่ยวชาญก็จะสามารถระดมความคิดในการขับเคลื่อนดำเนินงานได้อย่างเต็มศักยภาพมากกว่านี้ นอกจากนี้ ผู้บริหารท้องถิ่นเองไม่เข้าใจในรูปแบบงานของระบบราชการเป็นการสร้างความอึดอัดใจต่อบุคลากรที่เป็นข้าราชการในการปฏิบัติหน้าที่ เช่น ผู้บริหารต้องการทำโครงการที่เป็นเกินขอบเขตอำนาจหรือความสามารถที่กำหนดในระเบียบท้องถิ่น อีกทั้งโครงสร้างองค์กรที่มีบุคลากรระดับลูกจ้างมากเกินไปทำให้องค์กรมีขนาดใหญ่และสิ้นเปลืองงบประมาณ

ปัญหาและอุปสรรคข้างต้นส่งผลต่อการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมคือ ทำให้ประชาชนขาดโอกาสในการได้รับองค์ความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมอย่างถูกต้อง เพื่อที่จะ

แก้ไขปัญหาในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเองในระยะยาว คุณภาพของบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงมีความสำคัญต่อกระบวนการขับเคลื่อนท้องถิ่นให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งการที่บุคลากรไม่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะตำแหน่งจะส่งผลให้เกิดความไม่เข้าใจในบริบทหน้าที่และการดำเนินงานที่ได้รับมอบหมาย จึงทำให้ไม่สามารถขับเคลื่อนการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมให้เกิดประโยชน์ได้

5.2.4 ข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

จากปัญหาและอุปสรรคของการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้ศึกษาจึงได้มีการเสนอแนะแนวทางการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อเป็นแนวทางเชิงนโยบายในการบริหารจัดการของรัฐต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้นำไปใช้ในการปฏิบัติจริงได้ ซึ่งสามารถอธิบายและจำแนกได้ดังต่อไปนี้

(1) หน่วยงานราชการส่วนกลางควรเพิ่มบทบาทและอิสระให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการขับเคลื่อนการดำเนินงานของท้องถิ่น รวมถึงลดบทบาทการกำกับดูแลของส่วนกลางจะเป็นหนทางหนึ่งในการที่จะทำให้การแก้ปัญหาของท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานที่สำคัญในการเชื่อมระหว่างรัฐกับประชาชนในการที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน นอกจากนี้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเองต้องมีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารเพื่อให้ประชาชนได้รับทราบและตรวจสอบการดำเนินงานของท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการทำงานของคณะผู้บริหาร สมาชิกเทศบาล เพื่อให้เกิดการสร้างความรู้ โปร่งใสแก่หน่วยงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอีกด้วย

(2) หน่วยงานราชการส่วนกลางและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องร่วมกันส่งเสริมและกระตุ้นให้มีการจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอ อีกทั้งยังเป็นหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ต้องจัดสรรงบประมาณให้กับประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ เพราะฉะนั้นการเปิดโอกาสให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความอิสระในการจัดการทางการคลัง รวมถึงสามารถที่จะใช้ดุลยพินิจในการใช้งบประมาณของท้องถิ่นเพื่อให้ความสอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่นนั้น ๆ จึงจำเป็นอย่างยิ่งต่อการบริหารจัดการที่จะตอบสนองตามความต้องการของประชาชนในการมีส่วนร่วม นั้น ๆ โดยการร่วมคิด การร่วมทำ การร่วมรับผิดชอบ องค์กรปกครองส่วน

ท้องถิ่นจึงจะต้องหาวิธีการเพื่อดึงดูดให้ประชาชนได้มีโอกาสในการเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท้องถิ่นให้ได้มากที่สุดและเพื่อตอบสนองความต้องการและประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ

(3) รัฐบาลควรเน้นเรื่องทิศทางของการกระจายอำนาจการปกครองท้องถิ่นให้มีการวางแผนในการบริหารจัดการท้องถิ่นไว้ล่วงหน้าเป็นลำดับขั้นของโครงการต่าง ๆ และให้มีการทำความเข้าใจในการพัฒนาให้สอดคล้องกับบริบทในพื้นที่ รวมถึงการคำนึงถึงความสามารถของท้องถิ่นในการบริหารจัดการ ได้แก่ ความสามารถด้านจัดหางบประมาณ ความสามารถด้านการจัดการทรัพยากร ความสามารถด้านการรับประโยชน์ เป็นต้น จึงจะต้องพิจารณาถึงความเหมาะสมของโครงการในการดำเนินการก่อนและหลังอยู่เสมอ นอกจากนี้ ดำเนินการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องคำนึงถึงประโยชน์ของประชาชนมาก่อน ซึ่งถือเป็นการลดช่องว่างระหว่างอำนาจของรัฐกับประชาชนท้องถิ่นให้มีความใกล้ชิดกันมากขึ้น เพื่อการจัดผลประโยชน์ทางการเมืองและคำนึงถึงความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง อีกทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องไม่ละเลยเสียงส่วนน้อย โดยการรับฟังเสียงจากทุกฝ่ายและทั่วถึง เพื่อดึงประชาชนให้มามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนท้องถิ่นให้ได้มากที่สุด

(4) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรที่จะต้องปลูกฝังกระบวนการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนในการบริหารจัดการท้องถิ่น รวมทั้งการส่งเสริมทางการศึกษา การจัดทำฐานข้อมูลเพื่อเป็นเครื่องมือให้ผู้บริหารสามารถตัดสินใจได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมกับบริบทของท้องถิ่น รวมถึงกระตุ้นให้ภาคประชาชนตรวจสอบการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงถือเป็นการปลูกฝังและสร้างวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมให้กับประชาชน โดยจะต้องสร้างจิตสำนึกของความรับผิดชอบต่อสังคมให้เกิดขึ้นแก่ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ฉะนั้นการที่คณะผู้บริหารท้องถิ่นลงพื้นที่ไปยังชุมชนต่าง ๆ เพื่อสร้างความเข้าใจว่าถึงประเด็นสิทธิของความเป็นพลเมืองของสังคมของการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท้องถิ่นร่วมกัน รวมถึงเพื่อทราบถึงปัญหาและความเป็นอยู่ของชุมชนที่จะสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง นอกจากนี้ การสร้างแนวทางเครือข่ายในการสื่อสารและช่องทางการรับรู้ให้กับประชาชนได้เข้าถึงข้อมูลที่เป็นประโยชน์ให้มากยิ่งขึ้น

(5) รัฐบาลควรที่จะต้องส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรของท้องถิ่นเพื่อรองรับการแก้ไขปัญหาในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยให้มีการ

จัดการอบรมในการพัฒนาและเสริมสร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ แก่บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อมีองค์ความรู้เพิ่มเติมและสร้างความเชี่ยวชาญในตำแหน่งต่าง ๆ ที่ท้องถิ่นยังขาดแคลน รวมถึงการเร่งขจัดปัญหาความขัดแย้งในองค์กรระหว่างฝ่ายข้าราชการการเมืองและข้าราชการประจำในพื้นที่ผ่านการสื่อสารและการทำความเข้าใจร่วมกันและการสร้างจิตสำนึกในการรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน โดยผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องให้ความสำคัญกับภาคประชาชน โดยการลงพื้นที่เพื่อรับทราบปัญหาและความต้องการของประชาชน รวมถึงการให้แนวทางการแก้ปัญหาแก่ประชาชนชุมชนที่ชัดเจนในการดำเนินการ จัดสรรงบประมาณอุดหนุนให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะขึ้นอยู่กับคุณภาพและความเข้มแข็งของชุมชนที่มีส่วนสำคัญในการเสนอประเด็นต่าง ๆ ในการพัฒนาต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอีกด้วย

5.3 ข้อเสนอแนะในการศึกษา

5.3.1 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในลักษณะเดียวกันกับการศึกษาครั้งนี้ โดยการเลือกพื้นที่ในการศึกษาจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อื่น ๆ ที่มีความแตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นสภาพกายภาพ สภาพเศรษฐกิจ สภาพสังคมและวัฒนธรรม เพื่อเป็นการเปรียบเทียบผลการศึกษาในแต่ละบริบทของพื้นที่นั้น ๆ

5.3.2 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในลักษณะเดียวกันกับการศึกษาครั้งนี้ โดยการเลือกพื้นที่ในการศึกษาจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบอื่น ๆ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และอื่น ๆ เพื่อเป็นต่อยอดผลการศึกษาจากการศึกษาครั้งนี้

5.3.3 ควรมีการศึกษาในรูปแบบการศึกษาเชิงปริมาณ เพื่อทำความเข้าใจบริบทการบริหารจัดการแบบประชาชนมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่หลากหลายมากขึ้น เช่น สภาพสังคม สภาพเศรษฐกิจ การศึกษา เป็นต้น ซึ่งกระบวนการศึกษาในรูปแบบการศึกษาเชิงปริมาณอาจจะทำให้ได้มาซึ่งผลการศึกษาในมุมมองที่เป็นภาพกว้างและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

บรรณานุกรม

- Pypers, E., & Bassuday, J. (2016). *Public participation in local government*. Parliamentary liaison office. Retrieved 3 March 2565 from <http://www.cplo.org.za/wp-content/uploads/2016/02/BP-421-Public-Participation-In-Local-Government-December-2016.pdf>
- เสาวลักษณ์ ปิติ. (2556). แนวทางในการหารูปแบบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย: ศึกษากรณีการมีส่วนร่วมของสภาองค์กรชุมชนในการบริหารกิจการท้องถิ่น สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์].
- เอกลักษณ์ อุปริรัตน์. (2552). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย].
- โกวิทย์ พวงงาม. (2549). มิติใหม่การปกครองท้องถิ่นวิสัยทัศน์การกระจายอำนาจและการบริการงานท้องถิ่น. สำนักพิมพ์เสมาธรรม.
- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2563). ข้อมูลจำนวนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. กลุ่มงานกฎหมายและระเบียบท้องถิ่น กองกฎหมายและระเบียบท้องถิ่น. <http://www.dla.go.th/>
- คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ. (2560). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. https://cdc.parliament.go.th/draftconstitution2/more_news.php?cid=87
- ครองชัย หัตถา. (2551). ประวัติศาสตร์ปัตตานี สมัยอาณาจักรโบราณถึงการปกครอง 7 หัวเมือง. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จุฑาทิพย์ สุจริตกุล. (2563). การนำหลักธรรมาภิบาลมาบริหารในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทย. วารสารสมาคมนักวิจัย, 25(3), 241-242.
- ถวิลวดี บุรีกุล. (2548). การมีส่วนร่วม : แนวคิด ทฤษฎีและกระบวนการ. สถาบันพระปกเกล้า.
- ถวิลวดี บุรีกุล. (2558). ธรรมาภิบาล : กลไกสำคัญในการปฏิรูปเพื่อพัฒนาประเทศ <https://www.kpi.ac.th/knowledge/book/data/667>
- ปาริชาติ เอื้ออารีย์. (2562). การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน. http://www3.ru.ac.th/mpa-abstract/files/2562_1582279561_6114830026.pdf
- ปิยธิดา ปาลรังษี. (2554). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการท่องเที่ยวโดยชุมชนอำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย].
- ภิรมย์พร ไชยยนต์. (2557). การกระจายอำนาจการปกครองท้องถิ่น: ศึกษากรณีการปกครองตนเองตาม

- เจตนารมณ์ของประชาชนในระดับจังหวัด สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์].
- ราชกิจจานุเบกษา. (2553). พระราชบัญญัติการบริหารราชการจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. 2553. <https://ref.codi.or.th/downloads/laws/law/Other-5.pdf>
- วัชรภรณ์ จุ้ยลำเพ็ญ. (2560). การปฏิรูปโครงสร้างการบริหารจัดการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้. https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/ewt_dl_link.php?nid=44995
- วิชัญ หยกจินดา. (2557). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน หมู่บ้านทุ่งกร่าง ตำบลทับไทร อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี มหาวิทยาลัยบูรพา].
- ศุภสวัสดิ์ ชัชวาลย์. (2556). แนวทางบริหารท้องถิ่นเพื่อแก้ไขความขัดแย้งในจังหวัดชายแดนภาคใต้. In บุษบง ชัยเจริญวัฒน์ และ อารีฟิน ดำรงรัศมี และ วิปัญจิต เกตุนุติ (Ed.), บูรณาการความรู้ก้าวสู่สันติภาพ (STEPS TO PEACE). สถาบันสันติศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2552). การมีส่วนร่วมของประชาชนสำหรับผู้บริหารท้องถิ่น. https://www.kpi.ac.th/media_kpiacth/pdf/M10_485.pdf
- สถาบันพระปกเกล้า. (2553). ท้องถิ่นร่วมคิดเพื่อคุณภาพชีวิตพี่น้องสามจังหวัดภาคใต้. <http://www.kpi.ac.th/public/knowledge/book/data/574?page=12>
- สิทธิ์ธัญท์ วารุณสหรัชภณ. (2559). การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานปกครองส่วนท้องถิ่นองค์การบริหารส่วนตำบลตลาดจินดา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์].
- สุรวุฒน์ ซ่อไม้ทอง. (2563). องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในกระบวนการสร้างสันติสุขชายแดนใต้. วารสารด้านการบริหารรัฐกิจและการเมือง, 9(1), 137.
- อภิชาติ สติตินรามย์. (2555). รัฐธรรมนูญ การกระจายอำนาจ และการมีส่วนร่วมของประชาชน. โรงพิมพ์เดือนตุลา.
- อรทัย ก๊กผล. (2546). *Best practice* ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. โรงพิมพ์คลังวิชา.
- อาภรณ์พันธ์ จันท์สว่าง. (2527). คำบรรยายลักษณะวิชาทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน 2. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นายอัฟหม วาแม
วัน เดือน ปี เกิด	8 ธันวาคม 2540
สถานที่เกิด	ยะลา
วุฒิการศึกษา	ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา การเมือง และเศรษฐศาสตร์ วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (เกียรตินิยมอันดับ 2)
ที่อยู่ปัจจุบัน	233/13 ถนนพหลโยธิน แขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขน กรุงเทพฯ 10220

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY